

Ανακούφιση σε έκτακτες ανάγκες

Μορφές οικειότητας σε
προσφυγικούς καταυλισμούς

Οδηγός οικειότητας

εξώφυλλο: George Butler, No where to go, Idomeni

Πολυτεχνείο Κρήτης

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Ανακούφιση σε έκτακτες ανάγκες

Μορφές οικειότητας σε προσφυγικούς καταυλισμούς –
Οδηγός οικειότητας

Φεντέρμπι Αλεξία

Επιβλέπων: Ουγγρίνης Κωνσταντίνος - Αλκέτας

Χανιά 2022

Abstract

This research paper attempts to investigate the prevailing conditions in refugee camps, by identifying the main problems the refugees are facing under the scope of familiarity. Through this research, the concept of familiarity in the refugee camps is identified, the effectiveness of their design is examined and finally a guide-model of familiarity is proposed, focused on a "refugee-friendly" design.

After initially introducing some basic concepts such as, types of disasters, the cycle of tragedy, migration and basic needs, then the refugee camps and the way they are designed today are researched. Subsequently, the concept of familiarity is approached and some key factors on which it depends, are identified. In addition, living standards are defined in terms of the needs of the refugees from survivability → to livability → to habitability → and to well-being. Part of the thesis is the study of three of the largest camps in the world, based on familiarity factors. Finally, the basic standards for emergencies from the UNHCR are listed. This research concludes with a proposal, "familiarity guide", on how to design a refugee camp with familiarity as a priority.

Περίληψη

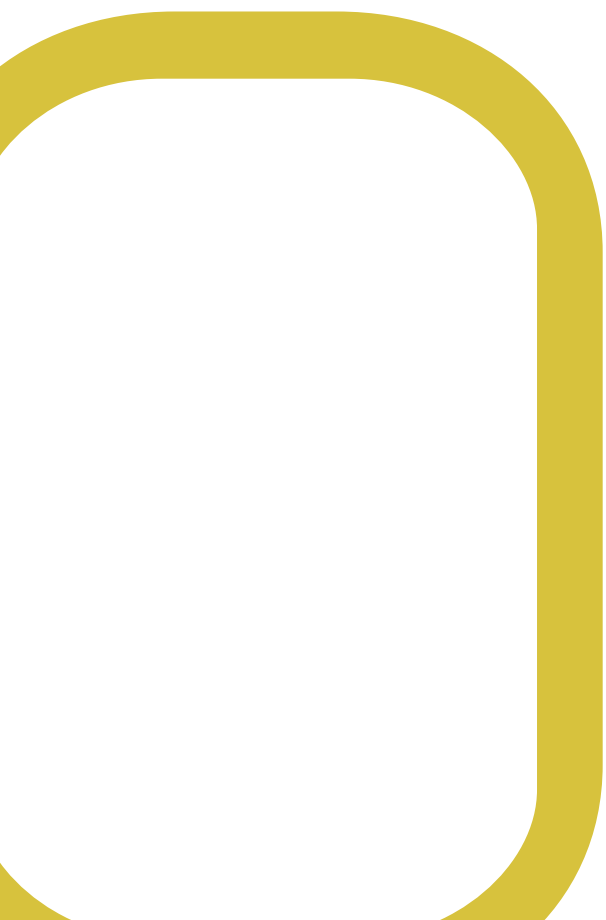
Η παρούσα ερευνητική εργασία επιχειρεί να διερευνήσει τις συνθήκες που επικρατούν στους προσφυγικούς καταυλισμούς, διακρίνοντας τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες υπό το πρίσμα της οικειότητας. Μέσω αυτής της έρευνας ταυτοποιείται η έννοια της οικειότητας στους καταυλισμούς, εξετάζεται η αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού τους και προτείνεται τελικά ένας οδηγός-μοντέλο οικειότητας για έναν φιλικότερο, προς τον πρόσφυγα, σχεδιασμό.

Αφού εισαχθούν αρχικά κάποιες βασικές έννοιες όπως οι καταστροφές, ο κύκλος της τραγωδίας, η μετανάστευση και οι βασικές ανάγκες, ερευνώνται στη συνέχεια οι προσφυγικοί καταυλισμοί και ο τρόπος σχεδιασμού τους στη σημερινή εποχή. Έπειτα, προσεγγίζεται η έννοια της οικειότητας και ταυτοποιούνται κάποιοι βασικοί παράγοντες από τους οποίους αυτή εξαρτάται. Επιπλέον, ορίζονται τα επίπεδα διαβίωσης με γνώμονα τις ανάγκες των προσφύγων από την επιβίωση → στην βιωσιμότητα → στην κατοικησιμότητα → και στην ευημερία. Μέρος της εργασίας αποτελεί η μελέτη τριών από τους μεγαλύτερους καταυλισμούς στον κόσμο, σε συνάρτηση με τους παράγοντες οικειότητας. Τέλος παρατίθενται τα βασικά πρότυπα για έκτακτες ανάγκες από την Ύπατη Αρμοστεία. Η έρευνα καταλήγει στην πρόταση του οδηγού «οικειότητας» για σχεδιασμό καταυλισμών.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
0. Εισαγωγή	9
0.1 Σκοπός - Μεθοδολογία - Δομή	10
0.2 Εισαγωγικές έννοιες	12
0.2.1 Καταστροφές	12
0.2.2 Κύκλος τραγωδίας	12
0.2.3 Μετανάστευση	14
0.2.4 Ανάγκες	16
1. Προσφυγικοί καταυλισμοί	21
1.1 Ιστορικά	23
1.2 Οι καταυλισμοί σήμερα	24
1.3 Σχεδιασμός καταυλισμών	26
1.4 Καταφύγια έκτακτης ανάγκης	28
2. Οικειότητα	34
2.1 Έννοια της οικειότητας	34
2.2 Παράγοντες/μορφές οικειότητας σε καταυλισμούς	36
2.3 Επίπεδα διαβίωσης: επιβίωση (survivability) - βιωσιμότητα (livability) - κατοικησιμότητα (habitabili- ty) - ευημερία (well-being)	39

3. Περιπτώσεις μελέτης	43
3.1 Καταυλισμός Kakuma, Βορειοδυτική Κένυα	44
3.2 Σύμπλεγμα Dadaab, Κένυα	52
3.3 Καταυλισμός Zaatrari, Ιορδανία	60
4. Πρόταση Οδηγού οικειότητας	69
4.1 Πρότυπα UNHCR	70
4.2 Πρότυπα οικειότητας – Συμπεράσματα	86
4.3 Οδηγός οικειότητας	90
5. Βιβλιογραφία	97
5.1 Βιβλιογραφικές πηγές	98
5.2 Άρθρα	100
5.3 Ερευνητικές εργασίες	101
5.4 Κινηματογραφικές ταινίες – Ντοκιμαντέρ	102
5.5 Διαδικτυακές πηγές	103
5.6 Πηγές εικόνων	105

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

0. Εισαγωγή

0.1 Σκοπός – Μεθοδολογία – Δομή

Καθημερινά σε όλον το κόσμο, άνθρωποι παίρνουν τη δύσκολη απόφαση να αφήσουν πίσω τους το σπίτι τους, την οικογένεια τους, τα υπάρχοντά τους, τις δουλειές τους καθώς και ολόκληρη την κοινότητα τους, προς αναζήτηση μιας ασφαλέστερης ζωής. Αφήνουν τη χώρα τους μέσα στην προσπάθεια επιβίωσης από πολέμους, φυσικές καταστροφές, φτώχεια και καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Προς αναζήτηση ενός καλύτερου μέλλοντος γίνονται πρόσφυγες και αναζητούν στέγη. Στέγη η οποία διατίθεται σε προσφυγικούς καταυλισμούς είτε αυτοί οργανώνονται από κρατικούς φορείς, είτε από τους ίδιους τους πρόσφυγες. Παρότι οι προσφυγικοί καταυλισμοί δεν έχουν μόνιμο χαρακτήρα και προορίζονται για μικρό χρονικό διάστημα διαβίωσης, πολλοί από αυτούς τελικά αποκτούν τέτοιο χαρακτήρα με αποτέλεσμα να μεγαλώνουν γενιές μέσα σε αυτούς. Η μονιμότητα με την οποία τελικά χαρακτηρίζονται οι καταυλισμοί δημιουργεί νέες ανάγκες για ένταξη σε κοινότητες και απόκτηση της αίσθησης ταυτότητας.

Σκοπός

Η παρούσα ερευνητική εργασία πραγματεύεται τον τρόπο αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών στη σημερινή εποχή. Διερευνά τις συνθήκες που επικρατούν σε προσφυγικούς καταυλισμούς και διακρίνει προβλήματα που παρατηρούνται σε αυτούς. Βασικός άξονας της εργασίας είναι η οικειοποίηση των προσφύγων. Κάθε άτομο έχει και διαφορετικές ανάγκες. Στόχος είναι η οικειοποίηση των μετακινούμενων ανθρώπων σε καταυλισμούς επιδιώκοντας έναν ανθρωποκεντρικό σχεδιασμό καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες διαφορετικών πληγέντων ανθρώπων. Η εργασία εστιάζει στα βασικά πρότυπα που ορίζονται από την Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες και πως αυτά ενθαρρύνουν την οικειοποίηση των προσφύγων στους καταυλισμούς.

Αφορμή του θέματος αυτού είναι οι αυξανόμενοι πληθυσμοί μετακινούμενων ανθρώπων που πλήττονται ανά τον κόσμο εξ αιτίας διαφόρων καταστροφών, καθώς και οι συνθήκες που επικρατούν σε προσφυγικούς καταυλισμούς που αποκτούν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα και δεν επιτρέπουν στους πρόσφυγες την αίσθηση της οικειότητας.

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνήσει τις πολιτικές της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες όσον αφορά τους καταυλισμούς, να εξετάσει την αποτελεσματικότητά τους με άξονα την οικειότητα και να προτείνει ένα μοντέλο οικειοποίησης τους.

Μέθοδος

Η μέθοδος συλλογής στοιχείων περιλαμβάνει: Βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα καθώς και έρευνα στον τύπο και σε ντοκιμαντέρ. Επιπλέον αντλήθηκαν πληροφορίες από στατιστικές έρευνες.

Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών της ερευνητικής μελέτης αντλήθηκε από δημοσιεύματα και οδηγούς της UNHCR που αφορούν τους καταυλισμούς και τα πρότυπα σχεδιασμού και διαχείρισης τους, στατιστικά στοιχεία για τους πρόσφυγες και χάρτες των περιοχών. Το ερευνητικό υλικό συμπληρώνεται από εικόνες και στιγμιότυπα από ντοκιμαντέρ που επιτρέπουν τον εντοπισμό μορφών οικειοποίησης του χώρου εντός των καταυλισμών.

Δομή

Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα τμήματα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία ιστορική αναδρομή από τις πρώτες μορφές προσφυγικών καταυλισμών μέχρι σήμερα, εστιάζοντας στη σημερινή εποχή και αναλύοντας τα είδη καταφυγίων και την χωρική οργάνωση. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην έννοια της οικειότητας και στις μορφές οικειότητας που εντοπίζονται σε καταυλισμούς καθώς και στις βασικές παραμέτρους για την επίτευξή της. Στο τρίτο μέρος αναφέρονται κάποιες περιπτώσεις μελέτης που αποτελούν τους μεγαλύτερους σε πληθυσμό καταυλισμούς, αναλύονται ώστε να εντοπιστούν βασικά προβλήματα προς επίλυση και γίνεται προσπάθεια εντοπισμού μορφών οικειοποίησης. Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας βασίζεται στη πρόταση ενός οδηγού για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης με βασικό άξονα την οικειοποίηση των προσφύγων. Στον οδηγό γίνεται αναφορά των προτύπων της UNHCR, εμπλουτίζοντας τα με πρότυπα για επίτευξη της οικειοποίησης και βασικές αρχές σχεδιασμού των καταυλισμών βασισμένες στις ανάγκες των προσφύγων, οι οποίες προέκυψαν ως συμπέρασμα της έρευνας, απατώντας στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Πώς μια προσωρινή μορφή στέγασης θα είναι ικανή να λάβει υπόψη της διαφορετικούς τρόπους διαβίωσης με σκοπό την προσωπική ανασυγκρότηση;
- Πώς επιτυγχάνεται οικειοποίηση σε έκτακτες ανάγκες;
- Πως θα ενισχυθεί η αίσθηση του ανήκω;
- Ποιος είναι ο ρόλος του αρχιτέκτονα σε έκτακτες ανάγκες;
- Εστιάζοντας στις διαφορετικές ανάγκες διαφορετικών ανθρώπων, πως σχεδιάζουμε για να τους ικανοποιήσουμε όλους;

0.2 Εισαγωγικές έννοιες

Απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση της εργασίας είναι η περιγραφή βασικών εννοιών που αφορούν τους καταυλισμούς. Ειδικότερα αναλύονται έννοιες που αφορούν το είδος της καταστροφής που προκάλεσε την ανάγκη για καταυλισμούς, την διευκρίνιση του όρου «μετανάστευση» και τα είδη αναγκών που παρουσιάζονται.

0.2.1 Καταστροφές

Οι ανάγκες που δημιουργούνται στους καταυλισμούς προκύπτουν από κάποια βασική καταστροφή η οποία έπληξε τους κατοίκους κάποιας περιοχής. Οι καταστροφές αυτές χωρίζονται σε τέσσερεις κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο από τον οποίο προκύπτουν:

- Ανθρωπογενείς καταστροφές (Πόλεμοι, Στρατιωτικές συγκρούσεις, Πολιτικές συγκρούσεις, Αστικοποίηση, Φτώχεια)
- Φυσικές καταστροφές (Σεισμοί, Τσουνάμι, Πλημμύρες, Τυφώνες, Ηφαιστειακές εκρήξεις, Ξηρασία, Πυρκαγιές)
- Πανδημίες - Ασθένειες
- Κλιματική αλλαγή (που προέρχεται από το συνδυασμό ανθρωπογενούς και φυσικής καταστροφής)

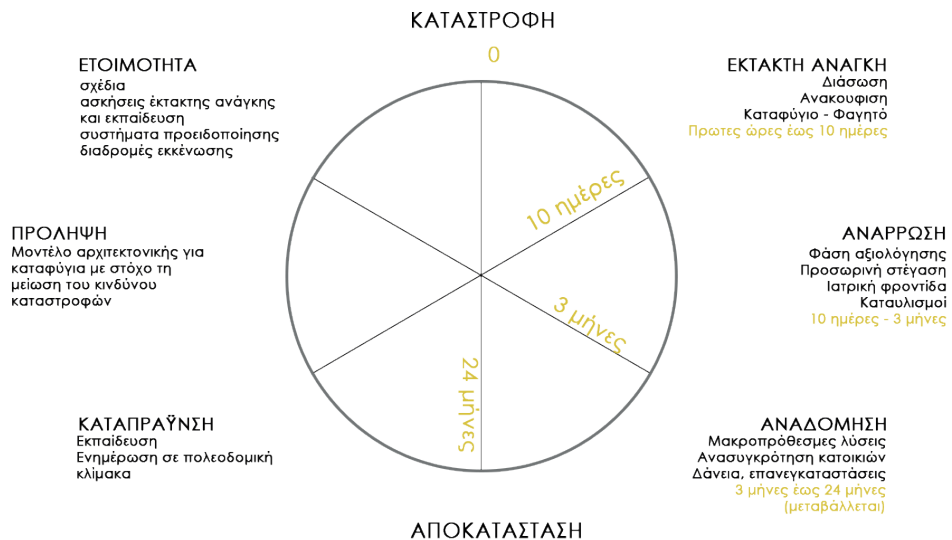
Οι συνέπειες είναι οικονομικές, κοινωνικές, ψυχολογικές και πολιτικές γιατί είναι μια μεταβολή που ο άνθρωπος δεν είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει.

0.2.2 Κύκλος τραγωδίας

Οι καταστάσεις έκτακτης ανάγκης επιστρέφουν και επαναλαμβάνονται αναπόφευκτα σε έναν κύκλο προβλέψιμων γεγονότων. Με κάθε καταστροφή, δίνεται η ευκαιρία να προετοιμαστούμε καλύτερα για την επόμενη έκτακτη ανάγκη. Στον κύκλο της τραγωδίας καταγράφονται τα στάδια που ακολουθούνται μετά από κάθε καταστροφή. Παρακάτω αναφέρονται συνοπτικά τα στάδια αυτά, η χρονική τους διάρκεια και τι περιλαμβάνει το κάθε ένα από αυτά:

1) Έκτακτη Ανάγκη: πρώτες 10 ημέρες

- έρευνα και διάσωση επιτόπου
- επείγουσα ανακούφιση

Εικόνα 1: Ο κύκλος της τραγωδίας

□ παράδοση φαγητού και καταφυγίου

2) **Ανάρρωση**: από τις 10 ημέρες έως και 3 μήνες

- αξιολόγηση για την αποκατάσταση των κρίσιμων κοινοτικών λειτουργιών
- έναρξη των προσπαθειών σταθεροποίησης
- παροχές προσωρινής στέγασης, επιχορηγήσεις και ιατρική φροντίδα
- διαμόρφωση των προσφυγικών καταυλισμών

3) **Ανοικοδόμηση** από 3 έως 24 μήνες φτάνοντας την αποκατάσταση

- μακροπρόθεσμες λύσεις
- ανασυγκρότηση κατοικιών και οικονομικών συστημάτων
- δάνεια, επανεγκαταστάσεις

4) **Καταπράυνση**

- η προσπάθεια να μειωθούν οι απώλειες της ζωής και της περιουσίας μειώνοντας τον αντίκτυπο των καταστροφών και των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης
- περιλαμβάνει διαρθρωτικά και μη διαρθρωτικά μέτρα που λαμβάνονται για τον περιορισμό των επιπτώσεων των καταστροφών και των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.

- ο αλλαγές σε χαρακτηριστικά των κτιρίων ή του περιβάλλοντος (έργα ελέγχου των πλημμυρών, αύξηση των στάθμων κτιρίων, προσθήκη εγκαταστάσεων εκπαίδευσης)

5) Πρόληψη

- ο πρόληψη των ανθρώπινων κινδύνων.
- ο παροχή μόνιμης προστασίας από καταστροφές
- ο περιορισμός κινδύνων με καλά σχέδια εκκένωσης, περιβαλλοντικό σχεδιασμό και πρότυπα σχεδιασμού

6) Ετοιμότητα

- ο ένας συνεχής κύκλος σχεδιασμού, οργάνωσης, εκπαίδευσης, εξοπλισμού, άσκησης, αξιολόγησης και λήψης διορθωτικών μέτρων
- ο η κατάρτιση και η άσκηση των προτύπων είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της ετοιμότητας που επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης¹

0.2.3 Μετανάστευση

Ποιος χαρακτηρίζεται πρόσφυγας;

«Ένα άτομο που λόγω βάσιμου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας, ή που δεν έχει υπηκοότητα και είναι εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, ως αποτέλεσμα των γεγονότων αυτών, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτή...»²

Τα δύο τρίτα όλων των προσφύγων παγκοσμίως προέρχονται από μόλις πέντε χώρες: Συρία, Αφγανιστάν, Νότιο Σουδάν, Μιανμάρ και Σομαλία. Ανάλογα με τον λόγο δίωξης διακρίνουμε πολιτικούς και περιβαλλοντικούς πρόσφυγες.

Ποιος χαρακτηρίζεται εσωτερικά εκτοπισμένος;

Ένας εσωτερικά εκτοπισμένος, ή ο εσωτερικώς εκτοπισμένος, είναι κάποιος που

1 Garrison K. (2019) *The Preparedness Cycle: The Five Phases of Emergency Management*, CCS Blog, Preparedness, ανακτήθηκε από <https://connectconsulting.biz/the-preparedness-cycle/>

2 United Nations High Commission for Refugees. (2012) *ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 1951 ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ*, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συμβάσεων No. 2545, Τόμος 189, Σελ. 137

70,8 εκατομμύρια αναγκαστικά εκτοπισμένοι άνθρωποι παγκοσμίως

Εσωτερικά Εκτοπισμένοι
41,3εκ.

Πρόσφυγες
25,9εκ.
20,4εκ. υπό την εντολή της Υπηρεσίας Αρμοσότητας
5,5εκ. Παλαιστίνιοι πρόσφυγες υπό την εντολή της UNRWA

Αιτούντες άσυλο
3,5εκ.

Πού φιλοξενοούνται οι εκτοπισμένοι άνθρωποι ανά τον κόσμο

Το 80% των προσφύγων ζουν σε χώρες που γειτνιάζουν με τις χώρες καταγωγής τους

Η Υ.Α. έχει στοιχεία για

3,9εκ.

Ανιθαγενείς

αλλά εκτιμάται ότι οι ανιθαγενείς είναι εκατομμύρια παραπάνω

16.803 μέλη προσωπικού

Η Υ.Α. απασχολεί 16.803 άτομα (στοιχεία: Μάιος 2019)

57% των προσφύγων υπό την εντολή της Υ.Α. προέρχονται από τρεις χώρες

Συρία 6,7εκ. Αφγανιστάν 2,7εκ. Νότιο Σουδάν 2,3εκ.

341.800 νέοι αιτούντες άσυλο

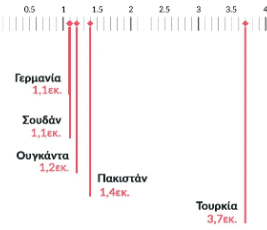
Ο μεγαλύτερος αριθμός νέων αιτημάτων άσυλου το 2018 ήταν από πολίτες της Βενεζουέλας

92.400 Πρόσφυγες που έχουν επανεγκατασταθεί

134 Χώρες

Εργαζόμαστε σε 134 χώρες (στοιχεία: Μάιος 2019)

Μεγαλύτερες χώρες υποδοχής προσφύγων

37.000 Άνθρωποι

καθημερινά αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους εξαιτίας των συγκρούσεων και των διώξεων

Χρηματοδοτούμαστε σχεδόν εξ' ολοκλήρου από εθελοντικές συνεισφορές, με το 86% να προέρχεται από κυβερνήσεις και την Ευρωπαϊκή Ένωση και 10% από ιδιώτες δωρητές

Πηγή: UNHCR/ 19 Ιουνίου 2019

Εικόνα 2: Στατιστικά πληθυσμού UNHCR

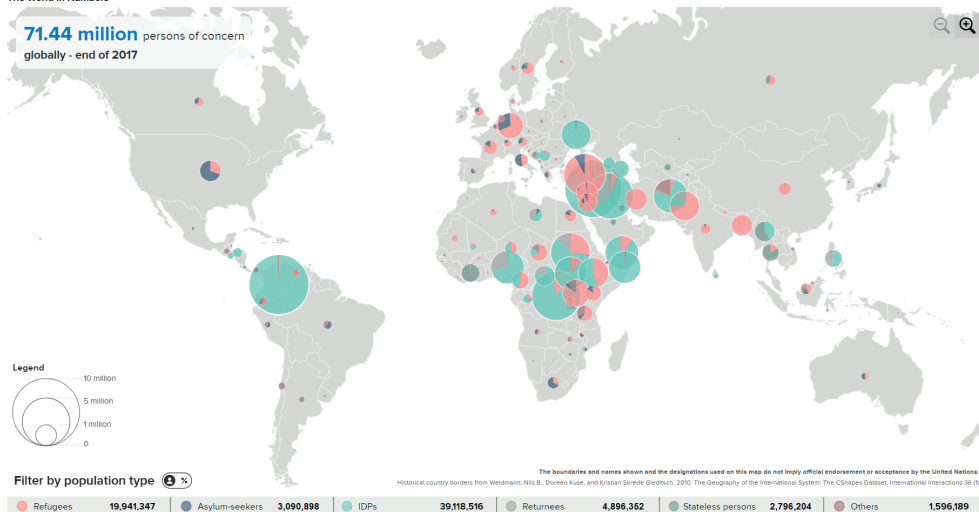
έχει αναγκαστεί να εγκαταλείψει το σπίτι του, αλλά ποτέ δεν διασχίζει διεθνή σύνορα. Εσωτερικά εκτοπισμένοι είναι οι πληθυσμοί που αναζητούν ασφάλεια σε άλλα μέρη της χώρας τους - σε κοντινές πόλεις, σχολεία, οικισμούς, εσωτερικούς καταυλισμούς, ακόμα και δάση και πεδιάδες. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, οι εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο ούτε τους προσφέρονται είδη ενισχύσεων και βοήθειας επειδή βρίσκονται νόμιμα υπό την προστασία της κυβέρνησής τους.³

Ο πληθυσμός των αναγκαστικά εκτοπισμένων έχει φτάσει τα υψηλότερα επίπεδα που έχουν καταγραφεί ποτέ.

Σε όλον τον κόσμο, 70,8 εκατομμύρια άνθρωποι, ένας αριθμός άνευ προηγουμένου, έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Στον αριθμό αυτό περιλαμβάνονται περίπου 25,9 εκατομμύρια πρόσφυγες και ανάμεσά τους πάνω από τα μισά είναι παιδιά.⁴

3 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the UN Refugee Agency

4 <https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC>

Εικόνα 3: Στατιστικά UNHCR

0.2.4 Ανάγκες

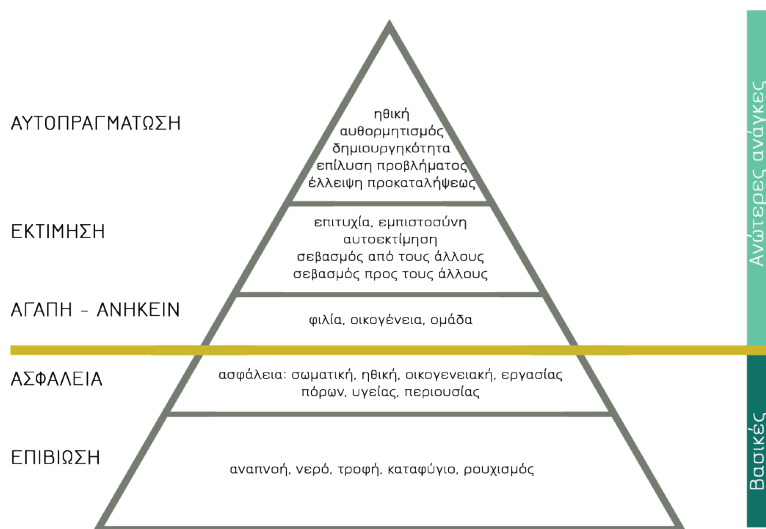
Ο Abraham Maslow⁵ δήλωνε ότι οι άνθρωποι έχουν κίνητρο για επίτευξη κάποιων αναγκών και πως κάποιες ανάγκες έχουν προτεραιότητα έναντι άλλων. Η βασικότερη ανάγκη μας είναι αυτή της επιβίωσης και αυτό είναι το πρώτο πράγμα που παρακινεί την συμπεριφορά μας. Μόλις το επίπεδο επιβίωσης εκπληρωθεί, το αμέσως επόμενο είναι αυτό που μας παρακινεί, και ούτω καθεξής.

"It is quite true that man lives by bread alone – when there is no bread. But what happens to man's desires when there is plenty of bread and when his belly is chronically filled?"

At once other (and "higher") needs emerge and these, rather than physiological hungers, dominate the organism. And when these in turn are satisfied, again new (and still "higher") needs emerge and so on. This is what we mean by saying that the basic human needs are organized into a hierarchy of relative prepotency" (Maslow, 1943, p. 375).

Διακρίνονται 8 επίπεδα ιεραρχημένων αναγκών. Τα δύο πρώτα επίπεδα είναι οι βασικές ανάγκες που αποτελούν η επιβίωση και η ασφάλεια. Στη συνέχεια εντοπίζονται οι ανώτερες ανάγκες που αποτελούν η αγάπη και το «ανήκειν», η εκτίμηση και η αυτοπραγμάτωση.

5 Abraham Maslow (1908-1970): ένας από τους σημαντικότερους ψυχολόγους του 20ου αιώνα. Οι μεγαλύτερες συνεισφορές του στην ψυχολογία ήταν στην ανθρωπιστική ψυχολογία και στην εξέλιξη της ιεραρχίας των αναγκών.

Εικόνα 4: Ιεράρχηση αναγκών κατά Maslow

Στους καταυλισμούς επικρατούν πρότυπα για την κάλυψη βασικών αναγκών. Τα πρότυπα αυτά είναι ένα σύνολο αρχών και ελάχιστων ανθρωπιστικών προτύπων σε τέσσερις τεχνικούς τομείς της ανθρωπιστικής ανταπόκρισης τα οποία αποσκοπούν στην επιβίωση και την ασφάλεια των προσφύγων:

Ύδρευση, αποχέτευση και προώθηση της υγιεινής (WASH)

Επισιτιστική ασφάλεια και διατροφή

Καταφύγιο και οικισμός

Υγεία

Οι ανώτερες ανάγκες είναι δύσκολο να επιτευχθούν στο πλαίσιο προτύπων που αποσκοπούν έναν καθαρά λειτουργικό και προσωρινό σχεδιασμό επειδή είναι διαφορετικές ανάλογα το χρήστη. Οι χρήστες ποικίλουν ανάλογα με το κοινωνικοοικονομικό τους προφίλ το οποίο προσδιορίζεται από:

- Γένος
- Εθνικότητα
- Θρησκεία

- Ηλικία
- Οικογενειακή κατάσταση
- Εκπαίδευση
- Επάγγελμα (πριν από την καταστροφή)
- Τρέχων επάγγελμα

Αυτά τα χαρακτηριστικά διαφοροποιούν τους χρήστες μεταξύ τους και ως αποτέλεσμα εντοπίζονται διαφορετικές ανάγκες ανά κατηγορία. Η αδυναμία εκπλήρωσης των ανώτερων αναγκών δεν επιτρέπει στον χρήστη την ένταξη σε ομάδες, την αίσθηση του «ανήκειν», και ως εκ τούτου την αίσθηση οικειότητας.

1. ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΙ

1. Προσφυγικοί καταυλισμοί

Οι τύποι οικισμών όπου οι εκτοπισμένοι και οι πρόσφυγες μπορούν προσωρινά να ζητήσουν βοήθεια και προστασία έχουν διάφορες μορφές. Μπορούν να προγραμματιστούν ή να δημιουργηθούν αυθόρμητα και να ομαδοποιηθούν ή να διασκορπιστούν ανάλογα με τον τύπο έκτακτης ανάγκης και τους εξωτερικούς παράγοντες. Διακρίνονται:

□ σχεδιασμένοι καταυλισμοί

Βρίσκονται κυρίως σε αστικές ή αγροτικές περιοχές. Πρόκειται για μέρη όπου οι εκτοπισμένοι πληθυσμοί βρίσκουν καταλύματα σε ειδικά σχεδιασμένες τοποθεσίες και παρέχονται πλήρεις υπηρεσίες, όπως παροχή νερού, διανομή τροφίμων, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη.

□ αυτό-εγκατεστημένοι καταυλισμοί

Εκτοπισμένες ομάδες, μπορούν να εγκατασταθούν από μόνες τους σε αστικές ή αγροτικές περιοχές. Αυτοί οι τύποι καταυλισμών είναι συνήθως ανεξάρτητοι από τη βοήθεια και υπάρχουν χωρίς να λαμβάνουν ανθρωπιστικές παρεμβάσεις. Οι αυτό-εγκατεστημένοι καταυλισμοί βρίσκονται συχνά σε κρατική, ιδιωτική ή κοινοτική γη, συνήθως μετά από περιορισμένες ή καθόλου διαπραγματεύσεις σχετικά με τη χρήση και την πρόσβαση.

□ συλλογικά κέντρα

Ένα μέρος όπου οι εκτοπισμένοι βρίσκουν στέγη σε προϋπάρχοντα δημόσια κτίρια και κοινοτικές εγκαταστάσεις, για παράδειγμα, σε σχολεία, εργοστάσια, στρατώνες, κοινοτικά κέντρα, δημαρχεία, γυμναστήρια, ξενοδοχεία, αποθήκες, αχρησιμοποίητα εργοστάσια και ημιτελή κτίρια.

□ κέντρα υποδοχής και διέλευσης

Τα κέντρα υποδοχής και διέλευσης ενδέχεται να είναι απαραίτητα στην αρχή μιας έκτακτης ανάγκης ως προσωρινή στέγαση εν αναμονή μεταφοράς σε κατάλληλο, ασφαλές, μακροπρόθεσμο καταυλισμό ή στο τέλος μιας επιχείρησης ως σημείο στάσης επιστροφής.

□ κέντρα εκκένωσης

Μπορούν να δημιουργηθούν κέντρα εκκένωσης έκτακτης ανάγκης για την παροχή κατάλληλου προσωρινού καταφυγίου σε άτομα που ξεφεύγουν από συγκεκριμένα και άμεση απειλή, όπως μάχες ή φυσικούς κινδύνους, όπως κυκλώνες ή σεισμοί. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται συχνά σχολεία, αθλητικοί χώροι και θρησκευτικά ή πολιτικά κτίρια. ⁶

6 Camp Management Toolkit, International Organization for Migration (IOM), Norwegian Refugee Council (NRC) and UN Refugee Agency (UNHCR), Edition June, 2015

Σε αυτή την ενότητα επικεντρωνόμαστε στους καταυλισμούς.

1.1 Ιστορικά

Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί το πότε δημιουργήθηκαν οι πρώτοι καταυλισμοί, ή το τι πρέπει να θεωρηθεί ως πρώτος καταυλισμός. Ανάμεσα στους πρώτους καταυλισμούς που ονομάστηκαν «προσφυγικοί καταυλισμοί» ήταν τα βρετανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης του πολέμου Boer (1899 -1902). Πιο κοντά στις τρέχουσες αντιλήψεις του μοντέλου είναι καταυλισμοί που δημιουργήθηκαν για τους Αρμένιους που εγκατέλειψαν τη γενοκτονία το 1915-18.

Εικόνα 5: Boer war καταυλισμός

Εικόνα 6: Καταυλισμός Αρμενίων προσφύγων στον Καύκασο, 1920

Η μεγάλης κλίμακας χρήση καταυλισμών ως απάντηση στην αναγκαστική μετανάστευση είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο, που ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τα στρατόπεδα εκτοπισμένων ατόμων δημιουργήθηκαν σε ολόκληρη την Ευρώπη, αρχικά για να στεγάσουν ανθρώπους που διέφευγαν από το ναζιστικό καθεστώς, αλλά στη συνέχεια για να φιλοξενήσουν άτομα που είχαν απελευθερωθεί από στρατόπεδα συγκέντρωσης ή που διέφυγαν από το σοβιετικό στρατό. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ως χώροι σκληρότητας, υιοθετήθηκαν ως χώροι συμπονετικού ανθρωπισμού. Μεταξύ του 1945 και του 1951, οι Συμμαχικές Δυνάμεις και ο Οργανισμός Περίθαλψης και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών διαχειρίζονταν γαλλικά, γερμανικά και βρετανικά στρατόπεδα που φιλοξενούσαν περισσότερους από 850.000 εκτοπισμένους κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη.⁷ Πολλοί καταυλισμοί που δημιουργήθηκαν τα αμέσως μεταπολεμικά χρόνια παραμένουν σε ισχύ σήμερα, όπως στη Δυτική Βεγγάλη και στη Δυτική Όχθη.

Οι καταυλισμοί εισήλθαν σε μια εποχή ιδιαίτερης επέκτασης κατά τη διάρκεια του «Δεύτερου Ψυχρού Πολέμου» του 1977-85, όταν νέες περιφερειακές

7 Elizabeth Cullen Dunn, (2015) "The Failure of Refugee Camps", Boston Review, September

συγκρούσεις οδήγησαν στη δημιουργία τους στη Νοτιοανατολική Ασία, την Κεντρική Αμερική, το Κέρασ της Αφρικής και τη Νότια Αφρική.

Οι καταυλισμοί προσφύγων έγιναν η «de facto βιώσιμη λύση»: ένα μακροπρόθεσμο σπίτι για εκτοπισμένους ανθρώπους. τροφή, καταφύγιο, αποχέτευση, εκπαίδευση, υγεία και άλλες μορφές βοήθειας. Οι καταυλισμοί ανέπτυξαν πλέον μια εσωτερική υποδομή σχολείων, κλινικών, καταστημάτων, κέντρων πίστης και άλλων θεσμών της καθημερινής ζωής.⁸

1.2 Οι καταυλισμοί σήμερα

Ένας καταυλισμός προορίζεται ως προσωρινή στέγαση για άτομα που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το σπίτι τους λόγω βίας και διώξεων. Πρόκειται για βιαστικά κατασκευασμένους οικισμούς που παρέχουν άμεση προστασία και ασφάλεια για τους πρόσφυγες, καλύπτοντας τις βασικές τους ανάγκες, όπως το φαγητό, το νερό και την ιατρική φροντίδα.⁹

Οι καταυλισμοί, όπως στο παρελθόν, έτσι και σήμερα, σχεδιάζονται για βραχυπρόθεσμη χρήση: να ανταποκρίνονται σε μια έκτακτη ανάγκη και στη συνέχεια να εξαφανίζονται. Πολλοί από αυτούς χτίστηκαν γρήγορα για να εξυπηρετήσουν τις άμεσες ανάγκες εκείνων που αναγκάστηκαν να φύγουν, άλλοι έχουν αναπτυχθεί για να φιλοξενήσουν εκατοντάδες χιλιάδες εκτοπισμένους. Η προσωρινή φύση των καταυλισμών εμφανίζεται στην αρχιτεκτονική τους. Κανείς - τα Ηνωμένα Έθνη, τα κράτη υποδοχής ή οι διεθνείς οργανώσεις βοήθειας - δεν θέλει να είναι μόνιμες λύσεις. Αλλά η ζωή στους καταυλισμούς διαρκεί δεκαετίες ή και γενιές, καθώς η πολιτική των χωρών καταγωγής των προσφύγων παραμένει ασταθής. Η μέση διάρκεια διαμονής σε έναν προσφυγικό καταυλισμό είναι πλέον περισσότερο από δεκαεπτά χρόνια (2016).

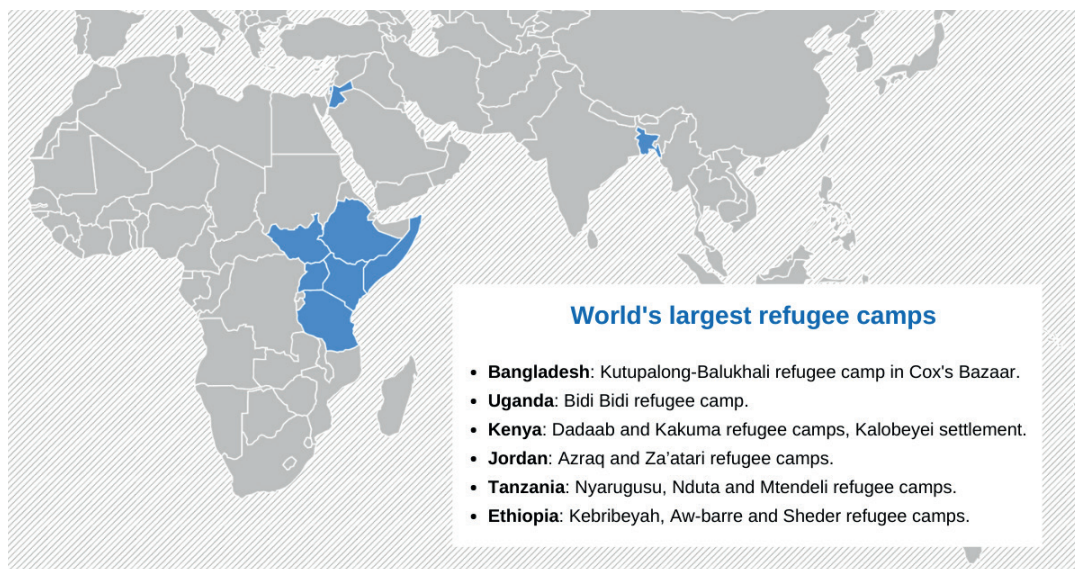
Η διάρκεια της διαμονής ενός πρόσφυγα σε έναν καταυλισμό ποικίλλει από κρίση σε κρίση. Ανάλογα με την κατάσταση, ορισμένοι πρόσφυγες θα παραμείνουν σε καταυλισμούς για μήνες, ενώ άλλοι θα παραμείνουν για χρόνια. Σε αυτές τις περιπτώσεις, δημιουργούνται ανάγκες για ανάπτυξη των καταυλισμών ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες του πληθυσμού. Αυτό περιλαμβάνει την ενίσχυση των καταφυγίων και των τοπικών υποδομών, τη βελτίωση της ποιότητας των βασικών υπηρεσιών, όπως η ύδρευση, οι εγκαταστάσεις υγείας και εκπαίδευσης, η παροχή προγραμμάτων κατάρτισης δεξιοτήτων, η ενίσχυση των ευκαιριών διαβίωσης

8 Kirsten McConnachie, (2016) *Camps of Containment: A Genealogy of the Refugee Camp*, Published Sociology Humanity: An International Journal of Human Rights, Humanitarianism and Development

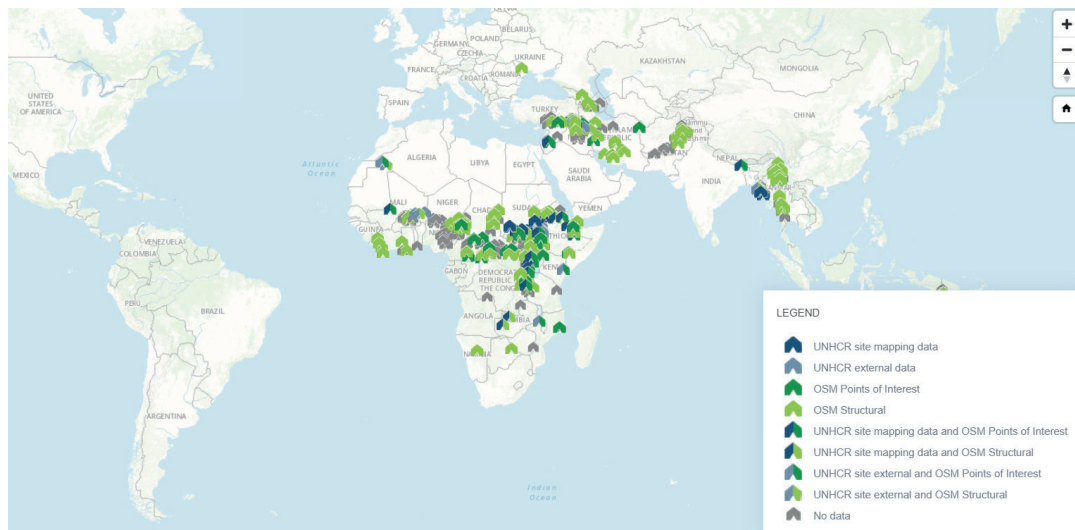
9 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the UN Refugee Agency

και η προώθηση της ενσωμάτωσης με τις τοπικές κοινότητες.¹⁰ Οι περισσότεροι καταυλισμοί στερούνται σχολεία, χώρους λατρείας και καταστήματα.

«Οι καταυλισμοί δεν είναι πλέον απλά σειρές σκηνών, είναι κοινότητες γεμάτες με ανθρώπους που ετοιμάζονται και ελπίζουν για ένα λαμπρότερο μέλλον. Αυτό, προϋποθέτει από τους καταυλισμούς να έχουν περισσότερες παροχές όπως εκπαίδευση και προετοιμασία των προσφύγων για τη ζωή μετά το καταυλισμό με κατάρτιση δεξιοτήτων για θέσεις εργασίας.»

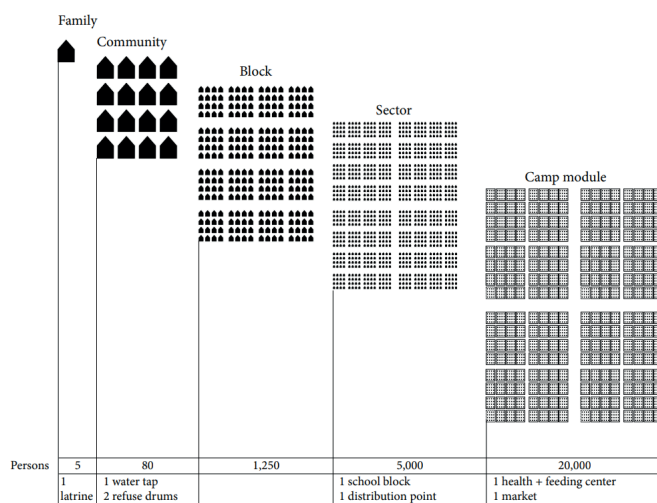
Εικόνα 7: Οι μεγαλύτεροι καταυλισμοί προσφύγων στον κόσμο

Εικόνα 8: Προσφυγικοί καταυλισμοί στο κόσμο βάση UNHCR

1.3 Σχεδιασμός καταυλισμών

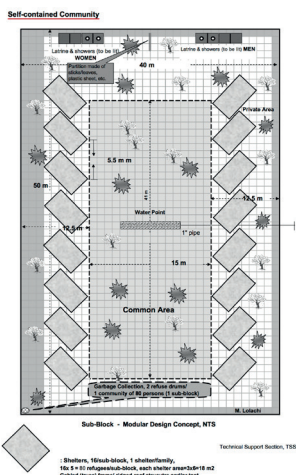
Οι προσφυγικοί καταυλισμοί χαρακτηρίζονται ως παροδικοί οικισμοί που παρέχουν προστασία στους πρόσφυγες μέχρι να βρεθεί μια πιο ανθεκτική λύση. Συνεπώς οι σχεδιαστικές αρχές δίνουν προτεραιότητα στην αποδοτικότητα προκειμένου να προστατευθούν όσο το δυνατό περισσότεροι πρόσφυγες κατά την διάρκεια μιας έκτακτης ανάγκης. Οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές σχεδιασμού προτείνουν ένα αρθρωτό σύστημα με διαμορφωμένο πλέγμα, βασισμένο στην μονάδα μιας οικογένειας με μέγιστο πληθυσμό έως 20.000 άτομα. Ωστόσο δεν φαίνεται να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε περιπτώσεις σχεδιασμού ενός καταυλισμού για μακροχρόνια χρήση, ή σε περιπτώσεις που οι καταυλισμοί θα μπορούσαν να προσφέρουν ευκαιρίες για τους κατοίκους ή ακόμα και για τη χώρα υποδοχής.

Εικόνα 9: Οργάνωση ικανοτήτων και πόρων για την αντιμετώπιση απειλών στη ζωή και την ευημερία των προσφύγων

Ενώ οι κατευθυντήριες γραμμές συνιστούν ένα αρθρωτό σχέδιο, που βασίζεται στην σκηνή μίας οικογένειας, δεν διευκρινίζουν ότι η διάταξη πρέπει να είναι γραμμική ή να βασίζεται σε ένα πλέγμα.

«Προτιμάται ένα μοτίβο σχήματος U ή σχήματος H, καθώς προάγει τη γειτνίαση και την επικοινωνία με τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες άλλων κοινοτήτων, ενθαρρύνει την χρήση κοινών εγκαταστάσεων και πόρων, αυξάνει την πρόσβαση σε εγκαταστάσεις και μειώνει τους κινδύνους που σχετίζονται με την υπερβολική συσσώρευση πληθυσμού. Οι οικογενειακές μονάδες μπορεί να είναι κεντροθετημένες και να περιβάλλονται από κοινές εγκαταστάσεις όπως αίθουσες πλυντηρίων / χώρων υγιεινής ή χώροι αναψυχής και συνάντησης» (Norwegian Refugee Council, camp management toolkit, 2008, σελ. 201).

Εικόνα 10: Sub-block - αρθρωτός σχεδιασμός

Συχνά σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης το ορθοκανονικό πλέγμα υλοποιείται ως ο γρηγορότερος τρόπος για να πάρει ένας καταυλισμός μορφή και να αρχίσει να παρέχει βοήθεια.¹¹

Η κατευθυντήρια γραμμή για το σχεδιασμό ενός καταυλισμού είναι η «μέση περιοχή κατασκήνωσης» ανά άτομο. Το μέγεθος ενός καταυλισμού και η κατά κεφαλήν έκταση είναι καθοριστικής σημασίας για τον σχεδιασμό των καταυλισμών καθώς οι συνωστισμένες συνθήκες οδηγούν σε αυξημένη νοσηρότητα και άγχος. Η παροχή επαρκούς χώρου, τόσο εκτός όσο και εντός των καταφυγίων, αποτελεί βασική προϋπόθεση.

Ο δείκτης «μέση περιοχή κατασκήνωσης ανά άτομο (m^2)» μετρά τον μέσο χώρο διαβίωσης στον οποίο έχει πρόσβαση ένα άτομο εντός καταυλισμού. Αυτός ο χώρος θα πρέπει να φιλοξενεί όλες τις υπηρεσίες, προωθώντας παράλληλα την αξιοπρεπή διαβίωση:

Κατευθυντήρια γραμμή: Μέση περιοχή κατασκήνωσης ανά άτομο (m^2)

Πρότυπο: 45 m^2	Αποδεκτό εύρος: $\geq 35 m^2$	Μη αποδεκτό εύρος: 34-30 m^2	Κρίσιμο: $\leq 29 m^2$
----------------------	----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

Θα πρέπει να εκχωρείται μια ελάχιστη επιφάνεια 45 m^2 ανά άτομο, συμπεριλαμβανομένου του χώρου κηπουρικής των νοικοκυριών. (βλ. πίνακα "Πρότυπα σε έκτακτη ανάγκη" σελ. 70)

30 m^2 ανά άτομο είναι απαραίτητα για δρόμους, μονοπάτια, εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις, αποχέτευση, ασφάλεια, διαχείριση και αποθήκευση νερού,

11 Francis McCabe, (2014), *The 4th Solution: Can Refugee Camp Design Facilitate Life Post Camp?*, Nov 5, 2014

σημεία διανομής, αγορές, αποθήκευση ειδών ανακούφισης και, φυσικά, οικόπεδα για καταφύγιο. Εξαιρείται, ωστόσο, οποιαδήποτε γη για σημαντικές γεωργικές δραστηριότητες ή ζώα. Τα υπόλοιπα 15 m² ανά άτομο κατανέμονται σε οικιακούς κήπους που συνδέονται με το οικογενειακό οικόπεδο, οι οποίοι θα πρέπει να περιλαμβάνονται στο σχέδιο του χώρου από την αρχή.

Ο σχεδιασμός του καταυλισμού πρέπει να ξεκινά από την κλίμακα της μεμονωμένης οικογένειας προσφύγων, καλύπτοντας ανάγκες σε επίπεδο νοικοκυριού, όπως η απόσταση από το νερό, η πρόσβαση σε κοινοτικές υπηρεσίες, εγκαταστάσεις αναψυχής, η πρόσβαση σε ντους και τουαλέτες, η διαχείριση αποβλήτων κ.λπ. (για πρότυπα υπηρεσιών και υποδομών βλ. πίνακα "Υπηρεσίες και υποδομές" σελ. 71)

Ο παρακάτω πίνακας χρησιμοποιεί την οικογενειακή μονάδα ως το μικρότερο «module» σχεδιασμού και δημιουργεί έως και μεγαλύτερες μονάδες:

Μονάδα	Δομή	Κατά προσέγγιση πληθυσμός
Οικογένεια	1 x οικογένεια	4 - 6 άτομα
Κοινότητα	16 x οικογένειες	80 άτομα
Οικ. τετράγωνο (Block)	16 x κοινότητες	1,250 άτομα
Τομέας (Sector)	4 x blocks	5,000 άτομα
Καταυλισμός (Settlement)	4 x sectors	20,000 άτομα

1.4 Καταφύγια έκτακτης ανάγκης

Ένα καταφύγιο ορίζεται ως ένας κατοικήσιμος καλυμμένος χώρος που παρέχει ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον διαβίωσης με ιδιωτικότητα και αξιοπρέπεια.

Οι ανάγκες σε καταφύγια έκτακτης ανάγκης ικανοποιούνται καλύτερα χρησιμοποιώντας τα ίδια τοπικά διαθέσιμα, βιώσιμα υλικά και μεθόδους κατασκευής όπως θα χρησιμοποιούσαν κανονικά οι ίδιοι οι πρόσφυγες ή ο τοπικός πληθυσμός φιλοξενίας. Μόνο εάν δεν μπορούν να ληφθούν γρήγορα τοπικές ποσότητες, θα πρέπει να μεταφερθεί στη χώρα υλικό καταφυγίου έκτακτης ανάγκης. Τα υλικά πρέπει να είναι φιλικά προς το περιβάλλον και να λαμβάνονται με βιώσιμο τρόπο.

Ανεξάρτητα από τον τύπο του καταφυγίου έκτακτης ανάγκης που χρησιμοποιείται, ισχύουν γενικά οι ακόλουθες αρχές:

- Τα καταφύγια πρέπει να παρέχουν προστασία από τα στοιχεία της φύσης, χώρο για να ζουν και να αποθηκεύουν αντικείμενα, ιδιωτικότητα και συναισθηματική ασφάλεια.
- Το καταφύγιο προσφύγων πρέπει να είναι πολιτισμικά και κοινωνικά κατάλληλο και οικείο όπου είναι δυνατόν. Τα κατάλληλα τοπικά υλικά είναι καλύτερα, εάν είναι διαθέσιμα.
- Το καταφύγιο πρέπει να είναι κατάλληλο ανεξάρτητα από τις εποχικές καιρικές συνθήκες, εάν όχι θα πρέπει να προσαρμοστεί ανάλογα.
- Όπου είναι δυνατόν, τα ενδιαφερόμενα άτομα πρέπει να έχουν την δυνατότητα να χτίζουν το δικό τους καταφύγιο, με την απαραίτητη οργανωτική και υλική υποστήριξη. Αυτό θα βοηθήσει να διασφαλιστεί ότι το καταφύγιο θα καλύψει τις διαφορετικές ατομικές ανάγκες τους, θα προωθήσει την αίσθηση ιδιοκτησίας και αυτονομίας και θα μειώσει σημαντικά το κόστος και το χρόνο κατασκευής

Κάθε τύπος καταφυγίου έκτακτης ανάγκης έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται.

Καταφύγια		
Είδος καταφυγίου	Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Οικογενειακές σκηνές (Family tents)	Παραδοσιακή σκηνή, ελαφριά, αποδεδειγμένος σχεδιασμός, καλό ύψος σκηνής, μπορεί να γίνει χειμερινή, προϊόν μαζικής παραγωγής	Άκαμπτη, ασταθής σε ισχυρούς ανέμους ή βαρύ χιόνι, δυσκολία να θερμανθεί.
Πλαστικά καλύμματα (Plastic sheeting)	Το σημαντικότερο στοιχείο σε πολλούς προσφυγικούς καταυλισμούς. Ανθεκτικό σε UV ακτινοβολία, ελαφρύ, ευέλικτο, εύκαμπτο, προϊόν μαζικής παραγωγής	Η συλλογή ξύλου για σκελετούς καταφυγίων βλάπτει σημαντικά το περιβάλλον όταν συλλέγεται από τα γύρω δάση. Πρέπει να παρέχεται υλικό για το πλαίσιο που θα στηρίξει το πλαστικό.

Υλικά και εργαλεία για κατασκευή (shelter kits)	Τα κατάλληλα τοπικά υλικά είναι τα καλύτερα, αν είναι διαθέσιμα, και πρέπει να είναι κατάλληλα για διακυμάνσεις κατά τις εποχές	Απαιτείται χρόνος και εκπαίδευση
Προκατασκευασμένα καταφύγια και containers	Μόνιμες ή ημιμόνιμες κατασκευές μακράς διάρκειας	Υψηλό κόστος μονάδας, μεγάλο χρονικό διάστημα για αποστολή, μεγάλο χρονικό διάστημα για παραγωγή, προκλήσεις στις μεταφορές και στη συναρμολόγηση, ακαμψία, αγνοούν πολιτισμικά και κοινωνικά πρότυπα

Στην αρχή μιας έκτακτης ανάγκης, ο στόχος θα πρέπει να είναι να παρέχει επαρκές υλικό στους πρόσφυγες για να τους επιτρέψει να κατασκευάσουν το δικό τους καταφύγιο, ενώ πληρούν τουλάχιστον τα ελάχιστα πρότυπα.

Πέραν από τα ελάχιστα πρότυπα για τον χώρο διαβίωσης, πρέπει επιπλέον να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- ο Δομική σταθερότητα (για να αντέχει φορτία χιονιού και ανέμου)
- ο Προστασία από τον αέρα σε τοίχους, στέγες, πόρτες και παράθυρα
- ο Προστατευόμενες και θερμαινόμενες κουζίνες και εγκαταστάσεις υγιεινής
- ο Πρόβλεψη για θέρμανση.¹²

Εικόνα 11: Στιγμιότυπα από καταφύγια παγκοσμίως

2. ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑ

2. Οικειότητα

Οικείος, -α, -ο: 1. (α) αυτός που είναι γνώριμος και φιλικός: ~ ατμόσφαιρα / κλίμα / περιβάλλον, (β) γνώριμος και συνηθισμένος: ~ καταστάσεις, 2. αυτός που σχετίζεται με εμάς τους ίδιους, με υποθέσεις που μας αφορούν 3. αντίστοιχος, σχετικός: οι περιπτώσεις που αναφέρονται στις ~ διατάξεις του νόμου, 4. αυτός που ταιριάζει, που αναλογεί σε κάτι: το τοποθέτησα στην ~ θέση (πρέπουσα).

Οικειοποιούμαι: κάνω δικό μου (κάτι που ανήκει σε άλλον) ΣΥΝ. Οικειούμαι, οικειώνομαι, εξοικειώνομαι, ιδιοποιούμαι, σφετερίζομαι.

Οικειοποίηση: η ενέργεια του οικειοποιούμαι (πρβ. ιδιοποίηση): ~ ξένης περιουσίας. [λόγ. οικειοποιη- (οικειοποιούμαι) -σις > -ση]

Οικειότητα: η ιδιότητα του οικείου, αν και σε ποιο βαθμό ένα πράγμα είναι γνωστό σε κάποιον

2.1 Έννοια της οικειότητας

Το τι θεωρείται οικείο για τον καθένα από εμάς είναι δύσκολο να προσδιοριστεί αφού πρόκειται για μια αυστηρώς προσωπική και υποκειμενική υπόθεση.

«Από τη στιγμή που ερχόμαστε στον κόσμο ξεκινά η προσπάθεια μας να αισθανθούμε οικεία και ασφαλείς σε αυτόν.» M.Heidegger

Η αίσθηση της οικειότητας είναι ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο, το οποίο επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από κοινωνικά και προσωπικά χαρακτηριστικά, καθώς και από το δομημένο περιβάλλον και την αρχιτεκτονική του χώρου. Η αίσθηση της οικειότητας σχετίζεται με προσωπικές εμπειρίες και συναισθήματα και αναπτύσσεται σταδιακά από το άτομο στο οποίο είναι απαραίτητη η ιδιωτικότητα, η ανεξαρτησία, η ασφάλεια και η αίσθηση ταυτότητας.

Από μια αρχιτεκτονική σκοπιά, ως αίσθηση οικειότητας αντιλαμβανόμαστε την ποιότητα του χώρου, την άνετη χρήση του, τη δυνατότητα να συμβούν διαφόρων ειδών δραστηριότητες σε αυτόν και τη δυνατότητα να βιώνουν οι χρήστες τον χώρο έχοντας αναμνήσεις, συναισθήματα και εμπειρίες σε αυτόν. Ως οικειοποίηση νοείται η δυνατότητα του χρήστη να κάνει δικό του το χώρο που του παρέχεται, να αποκτήσει βιώματα σε αυτόν και να αισθάνεται οικεία - όπως στο σπίτι του. Η αίσθηση της οικειότητας είναι απαραίτητη τόσο στο καταφύγιο των προσφύγων όσο και στους δημόσιους χώρους ενός καταυλισμού.

Το βιβλίο «Hidden Dimension» του E.T. Hall βοηθά στην ευαισθητοποίηση της κατανόησης των ανθρώπων και τη σημασία της στον αρχιτεκτονικό τομέα που επί του παρόντος παραμελείται. Σύμφωνα με τον Hall, υπάρχουν αποστάσεις διαφυγής, κρίσιμες αποστάσεις, οικείες, προσωπικές, κοινωνικές και δημόσιες αποστάσεις, οι οποίες ποικίλλουν με βάση τον πολιτισμό μας, την ιστορία μας, την εμπειρία μας και τη γεωγραφία. Συγκρίνοντας ανθρώπους διαφορετικών πολιτισμών εντοπίζει πως διαφοροποιούνται οι ανάγκες τους στο χώρο. Αποδεικνύει ότι κάθε πολιτιστική ομάδα έχει μοναδικές έννοιες εδαφικότητας, πληθυσμού, απόστασης και απαιτήσεων χώρου.¹³ Συγκρίνει την αισθητηριακή αντίληψη του χώρου ανάμεσα σε 5 διαφορετικούς πολιτισμούς: Γερμανούς, Άγγλους, Γάλλους, Ιάπωνες και Άραβες. Γίνεται σαφές πως ο κάθε πολιτισμός οικειοποιείται το χώρο με τελείως διαφορετικό τρόπο και πως ο χώρος του ενός είναι κάτι το ξένο και ανοικείο για τον άλλο.

«Σε αραβικά σπίτια οι Αμερικανοί τείνουν να νιώθουν άβολα, να αισθάνονται εκτεθειμένοι και συχνά κάπως ανεπαρκείς λόγω υπερβολικού χώρου!» E.T. Hall, *Hidden Dimension*

«Η αίσθηση του χώρου του ανθρώπου συνδέεται στενά με την αίσθηση του εαυτού του, η οποία βρίσκεται σε μια συνηθισμένη συναλλαγή με το περιβάλλον του. Ο άνθρωπος μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει οπτικές, κινητικές, απτικές και θερμικές πτυχές του εαυτού του, οι οποίες μπορεί είτε να ανασταλούν είτε να ενθαρρυνθούν για να αναπτυχθούν στο περιβάλλον του».¹⁴ Οι πτυχές αυτές διαφέρουν από άτομο σε άτομο ανάλογα με το πολιτισμό και τη κουλτούρα στην οποία έχει μεγαλώσει.

«Οι αρχιτέκτονες παραδοσιακά απασχολούνται με τα οπτικά σχέδια των δομών - αυτό που βλέπει κανείς. Είναι σχεδόν εντελώς απληροφόρητοι για το γεγονός ότι οι άνθρωποι μεταφέρουν μαζί τους εσωτερικοποιήσεις του χώρου σταθερών χαρακτηριστικών που έχουν μάθει νωρίς στη ζωή. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε σήμερα στο σχεδιασμό και την ανοικοδόμηση των πόλεων μας είναι η κατανόηση των αναγκών μεγάλου αριθμού ανθρώπων. Χτίζουμε τεράστιες πολυκατοικίες και μαμούθ κτίρια γραφείων χωρίς κατανόηση των αναγκών των χρηστών.»¹⁴ Ομοίως, στους καταυλισμούς δίνεται μια μαζική λύση στέγασης για την άμεση ανακούφιση της έκτακτης ανάγκης χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν οι ανάγκες των προσφύγων και τα χαρακτηριστικά που «κουβαλάει» η κουλτούρα τους.

13 <http://www.bookrags.com/studyguide-the-hidden-dimension/#gsc.tab=0>

14 Edward T. Hall (1966), *The hidden Dimension*, ANCHOR BOOKS EDITIONS, 1969, 1990, USA

2.2 Παράγοντες/μορφές οικειότητας σε καταυλισμούς

«Παρά την αρχική οπτική / συστηματική ομοιογένεια, ο καταυλισμός είναι ένας τόπος πολιτιστικής ποικιλομορφίας και υβριδισμού. Προερχόμενοι από διαφορετικές περιοχές, υπόβαθρα, παραδόσεις, αστικά περιβάλλοντα (χωρικοί, κάτοικοι της πόλης, νομάδες) και οικονομικές συνθήκες (πλούσιες, μεσαίες τάξεις και φτωχοί), ένας καταυλισμός προσφύγων μοιάζει με ένα πολύχρωμο ψηφιδωτό που ξαφνικά βάφτηκε με λευκό, πάνω από το οποίο έχει τοποθετηθεί η μεγάλη τυρκουάζ σήμανση της Ύπατης Αρμοστείας. Αυτές οι δυναμικές, τα ψηφιδωτά και τα χρώματα πρέπει να αποκαλυφθούν ξανά.» Ayham Dalal, *Uncovering Culture and Identity in Refugee Camps*, 2017

Η αίσθηση της οικειότητας σε προσφυγικούς καταυλισμούς επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, οι οποίοι διακρίνονται σε 3 βασικές κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ψυχολογικούς παράγοντες, όπως την αίσθηση της αναγνώρισης ταυτότητας, τη διατήρηση των συνηθειών και αξιών του ατόμου, την αυτονομία και τον έλεγχο. Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από κοινωνικούς παράγοντες, που περιλαμβάνουν αλληλεπίδραση και σχέση με το προσωπικό, τους κατοίκους, την οικογένεια, τους φίλους και τα κατοικίδια ζώα, καθώς και δραστηριότητες με αυτούς. Η τρίτη κατηγορία αφορά το δομημένο περιβάλλον, το οποίο περιλαμβάνει τον ιδιωτικό χώρο και τον οιονεί δημόσιο χώρο, προσωπικά αντικείμενα, την εμφάνιση και την αίσθηση του χώρου, καθώς και τον εξωτερικό χώρο και την τοποθεσία. Πιο συγκεκριμένα εστιάζουμε στις ακόλουθες κατηγορίες:

A) Ψυχολογικοί παράγοντες:

A1. Αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας

Η πολιτισμική ταυτότητα είναι η ταυτότητα του να ανήκεις σε μια ομάδα, έναν πολιτισμό. Είναι μέρος της αυτοαντίληψης ενός ατόμου και σχετίζεται με την εθνικότητα, την ιθαγένεια, τη θρησκεία, την κοινωνική τάξη, την ηλικία, την τοποθεσία ή οποιοδήποτε είδος κοινωνικής ομάδας που έχει τη δική του ξεχωριστή κουλτούρα. Με αυτόν τον τρόπο, η πολιτισμική ταυτότητα είναι τόσο χαρακτηριστική του ατόμου, αλλά και της πολιτισμικά πανομοιότυπης ομάδας μελών που μοιράζονται την ίδια ταυτότητα ή ανατροφή.

Οι καταυλισμοί προσφύγων, ειδικά στις περιόδους έκτακτης ανάγκης, είναι μέρη όπου όλα φαίνεται να είναι παρόμοια, επαναλαμβανόμενα και αρθρωτά. Αυτή

η εντύπωση δεν οφείλεται μόνο στην ενοποιημένη μονάδα καταφυγίων που διανέμεται συνήθως από την UNHCR (σκηνή, τροχόσπιτα, προκατασκευασμένες κατασκευές και ανεπτυγμένα T-Shelters), αλλά οφείλεται επίσης στην διάταξη και το ιεραρχικό σχέδιο των καταυλισμών. Αυτό δημιουργεί μια υπόθεση ότι όλοι οι πρόσφυγες είναι ίδιοι και προκύπτει ένα αίσθημα συλλογικής ταυτότητας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψιν ή πολιτισμική ταυτότητα του κάθε χρήστη.

A2. Διατήρηση συνηθειών-αξιών-παραδόσεων

Κουλτούρα είναι τα κοινά χαρακτηριστικά μιας ομάδας ανθρώπων, η οποία περιλαμβάνει, τον τόπο πχ, την θρησκεία, την γλώσσα, την διατροφή, τις κοινωνικές συμπεριφορές, την τέχνη, τη λογοτεχνία, τη μουσική και άλλα. Η παράδοση συμβάλλει στην αίσθηση της άνεσης και του ανήκειν, ενισχύοντας τους δεσμούς με τον τόπο και τους ανθρώπους.

Ορισμένες καλλιτεχνικές πρωτοβουλίες σε καταυλισμούς έχουν χρησιμοποιήσει παραδοσιακές μορφές τέχνης για ψυχαγωγία, εκπαίδευση και εορτασμούς, συμπεριλαμβανομένων λαϊκών τραγουδιών και χορών, παραδοσιακών λογοτεχνικών μορφών, αφήγησης και χειροτεχνίας. Ακόμη και για νέους πρόσφυγες που γεννιούνται εκτός των ιθαγενών περιοχών τους, οι παραδοσιακές τέχνες μπορεί να αντηχούν σε βαθύ επίπεδο, επανασυνδέοντας τους πρόσφυγες με τις πολιτιστικές ρίζες της ταυτότητάς τους.¹⁵

B) Κοινωνικοί παράγοντες:

B1. Ένταξη μέσω δραστηριοτήτων (αθλήματα, μουσική, παιχνίδι)

Αρκετές δραστηριότητες, συχνά σε συνδυασμό με τη διατήρηση των αξιών και παραδόσεων, προσφέρουν στους πρόσφυγες την αίσθηση του ανήκειν. Με τη παροχή αθλητικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων δημιουργούνται κοινωνικές ομάδες στις οποίες μπορεί κανείς να ενταχθεί ανάλογα με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα του.

Για παιδιά και νέους που ξεριζώνονται από πόλεμο ή διωγμούς, ο αθλητισμός είναι κάτι περισσότερο από μια δραστηριότητα αναψυχής. Είναι μια ευκαιρία να συμπεριληφθούν και να προστατευτούν - μια ευκαιρία να θεραπευτούν και να αναπτυχθούν. Ο αθλητισμός μπορεί επίσης να είναι ένας θετικός καταλύτης για την ενδυνάμωση των κοινοτήτων προσφύγων, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στη δημιουργία στενότερων δεσμών με τις κοινότητες υποδοχής.¹⁶

¹⁵ Awet Andemicael, (2011), *Positive energy A review of the role of artistic activities in refugee camps*, June 2011, UNHCR, PDES

¹⁶ <https://www.unhcr.org/en-ie/sport-partnerships.html>

B2. Επαγγελματική πρακτική και εκπαίδευση (συνεισφορά στην οικονομία και αλληλεπίδραση με υπολοίπους)

Επειδή πολλοί βλέπουν τους καταυλισμούς προσφύγων ως προσωρινές εγκαταστάσεις που εξαρτώνται πλήρως από την ξένη βοήθεια, δεν καταλαβαίνουν πώς οι καταυλισμοί είναι αναδυόμενα αστικά περιβάλλοντα που είναι πλήρη, με το εμπόριο και τις δικές τους οικονομίες. Ένας τυπικός καταυλισμός προσφύγων θα έχει μια ή περισσότερες εμπορικές ζώνες για μικρές επιχειρήσεις. Οι επαγγελματικές εμπειρίες από το παρελθόν των προσφύγων και η αναπαραγωγή τους καθώς και άλλες επαγγελματικές πρακτικές δίνουν στον πρόσφυγα τη δυνατότητα να συνεισφέρει για τη κοινότητα, αλληλοεπιδρώντας ταυτόχρονα με άλλους πρόσφυγες εντάσσοντάς τον στην κοινότητα αυτή.

Επιπλέον η υποδομές εκπαίδευσης έχουν τεράστιο ρόλο στην ένταξη των μαθητών στην κοινότητα. Ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και ενδυναμώνουν τους πρόσφυγες προσφέροντας τη γνώση και τις δεξιότητες για να ζήσουν παραγωγικές, ικανοποιητικές και ανεξάρτητες ζωές με μελλοντικές προοπτικές. Η εκπαίδευση είναι ένα βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και η παροχή επαρκών υποδομών προσφέρει ένα αίσθημα ασφάλειας.

Γ) Παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος που παρέχεται:

Γ1. Διάταξη καταυλισμού

«Πρέπει να σκεφτείτε τον καταυλισμό ως ανθρώπινο οικισμό και όχι ως δομή όπου οι άνθρωποι είναι πακεταρισμένοι σε σπίτια χωρίς καμία σχέση με την κοινότητά τους». Anicet Adjahossou, Redesigning refugee communities, UNHCR

Όπως ήδη αναφέρθηκε οι περισσότεροι καταυλισμοί τείνουν να οργανώνονται σε ένα ορθοκανονικό σύστημα διότι είναι ο γρηγορότερος και ευκολότερος τρόπος να πάρει μορφή ο καταυλισμός. Αυτό σαν αποτέλεσμα δίνει ένα λιγότερο φιλικό περιβάλλον που δεν επιτρέπει τη δημιουργία γειτονιών και ως εκ τούτου δυσχεραίνει τη οικειότητα και την ένταξη στην κοινότητα.

Γ2. Υποδομές - καθαριότητα υγιεινή (ποιότητα - κατάσταση)

Οι παρεμβάσεις WASH σε προσφυγικούς καταυλισμούς στοχεύουν στην κάλυψη βασικών αναγκών και στη βελτίωση της ασφαλούς πρόσβασης σε νερό επαρκούς ποιότητας και ποσότητας, σε υγιεινή και σε πρακτικές υγιεινής. Όμως, ειδικά στην αρχή μιας έκτακτης ανάγκης, η υγιεινή και η απόρριψη αποβλήτων είναι συνήθως κακή, επομένως τα ζώδια και άλλα παράσιτα, συμπεριλαμβανομένων των τρωκτικών, πολλαπλασιάζονται γρήγορα. Η ανεξέλεγκτη συσσώρευση

σκουπιδιών είναι ανθυγιεινή και αποφέρει ασθένειες που προκαλούνται από τρωκτικά και έντομα.

Έκτος από τις ασθένειες που συμβάλλουν σε ένα αίσθημα ανασφάλειας, η έλλειψη καθαριότητας των χώρων διαβίωσης και εκτόνωσης εντείνει την αίσθηση του ανοικείου. Μία μελέτη για την ψυχολογία του σπιτιού¹⁷ διαπίστωσε ότι οι άνθρωποι που περιγράφουν τα σπίτια τους ως «ακατάστατα» ήταν πιο πιθανό να εμφανίσουν κόπωση και καταθλιπτική διάθεση. Συγκριτικά, τα άτομα των οποίων τα σπίτια χαρακτηρίστηκαν «ξεκούραστα» και «αναπαυτικά» είχαν υψηλότερα επίπεδα ευτυχίας και ψυχικής ευεξίας.

Γ3. Ιδιωτικός χώρος (αίσθηση, διάταξη, υλικά, προσωπικά αντικείμενα, φθορές)

Οι πολιτιστικές διαφορές που αναφέρθηκαν νωρίτερα, εμφανίζονται στα κτίρια και στη στέγαση εντός των ενοποιημένων καταφυγίων. Για παράδειγμα, άλλοι εφοδιάζουν το καταφύγιο τους με καναπέδες και τραπέζι παρόμοιο με τα σαλόνια που βρίσκονται στις πόλεις, ενώ άλλα καταφύγια χαρακτηρίζονται από την εκτεταμένη χρήση σεντονιών για οριοθέτηση χώρου και κατασκευή της κατοικίας.¹⁸ Είναι σημαντικό, ο κάθε χρήστης να έχει τη δυνατότητα να εφοδιάσει το καταφύγιο του με αντικείμενα ή υλικά με τα οποία νιώθει άνετα και συχνά του θυμίζουν τη ζωή πριν τον καταυλισμό.

2.3 Επίπεδα διαβίωσης: επιβίωση (survivability) - βιωσιμότητα (livability) - κατοικησιμότητα (habitability) - ευημερία (well-being)

Επιβίωση (survivability)

Η επιβίωση είναι η ικανότητα να παραμείνεις ζωντανός ή να συνεχίσεις να υπάρχουν. Μετά από ανατρεπτικές δυνάμεις, όπως πλημμύρες, πυρκαγιές, ασθένειες, πολέμους ή κλιματική αλλαγή, ορισμένες μορφές ζωής είναι πιθανό να επιβιώσουν με μεγαλύτερη επιτυχία από άλλες, λόγω προσαρμοστικότητας.

Στους καταυλισμούς η επιβίωση αντιμετωπίζεται στο πρώτο στάδιο του κύκλου της τραγωδίας (βλ. ενότητα 0.2.2) που αποτελεί την έκτακτη ανάγκη και την επείγουσα ανακούφιση τις 10 πρώτες ημέρες από την καταστροφή. Ταυτίζεται με την πρώτη και βασικότερη ανάγκη κατά τον Maslow (βλ. ενότητα 0.2.4) που περιλαμβάνει νερό, τροφή, καταφύγιο, ρουχισμό.

¹⁷ Saxbe DE, Repetti R., (2010), *No place like home: home tours correlate with daily patterns of mood and cortisol*. Pers Soc Psychol Bull.

¹⁸ Ayham Dalal, (2017), *Uncovering Culture and Identity in Refugee Camps*

Βιωσιμότητα (livability)

Η βιωσιμότητα είναι η ικανότητα ενός κοινωνικού συστήματος, να λειτουργεί σε ένα ορισμένο επίπεδο ευημερίας και αρμονίας. Πρόκειται για το άθροισμα των παραγόντων που προσθέτουν στην ποιότητα ζωής μιας κοινότητας - συμπεριλαμβανομένων των δομημένων και φυσικών περιβαλλόντων, της οικονομικής ευημερίας, της κοινωνικής σταθερότητας και της ισότητας, των εκπαιδευτικών ευκαιριών και των πολιτιστικών και ψυχαγωγικών δυνατοτήτων. Προβλήματα όπως ο πόλεμος, η ενδημική φτώχεια, η διαδεδομένη αδικία και το χαμηλό ποσοστό εκπαίδευσης, είναι συμπτώματα ότι το σύστημα είναι κοινωνικά μη βιώσιμο.

Η βιωσιμότητα στους καταυλισμούς ταυτίζεται με την ασφάλεια και τις βασικές συνθήκες άνεσης (σωματική, επαγγελματική, υγεία) και αποτελεί βασική ανάγκη (βλ. Ιεράρχηση αναγκών κατά τον Maslow).

Κατοικησιμότητα (habitability)

Η κατοικησιμότητα είναι μια ποιότητα του να είσαι σε αρκετά καλές συνθήκες ανάλογα τις ατομικές σου ανάγκες που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση του ηθικού, της ασφάλειας, της υγείας και της άνεσης. Μερικά παραδείγματα είναι ο φωτισμός, ο εξαερισμός, η αποχέτευση, η θέρμανση και ο κλιματισμός, η διαθεσιμότητα χώρων θρησκείας, περίθαλψης και προσωπικής υγιεινής.

«... Κατάσταση ισορροπίας που προκύπτει από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των συστατικών ενός συμπλέγματος ανθρώπου-μηχανής-περιβάλλοντος-αποστολής που επιτρέπει στον άνθρωπο να διατηρεί φυσιολογική ομοιόσταση, επαρκή απόδοση και αποδεκτές κοινωνικές σχέσεις.»¹⁹

Το επίπεδο της κατοικησιμότητας αντιστοιχεί στις ανώτερες ανάγκες, στην ιεράρχηση των αναγκών και είναι καθοριστικό για την ψυχική ενδυνάμωση των προσφύγων.

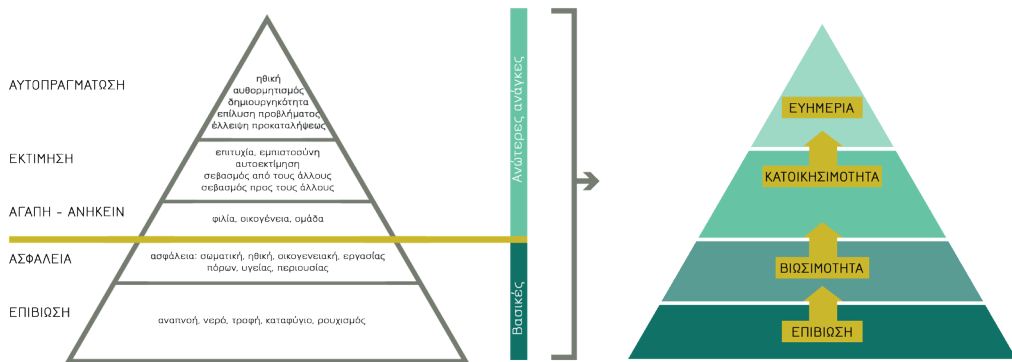
Ευημερία (well-being)

Ο όρος ευημερία σημαίνει ευμάρεια, ευεξία, δηλαδή ευζωία, άνετη διαβίωση. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στην άνεση ή τη βελτίωση των συνθηκών ζωής μιας κοινωνίας. Περιλαμβάνει καλή ψυχική υγεία, υψηλή ικανοποίηση ζωής, αίσθηση νοήματος ή σκοπού και ικανότητα διαχείρισης του άγχους. Μερικές φορές διακρίνονται διαφορετικοί τύποι ευεξίας, όπως ψυχική ευεξία, σωματική

19 Parker, J.F., Every M.G., (1972), *Habitability Issues in Long-Duration Undersea and Space Mission*. Biotechnology.

ευεξία, οικονομική ευεξία ή συναισθηματική ευημερία. Οι διάφορες μορφές ευεξίας συχνά συνδέονται στενά. Για παράδειγμα, η βελτιωμένη σωματική ευεξία, με τη μείωση ασθενειών στους καταυλισμούς, σχετίζεται με βελτιωμένη συναισθηματική ευεξία.

Πρόκειται για το στάδιο στο οποίο επιτυγχάνεται η οικειότητα, διερευνώντας και στη συνέχεια ικανοποιώντας τις ατομικές ανάγκες των προσφύγων του εκάστοτε καταυλισμού.

Εικόνα 12: Ανάγκες κατά Maslow και επίπεδα διαβίωσης

33

3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

3. Περιπτώσεις μελέτης

3.1 Καταυλισμός Kakuma, Βορειοδυτική Κένυα

Πληθυσμός (2020): 196.050

Ίδρυση: 1992

Κάτοικοι κυρίως από: Νότιο Σουδάν, Σομαλία

Τύπος καταυλισμού: σχεδιασμένος / διαχειριζόμενος (planned/managed camp)

Εικόνα 13: Bing maps - Kakuma Camp

Ο προσφυγικός καταυλισμός Kakuma βρίσκεται στη βορειοδυτική περιοχή της Κένυας και ιδρύθηκε το 1992 μετά την άφιξη των "Lost Boys of Sudan". Κατά τη διάρκεια αυτού του έτους, μεγάλες ομάδες αιθιοπικών προσφύγων εγκατέλειψαν τη χώρα τους μετά την πτώση της κυβέρνησης της Αιθιοπίας. Η Σομαλία είχε επίσης βιώσει υψηλή ανασφάλεια και εμφύλιες διαμάχες που οδήγησαν τους ανθρώπους να φύγουν.

Με την εισροή νέων αφίξεων το 2014, ο Kakuma ξεπέρασε τη χωρητικότητά του πάνω από 58.000 άτομα, οδηγώντας σε συμφόρηση σε διάφορα τμήματα. Μετά από διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες, της Εθνικής Κυβέρνησης, της Νομαρχιακής Κυβέρνησης της Τουρκάνας και της κοινότητας υποδοχής, εντοπίστηκε γη για έναν νέο οικισμό στο Kalobeyei.²⁰ Τον Ιούνιο του 2015, η κυβέρνηση της επαρχίας Turkana παρέδωσε ένα χώρο 15 τετραγωνικών χιλιομέτρων για τη δημιουργία του νέου οικισμού προσφύγων, με σκοπό τη μείωση του υπερπληθυσμού στο καταυλισμό Kakuma και τη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες καθώς και την αύξηση των ευκαιριών για αυτονομία. Το 2016, η Ύπατη Αρμοστεία άρχισε να μετεγκαθιστά πρόσφυγες σε αυτόν τον νέο οικισμό, το Kalobeyei, που βρίσκεται περίπου 25 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της πόλης Kakuma.²¹

Ο καταυλισμός Kakuma και ο ολοκληρωμένος οικισμός Kalobeyei έχουν πληθυσμό 196.050 εγγεγραμμένους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο (Μάρτιος 2020). Ο Kakuma είναι οργανωμένος σε τέσσερις τομείς, συγκεκριμένα: Kakuma 1, 2, 3 και 4, ενώ ο Οικισμός Kalobeyei αποτελείται από 3 χωριά: Village 1, 2 και 3. Μέσα σε κάθε σύμπλεγμα υπάρχουν μπλοκ που περιέχουν οικόπεδα στα οποία κατασκευάζονται τα σπίτια.

Δημογραφικά στοιχεία

Ο Kakuma είναι ένας καταυλισμός με πολλές διαφορετικές χώρες καταγωγής προσφύγων. Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους καταυλισμούς στον κόσμο, με το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του καταυλισμού να αποτελείται από πρόσφυγες που διώχθηκαν από το νότιο Σουδάν. Επίσης, μεγάλο είναι το ποσοστό των Σομαλών που διαμένουν στο καταυλισμό. Φιλοξενεί περίπου 113.000 άτομα από το Νότιο Σουδάν και 34.000 Σομαλούς πρόσφυγες, οι περισσότεροι από τους οποίους διώχνονται από τις πατρίδες τους εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου. Ο υπόλοιπος πληθυσμός αποτελείται από πρόσφυγες όλων των γειτονικών χωρών της Κένυας. Στον καταυλισμό φιλοξενούνται πρόσφυγες από σχεδόν 20 διαφορετικές χώρες.

20 <https://www.unhcr.org/ke/kakuma-refugee-camp>

21 Norwegian Refugee Council (NRC), Supporting Kakuma's Refugees The Importance of Freedom of Movement, August 2018

Χώρα Καταγωγής	Πληθυσμός
Σομαλία	34.839
Νότιο Σουδάν	113.088
Λ. Δ. Κονγκό	13.835
Αιθιοπία	10.368
Μπουρουντί	11.663
Σουδάν	9.795
Ουγκάντα	1.611
Ερυθραία	33
Ρουάντα	673
Άλλη	145
Σύνολο	196.050

Πρόσφυγες στο καταυλισμό ανά χώρα προέλευσης - Kakuma 2020 Kenya Statistics Package

Σχεδόν το μισό μέρος του πληθυσμού καλύπτουν ενήλικες 18-59 ετών. Με το προσδόκιμο ζωής στη Κένυα να είναι τα 65 έτη, το ποσοστό των ηλικιωμένων στο καταυλισμό δεν ξεπερνά το 1,4 τοις εκατό του πληθυσμού. Η παιδική θνησιμότητα (0 έως 4 ετών) στο καταυλισμό φτάνει τους 0,6 θανάτους ανά μήνα, ανά 1000 πρόσφυγες.²² Ως εκ τούτου το ποσοστό παιδικής ηλικίας 5-4 ετών φτάνει στα 13,9 τοις εκατό.

Ηλικιακή Ομάδα	Φύλο				Σύνολο	
	Θήλυ		Άρρεν			
	#	%	#	%	#	%
0-4	13.375	6,8	13.945	7,1	27.320	13,9
5-11	21.500	11	23.372	11,9	44.872	22,9
12-17	16.489	8,4	22.161	11,3	38.650	19,7
18-59	38.668	19,7	43.957	22,4	82.625	42,1
60 και άνω	1.686	0,9	897	0,5	2.583	1,4
Σύνολο	91.718	46,8	104.332	53,2	196.050	

Δημογραφική ανάλυση - Kakuma 2020 Kenya Statistics Package

22 UNHCR, Site report 2017 Kakuma KENYA

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Αυτά τα στατιστικά στοιχεία βασίζονται σε ενεργές εγγραφές στη βάση δεδομένων της Ύπατης Αρμοστείας. Ο πραγματικός πληθυσμός υπόκειται σε αβεβαιότητες, συμπεριλαμβανομένων ελλιπών πληροφοριών αναχώρησης από καταυλισμούς και άλλων μεταβλητών.

Παράγοντες οικειότητας

A1. Αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας

Όπως προ-αναφέρθηκε, η ενοποιημένη μονάδα καταφυγίων που διανέμεται συνήθως από την UNHCR έχει ως αποτέλεσμα, όλα στον καταυλισμό να φαίνονται όμοια και επαναλαμβανόμενα.

Στον Kakuma εντοπίζονται διάφορα είδη καταφυγίων αλλά κυρίως επικρατεί η λευκή σκηνή της UNHCR με αποτέλεσμα μεγάλες εκτάσεις του καταυλισμού να στερούνται την αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας.

Εικόνα 14: Σκηνές σε σειρά στο Kakuma

A2. Διατήρηση συνηθειών-αξιών-παραδόσεων

Η κοινωνική και πολιτιστική ένταξη των προσφύγων ως μέλη της κοινότητάς τους συνδέεται με τη διατήρηση και τη μετάδοση των παραδοσιακών πολιτιστικών γνώσεων στο βαθμό που αυτές οι γνώσεις συμβάλλουν στην αίσθηση της ενότητας και της κοινής ταυτότητας. Στον Kakuma διοργανώνονται δραστηριότητες που στοχεύουν στη μετάδοση παραδόσεων. Για παράδειγμα στο Kakuma's Got Talent διαγωνίζονται με παραστάσεις παραδοσιακών χορών.

Εικόνα 15: Διαγωνισμός χωρού Kakuma's Got Talent

B1. Ένταξη μέσω δραστηριοτήτων (αθλήματα, μουσική, παιχνίδι)

Όπως αναφέρθηκε, μια δραστηριότητα που διοργανώνεται στον καταυλισμό είναι το Kakuma's Got Talent. Εκτός από την ευκαιρία να μεταδώσουν τις παραδόσεις, δίνεται η ευκαιρία για συμμετοχή και έκφραση μέσω μουσικής και τραγουδιού. Επιπλέον, υπάρχουν δυνατότητες για καταπολέμηση της αδράνειας μέσω θεάτρου, αθλητισμού και πολυμέσων

Εικόνα 16: Διαγωνισμός τραγουδιού Kakuma's Got Talent

Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η Ολυμπιακή Ομάδα των Προσφύγων από το Kakuma. Την ίδια περίοδο των Ολυμπιακών αγώνων στο Ρίο, πρόσφυγες στο καταυλισμό, προετοιμάζονταν για τα δικά τους παιχνίδια. Συνολικά 120 πρόσφυγες και ομάδες από ανθρωπιστικές υπηρεσίες συμμετείχαν σε αγώνες βόλεϊ, ποδοσφαίρου και μπάσκετ.ⁱ

Εικόνα 17: Μαραθώνιος 5 km στο Kakuma

B2. Επαγγελματική πρακτική και εκπαίδευση (συνεισφορά στην οικονομία και αλληλεπίδραση με υπολοίπους)

Το μέγεθος της αγοράς του Kakuma εκτιμάται συντηρητικά σε 56 εκατομμύρια δολάρια ετησίως. Η ανεπίσημη οικονομία του καταυλισμού ευδοκιμεί, με περισσότερες από 2.000 επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων 14 χονδρεμπόρων. Οι επιχειρήσεις τείνουν να ικανοποιούν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων του Kakuma. Το κέντρο του Kakuma διαθέτει 232 καταστήματα κατά μήκος του κεντρικού δρόμου και στα παρακείμενα σοκάκια.ⁱⁱ Σε συνδυασμό με τις ανάγκες που καλύπτονται, οι πρόσφυγες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους αποκτώντας ένα ρόλο συνεισφοράς στην οικονομία.

Εικόνα 18: Αγορά στο Kakuma

Εικόνα 19: Μικρή επιχείρηση ραπτικής στο Kakuma

Όσον αφορά την εκπαίδευση, η φιλοδοξία των μαθητών συχνά ξεπερνά τους εθνικούς μέσους όρους της Κένυας.ⁱⁱⁱ Όμως με τον νέο πληθυσμό κάτω των 25 ετών να φτάνει περίπου το 75 τοις εκατό των ανθρώπων που ζουν εκεί, τα σχολεία που είναι διαθέσιμα, είναι υπερπληθυσμένα και ανεπαρκή, με ελάχιστους πόρους. Η αναλογία δασκάλου-μαθητή είναι 1 προς 103, γεγονός που προκαλεί συνωστισμό στις αίθουσες.

Εικόνα 20: Αίθουσα σχολείου στο Kakuma

Γ1. Διάταξη καταυλισμού

Ο καταυλισμός Kakuma είναι σχετικά απομονωμένος. Η κοντινότερη πόλη, το Lodwar, απέχει αρκετές ώρες οδικώς, οι δρόμοι είναι συχνά ανασφαλείς και μερικές φορές αδιάβατοι και το κόστος μεταφοράς είναι υψηλό. Ως αποτέλεσμα ο καταυλισμός αποκτά έναν αφιλόξενο χαρακτήρα που δεν βοηθά στην αίσθηση οικειότητας.

Εικόνα 21: Διάταξη Kakuma

Όπως αναφέρθηκε, ο Kakuma με τον ενσωματωμένο οικισμό Kalobeyei, είναι οργανωμένοι σε: Kakuma 1, 2, 3 και 4 και Village 1, 2 και 3. Η κάθε περιοχή είναι διαφορετικά δομημένη. Στη Kakuma 1, που είναι από τις πρώτες περιοχές του καταυλισμού, η διάταξη είναι οργανική, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές επικρατεί το ορθοκανονικό μοτίβο με παραταγμένες σκηνές σε σειρά. Η ορθοκανονική αυτή διάταξη, παρότι πρακτική και ταχύτατη λύση, δεν επιτρέπει τη δημιουργία «γειτονιών», τη διαμόρφωση αυλών και σημείων συνάντησης, γεγονός που τείνει να αποξενώνει τους πρόσφυγες.

Γ2. Καθαριότητα υγιεινή φθορές (ποιότητα - κατάσταση)

Ο υπερπληθυσμός στον καταυλισμό έχει επιταχύνει την εξάπλωση μολυσματικών ασθενειών.

Για τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η μόνη λύση για τη διαχείριση αποβλήτων στον Kakuma ήταν η ανασκαφή λάκκων για τουαλέτες (ξηρά αποχωρητήρια). Όταν αυτές οι τρύπες βάθους 5 μέτρων γεμίσουν από ανθρώπινα απόβλητα, σκάβεται νέος λάκκος σε όποιο διαθέσιμο ανοιχτό χώρο βρεθεί.

Εικόνα 22: Πλυμμηρισμένη τουαλέτα στον καταυλισμό

Μετά από πάνω από 20 χρόνια ανασκαφής νέων λάκκων, ο καταυλισμός στο σύνολό του εξαντλείται.^{iv}

Μόνο τα τελευταία χρόνια έχει ενταχθεί στον καταυλισμό η προσέγγιση Waste-to-value μέσω του Sanivation^v για την παροχή αποχέτευσης με χρήση εμπορευματοκιβωτίων για αποδοτική επεξεργασία αποβλήτων σε μπρικότες.^{vi}

Εικόνα 23: Sanivation - επεξεργασία αποβλήτων

Γ3. Ιδιωτικός χώρος (αίσθηση, υλικά, προσωπικά αντικείμενα)

Ο καταυλισμός Kakuma είναι μια «μικρή πόλη» από αχυρένιες καλύβες, σκηνές και κατοικίες με λάσπη.

Οι άτυποι αυτοί οικισμοί, κατασκευάζονται κυρίως χρησιμοποιώντας μια ποικιλία υλικών όπως σιδερένια φύλλα, τούβλα από λάσπη, πέτρες και άχυρα για σκεπές. Οι σκηνές και τα προσωρινά καταφύγια κατασκευάζονται από πλαστικό μουςαμά και μεταλλικά φύλλα. Παρατηρείται βελτιωμένη σωματική και συναισθηματική υγεία των ατόμων στο καταυλισμό καθώς λαμβάνουν πιο μόνιμα και ανθεκτικά καταφύγια.^{vii}

Εικόνα 24: Άτυπη κατασκευή καταφυγίου

Στον Kakuma, πολλοί κάτοικοι έχουν αναπτύξει μια βαθιά αίσθηση υπερηφάνειας στα σπίτια τους. Τα έχουν διακοσμήσει σύμφωνα με τις ατομικές τους προτιμήσεις και αξίες, και έχουν φυτέψει δέντρα και λουλούδια έξω, ακόμη και σε ανταγωνιστικό επίπεδο με γείτονες για την εξατομίκευση των χώρων διαβίωσης. Τέτοιες ενέργειες καταδεικνύουν τους τρόπους με τους οποίους η αυτο-ανάκαμψη συμβαίνει και σε καταστάσεις παρατεταμένης μετατόπισης προσφύγων.^{viii}

Εικόνα 25: Νέα σπίτια από UNHCR

Υποσημειώσεις Πίνακα

- i. <https://www.unhcr.org/ke/1576-kakuma-is-bursting-with-sports-talent.html>
- ii. International Finance Corporation, Kakuma as a Marketplace, , 2018, Washington, D.C
- iii. <https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps/#map>
- iv. <https://www.elrha.org/project-blog/developing-human-waste-transfer-station-kakuma-refugee-camp/>
- v. Συνεργάζονται με τις τοπικές κυβερνήσεις για να καλύψουν την αυξανόμενη ανάγκη επεξεργασίας αποβλήτων. <https://sanivation.com/>
- vi. Waste-to-Value Sanitation in Kakuma Refugee Camp, June 23, 2020, UNHCR, Bill and Melinda Gates Foundation, Sanivation
- vii. <https://www.iafr.org/project/shelter-for-refugees>
- viii. Forced Migration Review issue 55, June 2017, Shelter in displacement, Refugee Studies Centre Oxford Department of International, Development, University of Oxford

3.2 Σύμπλεγμα Dadaab, Κένυα

Πληθυσμός (2020): 217.511

Ίδρυση: 1992

Κάτοικοι κυρίως από: Σομαλία

Τύπος καταυλισμού: σχεδιασμένος / διαχειριζόμενος (planned/managed camp)

Εικόνα 26: Bing maps - Dadaab

Το συγκρότημα προσφύγων Dadaab έχει πληθυσμό 217.511 εγγεγραμμένους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στα τέλη Μαρτίου 2020. Το συγκρότημα αποτελείται από τρεις καταυλισμούς. Ο πρώτος καταυλισμός ιδρύθηκε το 1991, όταν πρόσφυγες που έφυγαν από τον εμφύλιο πόλεμο στη Σομαλία άρχισαν να διασχίζουν τα σύνορα στην Κένυα. Μια δεύτερη μεγάλη εισροή σημειώθηκε το 2011, όταν έφτασαν περίπου 130.000 πρόσφυγες, εγκαταλείποντας την Ξηρασία και τον λιμό στη νότια Σομαλία.

Οι τρεις καταυλισμοί στο Dadaab είναι οι Dagahaley, Ifo και Hagadera. Οι δύο πρώτοι βρίσκονται στην περιοχή Lagdera (Dadaab), ενώ ο Hagadera βρίσκεται στη γειτονική περιοχή Fafi. Υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στους παλιούς καταυλισμούς, που ιδρύθηκαν το 1991 και το 1992, και τους νέους, που ιδρύθηκαν το 2011. Μεγάλο μέρος των κατοίκων στους παλιούς καταυλισμούς (Ifo, Dagahaley, Hagadera) έφτασαν στο Dadaab τη δεκαετία του 1990 και έχουν παιδιά και εγγόνια που γεννήθηκαν και ζουν εκεί. Οι παλιοί καταυλισμοί μοιάζουν πλέον με φυσικές πόλεις και έχουν εξελιχθεί σε εμπορικούς κόμβους που συνδέουν τη βορειοανατολική Κένυα και τη νότια Σομαλία. Αντίθετα, οι περισσότεροι κάτοικοι στους νεότερους καταυλισμούς, τον Ifo 2 και το Kam-bioos, ήρθαν κατά τη διάρκεια του λιμού του Κέρατος της Αφρικής το 2011 και είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι.²³

Hagadera

Ο δεύτερος μεγαλύτερος καταυλισμός στον κόσμο ανήκει στο σύμπλεγμα Dadaab, και λέγεται Hagadera. Στο τέταρτο του αιώνα από την ίδρυσή του, ο Hagadera εξελίχθηκε σε μια πραγματική πόλη, με μια ισχυρή οικονομία που βασίζεται στη κεντρική αγορά.

Στο καταυλισμό επικρατεί εξαιρετική συμφύορηση και πολλοί κάτοικοι έχτισαν ανεπίσημους οικισμούς στα προάστια του. Προκειμένου να ανακουφιστεί ο υπερπληθυσμός, οι υπάλληλοι των καταυλισμών έχουν αρχίσει να μεταφέρουν τους κατοίκους στο νεότερο προσφυγικό καταυλισμό του συμπλέγματος Dadaab, τον Kam-bioos.

Dagahaley

Ο προσφυγικός καταυλισμός Dagahaley, επίσης μέρος του συμπλέγματος Dadaab, είναι ο τρίτος μεγαλύτερος στον κόσμο. Όπως και ο Hagadera, ιδρύθηκε γρήγορα στις αρχές του 1990 ως ανταπόκριση στον εμφύλιο πόλεμο στη Σομαλία, και έχει ξεπεράσει την αναμενόμενη ημερομηνία χρήσης του ως προσωρινή εγκατάσταση.

Ο υπερπληθυσμός και η εξάπλωση σε γη πέρα από τα επίσημα όρια του καταυλισμού έχει οδηγήσει σε τριβές μεταξύ των κατοίκων του καταυλισμού και των ντόπιων της Κένυας.

Ifo

Ο καταυλισμός Ifo είναι από τους παλαιότερους που ιδρύθηκαν στο σύμπλεγμα Dadaab. Όπως και τους περισσότερους καταυλισμούς, ο Ifo είναι εξαιρετικά συνωστισμένος, τα περισσότερα οικοπέδα είναι μόνο 12m x 15m και οι τομείς του καταυλισμού έχουν ξεπεράσει τις καθορισμένες ικανότητές τους. Ακόμη, το ήμισυ του καταυλισμού βρίσκεται σε περιοχή επιρρεπή σε πλημμύρες. Για να μειωθεί ο υπερπληθυσμός, κατασκευάστηκε το 2011 μια επέκταση στο στρατόπεδο, με το όνομα Ifo II.²⁴

Δημογραφικά στοιχεία

Όπως ήδη αναφέρθηκε το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού στο σύμπλεγμα Dadaab αποτελείται κυρίως από Σομαλούς. Πρόκειται για το 96,2% του πληθυσμού και αποτελεί πρόσφυγες που διώχθηκαν σε πρώτη φάση από τον εμφύλιο πόλεμο στη Σομαλία και αργότερα εγκαταλείποντας το λιμό του Κέρατος της Αφρικής.

Χώρα Καταγωγής	Πληθυσμός
Σομαλία	209.305
Νότιο Σουδάν	612
Λ. Δ. Κονγκό	71
Αιθιοπία	7.354
Μπουρουντί	63
Σουδάν	22
Ουγκάντα	70
Ερυθραία	4
Ρουάντα	7
Άλλη	3
Σύνολο	217.511

Πρόσφυγες στο καταυλισμό ανά χώρα προέλευσης - Dadaab 2020 Kenya Statistics Package

Όπως και στον καταυλισμό Kakuma, το προσδόκιμο ζωής παραμένει στα 65 έτη και ως εκ τούτου τα ποσοστά ηλικιωμένων παραμένουν πολύ χαμηλά (4%). Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και εδώ καλύπτουν ενήλικες 18-59 ετών. Συνολικά το 56,5% του πληθυσμού αποτελούν παιδιά όλων των ηλικιών.

24 <https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps/#map>

Ηλικιακή Ομάδα	Φύλο				Σύνολο	
	Θήλυ		Άρρεν			
	#	%	#	%	#	%
0-4	15.806	7,3	16.678	7,7	32.484	14,9
5-11	25.536	11,7	26.497	12,2	52.033	23,9
12-17	18.593	8,5	19.971	9,2	38.564	17,7
18-59	46.709	21,5	38.970	17,9	85.679	39,4
60 και άνω	4.426	2	4.325	2	8.751	4
Σύνολο	111.070	51,0	106.441	49,0	217.511	

Δημογραφική ανάλυση - Dadaab 2020 Kenya Statistics Package

Παράγοντες οικειότητας

A1. Αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας

Οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες στο σύμπλεγμα Dadaab ζουν σε αυτοσχέδια καταφύγια που ονομάζονται tukuls. Πρόκειται για θολωτές κατασκευές από άχυρα, γρασίδι και κλαδιά που χρησιμοποιούν οι σομαλικές κοινότητες. Σαφώς και υπάρχει μια σύνδεση με τη πολιτισμική ταυτότητα των Σομαλών αφού διαμένουν σε παραδοσιακά καταφύγια, όμως δεν παύουν να υπάρχουν πολλές διαμαρτυρίες για την κατάσταση των καταφυγίων και την ανθεκτικότητα τους στις καιρικές συνθήκες.

Εικόνα 27: Παραδοσιακό tukul

A2. Διατήρηση συνηθειών-αξιών-παραδόσεων

Η Garissa, κομητεία στην οποία βρίσκεται το σύμπλεγμα Dadaab, υπήρξε από καιρό μια από τις περιθωριοποιημένες κομητείες της Κένυας. Οι πρόσφυγες και τα μέλη της κοινότητας υποδοχής στο Dadaab μοιράζονται κοινή γλώσσα, θρησκεία και πολιτισμό, και υπάρχει μια αίσθηση συγγένειας και ομοιογένειας μεταξύ των δύο ομάδων. Υπάρχει μια συμβιωτική σχέση μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Επομένως οι Σομαλοί πρόσφυγες δεν έχουν απομακρυνθεί τόσο από τα χαρακτηριστικά της κουλτούρας τους και δεν απαιτείται προσπάθεια διατήρησης αξιών.ⁱ

Εικόνα 28: Παραδοσιακό τραγούδι στο Dadaab

B1. Ένταξη μέσω δραστηριοτήτων (αθλήματα, μουσική, παιχνίδι)

Οι προσφερόμενες δεξιότητες (κομμωτική, εγκατάσταση DSTV, Henna Tattoo Artistry υπηρεσίες καθαριότητας, ζωγραφική, φωτογραφία, δημοσιογραφία, ραπτική, ζωική παραγωγή, κτηνοτροφία και εκμάθηση σομαλικής γλώσσας) αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της άμεσης ζήτησης της αγοράς στο Dadaab και είναι επίσης χρήσιμες κατά τον επαναπατρισμό στη Σομαλία.ⁱⁱ Επιπλέον ο προσκοπισμός βοηθά τους πρόσφυγες να αποκτήσουν τα κατάλληλα εφόδια και να αναπτύξουν ηγετικές δεξιότητες ώστε να προετοιμαστούν για τη ζωή μετά τον καταυλισμό,ⁱⁱⁱ χαρίζοντας ελπίδα, αίσθημα συμμετοχής και νέες ευκαιρίες.

Εικόνα 29: Προσκοπισμός στο Dadaab

B2. Επαγγελματική πρακτική και εκπαίδευση (συνεισφορά στην οικονομία και αλληλεπίδραση με υπολοίπους)

Η παρουσία προσφύγων στη Γκαρίσα είχε σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία και την ανάπτυξη του νομού. Κάθε ένας από τους καταυλισμούς στο Dadaab έχει τη δική του αγορά με τα χαρακτηριστικά της. Από κοινού σχηματίζουν μια ζωντανή και ποικίλη αγορά όπου και τα μέλη της κοινότητας υποδοχής και οι πρόσφυγες παρέχουν μια ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών.

Εικόνα 30: Αίθουσα σχολείου στο Dadaab

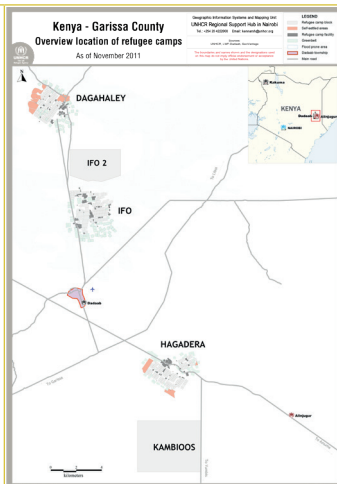
Τέσσερις βασικές αλυσίδες αναγνωρίστηκαν ως βασικές αλυσίδες αξίας στο Dadaab: α) η διαχείριση και ανακύκλωση αποβλήτων, β) η κτηνοτροφία, γ) το εμπόριο και οι υπηρεσίες εμπορευμάτων και τέλος δ) η παραγωγή λαχανικών και φρούτων.^{iv}

Εικόνα 31: Αγορά στη Hagadera, Dadaab

Γ1. Διάταξη καταυλισμού

Οι διατάξεις των καταυλισμών στο σύμπλεγμα Dadaab βασίζονται στα πρότυπα της UN-HCR. Οι καταυλισμοί χωρίζονται σε κάποιους τομείς (sectors) που περιλαμβάνουν οικοδομικά τετράγωνα (blocks). Εντός των blocks δημιουργούνται κοινότητες από οικογένειες των οποίων τα καταφύγια είναι άναρχα διασκορπισμένα. Η διάταξη των blocks είναι ορθοκανονική ενώ μέσα σε αυτά τοποθετούνται άναρχα τα καταφύγια.

Εικόνα 32: Επαρχία Garissa - Τοποθεσία καταυλισμών προσφύγων

Γ2. Καθαριότητα υγιεινής φθορές (ποιότητα - κατάσταση)

Ένα μεγάλο πρόβλημα όσον αφορά την καθαριότητα, αποτελεί η πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υγιεινής. Πολλοί δεν έχουν επαρκή πρόσβαση σε χώρους υγιεινής με αποτέλεσμα να αναγκάζονται να χρησιμοποιούν τους γειτονικούς θαμνώνες γύρω από το καταυλισμό. Αυτό δεν αποτελεί μόνο πρόβλημα καθαριότητας και υγιεινής, αλλά και πρόβλημα ασφάλειας.

Εξίσου σημαντικό πρόβλημα αποτελούν οι χώροι απόρριψης - τρύπες με διάμετρο περίπου 60 μέτρα και βάθος 10 έως 12 μέτρα - με όλα τα είδη απορριμμάτων χωρίς καμία διαλογή, που καίγονται 2 φορές την εβδομάδα. Πέραν του καπνού που είναι ανθυγιεινός για τις γειτονικές περιοχές, οι τρύπες ξεχειλίζουν σε περιόδους πλημμύρας με αποτέλεσμα το βρώμικο νερό να μεταφέρει διαφόρων ειδών ασθένειες.^v

Εικόνα 33: Πλημμυρισμένο καταφύγιο στο Dadaab

Εικόνα 34: Πλημμύρα στο Dadaab

Γ3. Ιδιωτικός χώρος (αίσθηση, υλικά, προσωπικά αντικείμενα)

Όπως αναφέρθηκε, η πλειοψηφία των προσφύγων στο Dadaab ζουν σε tukuls - παραδοσιακά καταφύγια που χρησιμοποιούν οι Σομαλοί. Ως αυτοσχέδια σκηνή από φυσικά υλικά δεν έχει χαρακτήρα μονιμότητας, πολλοί όμως διαμένουν για χρόνια σε tukuls παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν με τα καιρικά φαινόμενα.

Το 2010 πολλά καταφύγια κατασκευάστηκαν χρησιμοποιώντας την τεχνολογία Interlocking Stabilized Soil Blocks (ISSB). Η τεχνολογία ISSB είναι λιγότερο δαπανηρή και επιτρέπει την κατασκευή επί τόπου, καθώς τα περισσότερα από τα απαραίτητα υλικά είναι διαθέσιμα επί τόπου. Η Ύπατη Αρμοστεία με την CARE Canada παρέχουν πόλους, πόρτες, παράθυρα, δοκούς και σιδερένια φύλλα για στέγες. Προσφέρουν επίσης εξοπλισμό κατασκευής τούβλων και τεχνική βοήθεια στην κοινότητα.

Εικόνα 35: Αυτοσχέδιο καταφύγιο

Εικόνα 36: Καταφύγιο στο Dadaab

Υποσημειώσεις Πίνακα

- i. <https://www.sharedspacevr.com/returning-to-dadaab>
- ii. Chrissie Monaghan, PhD (New York University), Elisabeth King, PhD (New York University), *Youth Education Programming and Peacebuilding in Dadaab Refugee Camp: Results and Lessons*, Learned, United Nations Children's Fund, Nairobi, Kenya December 2015 Cover
- iii. <https://www.scout.org/scouting-for-refugees-dadaab-kenya>
- iv. *Doing-Business-in-Dadaab-April-2019_Final-Report* January 2019, Market Systems Analysis for Local Economic Development in Dadaab, Kenya
- v. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Doing-Business-in-Dadaab-April-2019_Final-Report.pdf

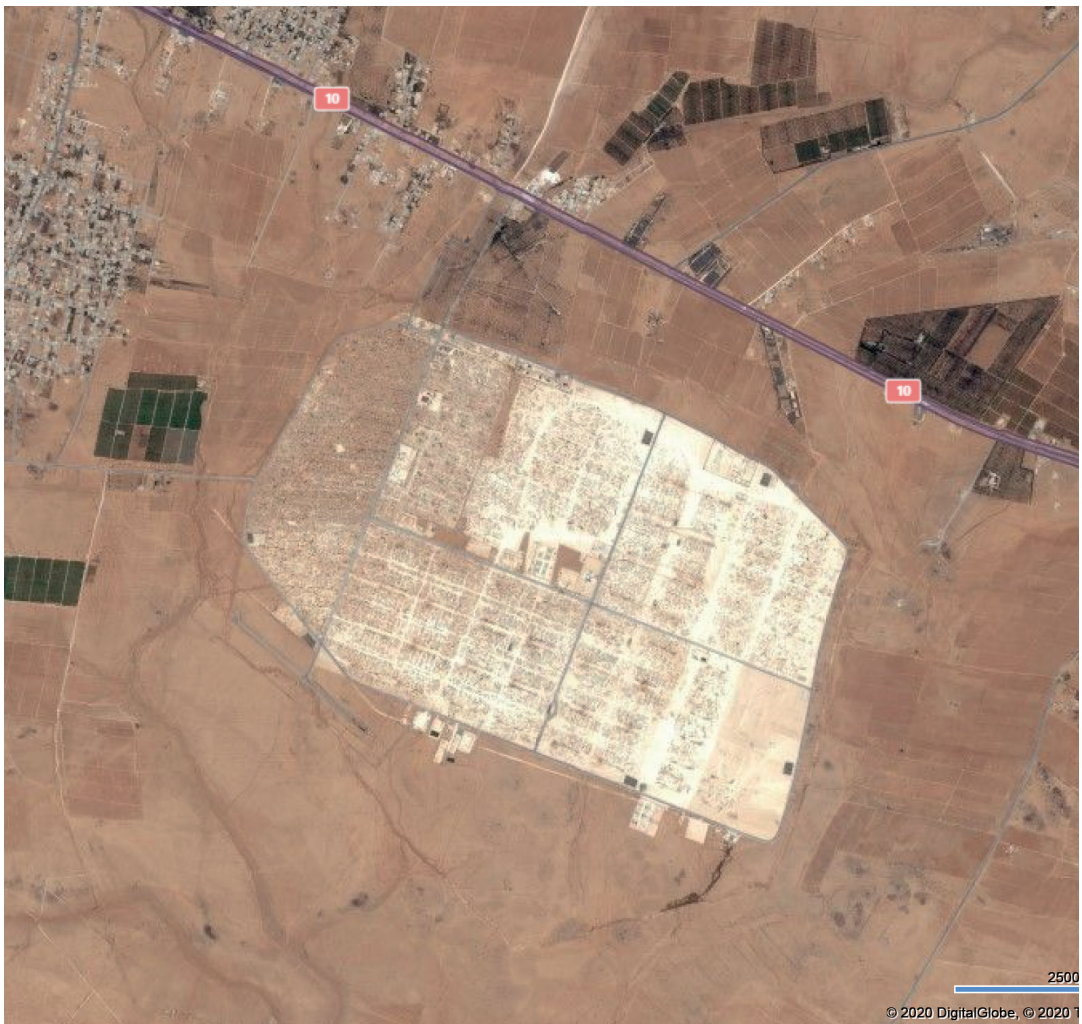
3.3 Καταυλισμός Zaatari, Ιορδανία

Πληθυσμός (2020): 76,989

Ίδρυση: 2012

Κάτοικοι κυρίως από: Συρία

Τύπος καταυλισμού: σχεδιασμένος / διαχειριζόμενος (planned/managed camp)

Εικόνα 37: Bing maps - Zaatari Camp

Ο καταυλισμός Zaatari βρίσκεται στη Μαφράκ, βορειοανατολικά του Αμμάν και 12 χιλιόμετρα από τα σύνορα της Συρίας. Ιδρύθηκε από την Ιορδανή κυβέρνηση και την UNHCR τον Ιούλιο του 2012, ως απάντηση στη αυξανόμενη ανθρωπιστική κρίση της γειτονικής Συρίας. Αρχικά σχεδιασμένος να φιλοξενήσει 60.000 άτομα, την πρώτη χρονιά της κατασκευής του έφτασε σε πληθυσμό πάνω από 150.000 άτομα. Έκτοτε μειώθηκε ο πληθυσμός εφόσον οι χρήστες αναγκάστηκαν να μετεγκαταστηθούν, να μεταναστεύσουν ή να γυρίσουν στα σπίτια τους.

Ο Zaatari έχει πλέον εξελιχθεί σε οικισμό μεσαίου μεγέθους, με εγκαταστάσεις που περιλαμβάνουν σούπερ μάρκετ, κοινόχρηστες κουζίνες, εγκαταστάσεις WASH, τζαμιά, σχολεία, κοινοτικά κέντρα, παιδικές χαρές/γήπεδα, 2 μικρά νοσοκομεία και πάνω από 2.500 επιχειρήσεις προσφύγων- μικρά καταστήματα τα οποία βρίσκονται στις βασικές αρτηρίες του καταυλισμού. Ο καταυλισμός προσφέρει επίσης πολλά καταστήματα αναψυχής, συμπεριλαμβανομένου ενός πρωταθλήματος ποδοσφαίρου και μιας ακαδημίας τσίρκου.

Δημογραφικά στοιχεία

Από τον Ιούλιο του 2012, ο Zaatari έχει εξελιχθεί από μια κενή έκταση ερήμου στο σπίτι περίπου 80.000 ανθρώπων. Οι πρόσφυγες κατάγονται κυρίως από τις πόλεις Daraa, Homs και περιοχές γύρω από τη Δαμασκό. Τον Απρίλιο του 2014, η κυβέρνηση της Ιορδανίας έκλεισε τις ανεπίσημες συνοριακές διαβάσεις στην Daraa.

Χώρα Καταγωγής	Πληθυσμός
Dar'a	61.591
Rural Damas-cus	10.778
Homs	1.540
Damascus	1.540
Other	1.540
Σύνολο	76.989

Πρόσφυγες στο καταυλισμό ανά χώρα προέλευσης - UNHCR FACTSHEET JANUARY 2020

Ο Zaatari φιλοξενεί 76.989 πρόσφυγες σε 12 περιοχές (districts), με το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να αποτελούν ενήλικες 18 έως 59 ετών. 13.220 πρόσφυγες έχουν ενεργή άδεια εργασίας με το 20% να είναι γυναίκες. Σχεδόν το 20% του πληθυσμού είναι παιδιά κάτω των πέντε ετών. 18.338 παιδιά εγγράφονται σε 32 σχολεία, με 58 κοινοτικά κέντρα που προσφέρουν δραστηριότητες. 5.586 πρόσφυγες που ασχολούνται με τον εθελοντισμό με βάση τα κίνητρα.²⁵

Ηλικιακή Ομάδα	Φύλο				Σύνολο	
	Θήλυ		Άρρεν			
	#	%	#	%	#	%
0-4	7.083	9,2	7.468	9,7	14.551	18,9
5-11	8.161	10,6	8.623	11,2	16.784	21,8
12-17	5.389	7	5.697	7,4	11.086	14,4
18-59	16.322	21,2	16.168	21	32.489	42,2
60 και άνω	1.232	1,6	847	1,1	2.079	2,7
Σύνολο	38.187	49,6	38.802	50,4	76.989	

Δημογραφική ανάλυση - UNHCR FACTSHEET JANUARY 2020

Παράγοντες οικειότητας

A1. Αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας

Ο Zaatari περιλαμβάνει κυρίως προκατασκευασμένα καταφύγια και κάποιες σκηνές. Τα λευκά, αυστηρά στοιχισμένα, προκατασκευασμένα καταφύγια δεν φέρουν καμία ταυτότητα. Όταν άνοιξε ο καταυλισμός, οι κάτοικοι εξέφρασαν οργή και εχθρότητα απέναντι στον αυταρχικό χαρακτήρα του καταυλισμού, την αίσθηση εγκλεισμού που προκαλείται στον οικισμό και τις κακές συνθήκες διαβίωσης.

Εικόνα 38: Καταφύγια στο Zaatari

A2. Διατήρηση συνηθειών-αξιών-παραδόσεων

Όπως και στη Συρία, η θρησκεία και το τζαμί αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινότητας Zaatari. Υπάρχουν τουλάχιστον 120 τζαμιά στο καταυλισμό και τηρούνται θρησκευτικές ακολουθίες και εορτασμοί.

Εικόνα 39: Τζαμί στο section D7

B1. Ένταξη μέσω δραστηριοτήτων (αθλήματα, μουσική, παιχνίδι)

Αρκετοί χορηγοί, όπως το Ασιατικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ποδοσφαίρου και η Ένωση Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών (UEFA), παρέχουν εμπλουτιστικές δραστηριότητες για τους κατοίκους, όπως το ποδόσφαιρο, το οποίο έφερε με επιτυχία τους κατοίκους σε επαφή.

Οι «κλόουν χωρίς σύνορα» και ένα ολλανδικό συγκρότημα κιθάρας παρέχουν παραστάσεις προσφέροντας παρηγοριά στους πρόσφυγες.

Ο πρέσβης της Νότιας Κορέας κανόνισε μαθήματα Taekwondo για τα παιδιά στον καταυλισμό.ⁱ

Εικόνα 40: Αίθουσα διδασκαλίας Capoeira

B2. Επαγγελματική πρακτική και εκπαίδευση (συνεισφορά στην οικονομία και αλληλεπίδραση με υπολοίπους)

Οι βασικές εγκαταστάσεις κατανέμονται ομοιόμορφα στις συνοικίες (districts). Κεντρικές εγκαταστάσεις και άτυπες επιχειρήσεις βρίσκονται κυρίως στον περιφερειακό δρόμο και τους κεντρικούς άξονες του καταυλισμού.

Η κύρια εμπορική οδός, τα Ηλύσια Πεδία, περιλαμβάνει κρεοπωλεία, πάγκους λαχανικών, καταστήματα ρούχων και υποδημάτων, εστιατόρια και καταστήματα κατοικίδιων ζώων.

Υπάρχει μικρή επίσημη απασχόληση διαθέσιμη εντός του Zaatari. Πολλές από τις εμπορικές δραστηριότητες είναι αμφισβητήσιμες και η παιδική εργασία είναι πολύ συνηθισμένη.

Εικόνα 41: Κύρια εμπορική οδός

Εικόνα 42: Παντοπωλείο στο Zaatari

Γ1. Διάταξη καταυλισμού

Η επίσημη διάταξη του καταυλισμού είναι ένα σύστημα πλέγματος με τροχόσπιτα τοποθετημένα σε σειρές που αναπτύχθηκε σύμφωνα με το εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Αυτή η προσέγγιση λειτούργησε καλά στη φάση που χρειάστηκε να φιλοξενηθούν γρήγορα πολλά άτομα σε σκηνές.

Στη συνέχεια, προέκυψε μια διαφορετική διάταξη που θυμίζει έναν χάρτη «λαβύρινθο». Η άτυπη διάταξη του στρατοπέδου προέκυψε αφού οι κάτοικοι παρέλαβαν τα τροχόσπιτα. Οι κάτοικοι, αντί να διατηρούν τα σχήματα των σειρών, επανατοποθέτησαν τα τροχόσπιτά τους σε «μικρές συνθέσεις» - συνήθως σε σχήμα U ή σε σχήμα αυλής - ώστε να μπορούν να ζήσουν μαζί με τις εκτεταμένες οικογένειές τους και να έρθουν πιο κοντά στους ανθρώπους της γειτονιάς τους.

Εικόνα 43: Αεροφωτογραφία του καταυλισμού

Εικόνα 44: Διάταξη σε σχήμα U

Γ2. Καθαριότητα υγιεινή φθορές (ποιότητα κατάσταση)

Ένα συνονθύλευμα οργανισμών παρέχει υπηρεσίες νερού, απορριμμάτων και ηλεκτρισμού.

Τα κοινόχρηστα μπλοκς WASH (10 x 10 μέτρα) απλώνονται ομοιόμορφα σε όλο το στρατόπεδο όμως η κακή υγιεινή σε αυτές τις δημόσιες εγκαταστάσεις προκαλεί ανησυχίες για την υγεία. Ένας μεγάλος αριθμός νοικοκυριών έχει κατασκευάσει ιδιωτικές εγκαταστάσεις WASH.

Τα λύματα μεταφέρονται με φορτηγά σε μια νεόδομη μονάδα επεξεργασίας. Όσον αφορά τα στερεά απόβλητα, περίπου 60 φορτηγά (750 κυβικά μέτρα) μεταφέρονται καθημερινά σε εξωτερικό χώρο απόρριψης. Πρόσφατα και οι 12 συνοικίες απέκτησαν πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια χαμηλού κόστους, από τις 7 μ.μ. έως τις 3 το πρωί. Η πρόθεση είναι να αυξηθεί η διαθεσιμότητα ηλιακής ενέργειας.

Εικόνα 45: Εγκατάσταση νερού στο Zaatari

Εικόνα 46: Μεταφορά νερού στο καταυλισμό

Γ3. Ιδιωτικός χώρος (αίσθηση, υλικά, προσωπικά αντικείμενα)

Αμέσως μετά την ίδρυσή του καταυλισμού, οι πρόσφυγες στεγάστηκαν σε σκηνές. Αυτές έχουν πλέον αντικατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από 24.000 τροχόσπιτα.

Οι κάτοικοι αναλαμβάνουν τακτικά έργα κατασκευής και βελτίωσης στα καταφύγια τους με σκραπ ξύλου και επένδυση αλουμινίου.ⁱⁱ

Εικόνα 47: Το σπίτι του Σύριου πρόσφυγα Anas Al Balky: «Όσοι μένουν στο Zaatari ζούμε σε μια έρημο. Θέλουμε να δούμε νερό και δέντρα»

Μέσω της ζωγραφικής και της διακόσμησης τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών «χώρων», οι πρόσφυγες τους μεταμορφώνουν σε «τόπους», δημιουργώντας μια αίσθηση σπιτιού.

Η δημιουργία χειροποίητων αντικειμένων και τοιχογραφιών βοηθά τους πρόσφυγες να διατηρήσουν τη χαμένη τους ταυτότητα και κληρονομιά.ⁱⁱⁱ

Η ανακύκλωση και επανάχρηση υλικών όπως τα υφάσματα για κουρτίνες διακοσμούν τα εσωτερικά των καταφυγίων και επιτρέπουν τη δημιουργία χωρισμάτων για νέες εσωτερικές διαρρυθμίσεις.

Εικόνα 48: Εσωτερικό ενός καταφυγίου

Υποσημειώσεις Πίνακα

- i. Zaatari: The Instant City Edited by: Anya Brickman Raredon, Joyce Lee, and Molly McGowan 2014 Affordable Housing Institute
- ii. Zaatari: The Instant City Edited by: Anya Brickman Raredon, Joyce Lee, and Molly McGowan 2014 Affordable Housing Institute
- iii. Nabil, Sara & Talhouk, Reem & Trueman, Julie & Kirk, David & Bowen, Simon & Wright, Peter. (2018). Decorating Public and Private Spaces: Identity and Pride in a Refugee Camp.

4

4. ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΔΗΓΟΥ ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑΣ

4. Πρόταση Οδηγού οικειότητας

4.1 Πρότυπα UNHCR

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που καθορίζουν την επάρκεια καταφυγίων για πρόσφυγες και εκτοπισμένους.

Ο σχεδιασμός των προγραμματισμένων οικισμών ακολουθεί τα πρότυπα έκτακτης ανάγκης SPHERE. Ο παρακάτω πίνακας καθόρισε τα **ελάχιστα πρότυπα** που πρέπει να εφαρμοστούν.

Πρότυπα σε έκτακτη ανάγκη	
Περιγραφή	Ελάχιστα πρότυπα
Επιφάνεια χώρου διαβίωσης	3.5 m ² ανά άτομο
	Σε κρύα κλίματα 4.5 m ² - 5.5 m ²
	Ελάχιστο ύψος οροφής 2m στο ψηλότερο σημείο
Μέγεθος οικισμού καταυλισμού	45 m ² ανά άτομο (συμπεριλαμβανομένου κουζίνας και κήπου)
Πυρασφάλεια	30 m ζώνη πυρασφάλειας κάθε 300 μ
	Ελάχιστα 2 m μεταξύ των καταφυγίων - ιδανικά 2 φορές το ύψος του καταλύματος
Κλίση εδάφους καταυλισμού	1 έως 5 %, ιδανικά 2 έως 4%
Απορροή	Κατάλληλη αποστράγγιση, ιδιαίτερα σε μέρη που αντιμετωπίζουν περιόδους βροχών ή πλημμύρες.

Παρακάτω καταγράφονται **πρότυπα σχεδιασμού καταυλισμών για υπηρεσίες και υποδομές**:

Υπηρεσίες και υποδομές		
Περιγραφή	Πρότυπο	Σχόλια
Κοινοτικό αποχωρητήριο	1 ανά 20 άτομα - περίοδος έκτακτης ανάγκης	Ξεχωριστοί χώροι ανδρών και γυναικών Για μακροχρόνια διαμονή: ένα αποχωρητήριο ανά οικογένεια
Απόσταση αποχωρητηρίου	Μέγιστη απόσταση 50 m και ελάχιστη 6 m από καταφύγιο	Πρέπει να είναι αρκετά κοντά ώστε να ενθαρρύνεται η χρήση τους, αλλά αρκετά μακριά για να αποτρέπονται προβλήματα με μυρωδιές και παράσιτα
Ντούζ	1 ανά 50 άτομα	Ξεχωριστοί χώροι ανδρών και γυναικών
Παροχή νερού	20 λίτρα ανά άτομο την ημέρα	
Πηγή ύδρευσης	1 ανά 80 άτομα	1 ανά κοινότητα
Απόσταση πηγής ύδρευσης	Μέγιστη 200 m από καταφύγιο	Κανένα καταφύγιο δεν πρέπει να απέχει περισσότερο από λίγα λεπτά με τα πόδια από ένα σημείο διανομής νερού
Κάδος απορριμμάτων 100 λίτρων	1 ανά 50 άτομα	1 ανά 10 οικογένειες
Χωματερή 2m x 5m x 2m	1 ανά 500 άτομα	1 ανά 100 οικογένειες
Κέντρο υγείας	1 ανά 20,000 άτομα	1 ανά καταυλισμό
Νοσοκομείο	1 ανά 200,000 άτομα	1 ανά 10 καταυλισμούς

Σχολείο	1 ανά 5,000 άτομα	1 ανά τομέα (sector)
		3 αίθουσες, 50 m ²
Κέντρο διανομής	1 ανά 5,000 άτομα	1 ανά τομέα (sector)
Αγορά	1 ανά 20,000 άτομα	1 ανά καταυλισμό
Επισιτιστικό κέντρο	1 ανά 20,000 άτομα	1 ανά καταυλισμό
Αποθηκευτικός χώρος	15 έως 20 m ² ανά 100 άτομα	Χώροι αποθήκευσης για τους πρόσφυγες
Φωτισμός	Ανάλογα με την περίπτωση	Με προτεραιότητα χώρους όπως είναι οι τουαλέτες, οι περιοχές πλυσίματος, οι περιοχές δημόσιων υπηρεσιών

Επιπλέον ορίζεται ο μέγιστος αριθμός ατόμων που χρησιμοποιούν εγκαταστάσεις με βάση το νερό

- 250 άτομα ανά βρύση (βάσει παροχής 7,5 λίτρα/λεπτό)
- 500 άτομα ανά αντλία (βάσει παροχής 17 λίτρα/λεπτό)
- 400 άτομα ανά πηγάδι (με βάση την παροχή 12,5 λίτρων/λεπτό)
- 100 άτομα ανά πλυντήριο/πλυσταριό
- 50 άτομα ανά εγκατάσταση κολύμβησης

Κριτήρια επιλογής οικοπέδου²⁶

Οι τοποθεσίες για σχεδιασμένους καταυλισμούς θα πρέπει να επιλέγονται σε συνεννόηση με μια σειρά τομέων, συμπεριλαμβανομένου του WASH, της προστασίας και του εφοδιασμού, καθώς και με τεχνικούς ειδικούς όπως υδρολόγους, επιθεωρητές, σχεδιαστές, μηχανικούς και περιβαλλοντικούς μηχανικούς. Η ανάπτυξη ενός ακατάλληλου οικοπέδου ή η αποτυχία ανάπτυξης ενός οικοπέδου σύμφωνα με τα πρότυπα μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω μετατόπιση προσφύγων προκαλώντας περιττή δυσφορία και ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο ορισμένα άτομα / ομάδες. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, οι ακόλουθοι παράγοντες πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την επιλογή τοποθεσιών για την εγκατάσταση προσφύγων:

26 <https://emergency.unhcr.org/entry/45581/camp-planning-standards-planned-settlements>

Κριτήρια επιλογής οικοπεδού

Τοπογραφία,
αποστράγγιση,
συνθήκες εδάφους

Η τοπογραφία της γης πρέπει να επιτρέπει την εύκολη αποστράγγιση και η τοποθεσία πρέπει να βρίσκεται πάνω από το επίπεδο πλημμύρας. Το βραχώδες, αδιαπέραστο έδαφος πρέπει να αποφεύγεται. Η γη που καλύπτεται με γρασίδι θα αποτρέψει τη σκόνη. Όπου είναι δυνατόν, πρέπει να αποφεύγονται απότομες πλαγιές, στενές κοιλάδες και χαράδρες.

Στην ιδανική περίπτωση, μια τοποθεσία πρέπει να έχει κλίση 2% -4% για καλή αποστράγγιση και όχι περισσότερο από 10% για να αποφευχθεί η διάβρωση και οι ακριβές κατασκευές δρόμων ή κτιρίων

Να αποφεύγονται περιοχές που ενδέχεται να είναι βαλτώδεις κατά τη διάρκεια της περιόδου βροχών. Συμβουλευτείτε τα εθνικά μετεωρολογικά δεδομένα και τις κοινότητες υποδοχής.

Τα εδάφη που απορροφούν επιφανειακά νερά διευκολύνουν γρήγορα την κατασκευή και την αποτελεσματικότητα των αποχωρητηρίων.

Το υπέδαφος πρέπει να επιτρέπει καλή διείσδυση (επιτρέπει στο έδαφος να απορροφά νερό και να διατηρεί στερεά απόβλητα σε τουαλέτες). Πολύ αμμώδη εδάφη μπορεί να έχουν καλή διήθηση, αλλά οι λάκκοι τουαλέτας μπορεί να είναι λιγότερο σταθεροί.

Οι τουαλέτες δεν πρέπει να διεισδύουν στο υπόγειο νερό. Ο πίνακας υπογείων υδάτων πρέπει να είναι τουλάχιστον 3 μέτρα κάτω από την επιφάνεια του καταυλισμού.

Να αποφεύγονται υπερβολικά βραχώδεις ή αδιαπέραστες τοποθεσίες καθώς εμποδίζουν την κατασκευή καταφυγίων και αποχωρητηρίων.

Εάν είναι δυνατόν, να επιλέγεται τοποθεσία όπου η γη είναι κατάλληλη για φυτικούς κήπους ή καλλιέργειες μικρής κλίμακας.

Υδάτινοι πόροι	<p>Να επιλέγονται τοποθεσίες που είναι σχετικά κοντά σε επαρκή πηγή καλού νερού και ιδανικά κοντά σε υψηλό έδαφος που έχει καλή απορροή επιφανειακών υδάτων και αποχέτευση. Μόλις εντοπιστούν, οι πηγές νερού θα πρέπει να προστατεύονται. Στην ιδανική περίπτωση, κανένα άτομο δεν πρέπει να περπατάει για περισσότερο από λίγα λεπτά. Θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον ένα σημείο νερού για κάθε 250 άτομα.</p>
	<p>Στην ιδανική περίπτωση, οι υδρολογικές έρευνες θα παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την παρουσία νερού. Ένα οικόπεδο δεν θα πρέπει να επιλεγεί με την παραδοχή ότι θα βρεθεί νερό με γεωτρήσεις. Εάν είναι δυνατόν, πρέπει να αποφεύγεται η μεταφορά νερού σε μεγάλες αποστάσεις.</p>
Δικαιώματα γης	<p>Η Ύπατη Αρμοστεία δεν αγοράζει ούτε ενοικιάζει γη για καταυλισμούς προσφύγων.</p>
	<p>Οι πρόσφυγες πρέπει να απολαμβάνουν αποκλειστική χρήση του χώρου στον οποίο ζουν, κατόπιν συμφωνίας με τις εθνικές και τοπικές αρχές.</p>
	<p>Οι κυβερνήσεις συχνά διαθέτουν δημόσια γη.</p>
	<p>Ιδιωτική ή κοινοτική γη (συμπεριλαμβανομένης της ποιμενικής γης) μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο εάν η κυβέρνηση έχει συμφωνήσει επίσημη νομική συμφωνία με τον ιδιοκτήτη, σύμφωνα με τους νόμους της χώρας.</p>
	<p>Η κατάσταση της γης που καταλαμβάνεται για καταυλισμούς θα πρέπει να αποσαφηνίζεται γραπτώς από την κυβέρνηση.</p>
	<p>Σε συνεργασία με την κυβέρνηση και την κοινότητα υποδοχής, να συμφωνείται και να αποσαφηνίζεται το δικαίωμα των προσφύγων να ασκούν συγκεκριμένες δραστηριότητες (συλλογή καυσόξυλων, συλλογή ξυλείας και άλλα υλικά όπως γρασίδι ή λάσπη, συλλογή ζωοτροφών και βοσκής ζώων).</p>

Προσβασιμότητα	Να διασφαλίζεται ότι ο χώρος διαθέτει επαρκή οδική υποδομή. Η πρόσβαση σε αυτόν πρέπει να είναι αξιόπιστη, ακόμη και κατά τη διάρκεια της περιόδου βροχών.
	Να αξιολογείται η εγγύτητα του καταυλισμού με τις εθνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων υγείας, των αγορών και των πόλεων. Η πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες ενθαρρύνεται όπου είναι δυνατόν και αποφεύγεται η ανάγκη ανάπτυξης παράλληλων υπηρεσιών για τον πληθυσμό των καταυλισμών.
	Να υπάρχει συνεργασία με αναπτυξιακούς φορείς, συμπεριλαμβανομένου του UNDP και των σχετικών κυβερνητικών υπουργείων, για να εξασφαλίζεται η βελτίωση των διαδρομών πρόσβασης.
	Η Ύπατη Αρμοστεία θα πρέπει να χρηματοδοτήσει το κόστος κατασκευής δρόμων μικρής πρόσβασης που συνδέουν τον καταυλισμό με τον κεντρικό δρόμο.
Ασφάλεια	Ο καταυλισμός πρέπει να βρίσκεται σε επαρκή απόσταση από τα διεθνή σύνορα (50 χλμ.), ζώνες συγκρούσεων και άλλες δυνητικά ευαίσθητες περιοχές (όπως στρατιωτικές εγκαταστάσεις). Να αποφεύγονται τοποθεσίες που αντιμετωπίζουν ακραίες κλιματολογικές συνθήκες ή παρουσιάζουν εμφανείς κινδύνους για την υγεία (ελονοσία) ή το περιβάλλον.
	Οι ισχυροί άνεμοι μπορούν να καταστρέψουν προσωρινά καταφύγια και να αυξήσουν τους κινδύνους πυρκαγιάς.
	Να αξιολογούνται εποχιακές παραλλαγές. Οι τοποθεσίες που είναι ιδανικές για την περίοδο ξηρασίας μπορεί να είναι ακατοίκητες κατά τη διάρκεια της περιόδου βροχών.
	Να αποφεύγεται η εγκατάσταση προσφύγων σε μέρη των οποίων το κλίμα διαφέρει πολύ από αυτό που έχουν συνηθίσει.

Περιβάλλον και βλάστηση	Να διασφαλίζεται ότι το οικόπεδο διαθέτει επαρκή κάλυψη εδάφους (γρασίδι, θάμνοι και δέντρα). Η βλάστηση παρέχει σκιά, προστατεύει από τον άνεμο και μειώνει τη διάβρωση και τη σκόνη.
	Να αποφεύγονται τοποθεσίες όπου τα σύννεφα σκόνης είναι κοινά - προκαλούν αναπνευστική νόσο
	Να αποφεύγονται περιοχές σε απόσταση 1 ημέρας από μια προστατευόμενη από το περιβάλλον περιοχή (όπως ένα καταφύγιο άγριας ζωής).
	Να λαμβάνονται μέτρα για την διασφάλιση της πρόσβασης για προμήθεια καυσόξυλων, σε συνεργασία με τις τοπικές δασικές αρχές και για διαπραγματεύσεις με την κοινότητα υποδοχής

Πρότυπα υγιεινής²⁷

Τα ελάχιστα πρότυπα για την προμήθεια νερού, την αποχέτευση και την υγιεινή (WASH) είναι μια πρακτική έκφραση του δικαιώματος πρόσβασης στο νερό και την υγιεινή σε ανθρωπιστικά πλαίσια.

Η παρέμβαση WASH συμβάλλει στη βελτίωση της κατάστασης της υγιεινής και της υγείας και μειώνει τη νοσηρότητα και τη θνησιμότητα σε έναν καταυλισμό προσφύγων. Ο τομέας WASH συνεργάζεται στενά με τη δημόσια υγεία και τη διατροφή για να αντιμετωπίσει πιθανές αιτίες μεταδοτικών ασθενειών και υποσιτισμού και να μειώσει τους δημόσιους κινδύνους για την υγεία που συνδέονται με κακής ποιότητας νερό, κακές υπηρεσίες και πρακτικές υγιεινής. Στην αρχή των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, το WASH θα πρέπει επίσης να συνδέεται με τον φυσικό σχεδιασμό και τον προγραμματισμό όταν επιλέγονται τοποθεσίες όπου σχεδιάζονται καταυλισμοί.

Οι βασικές δραστηριότητες του WASH είναι: η προώθηση καλών πρακτικών υγιεινής, η παροχή ασφαλούς πόσιμου νερού, η παροχή κατάλληλων εγκαταστάσεων υγιεινής, η μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων για την υγεία και η εξασφάλιση συνθηκών που επιτρέπουν στους ανθρώπους να ζουν με υγεία, αξιοπρέπεια, άνεση και ασφάλεια.

27 <https://emergency.unhcr.org/entry/39929/wash-in-camps>

Πρότυπα WASH			
Δείκτης		Στόχος Έκτακτης ανάγκης	Στόχος μετά την έκτακτη ανάγκη
Ποσότητα νερού	Κατά μέσο όρο # λίτρα πόσιμου νερού ανά άτομο ανά ημέρα (# l/p/d)	≥ 15	≥ 20
	Μέσος όρος # l / p / d πόσιμου νερού που συλλέγεται σε επίπεδο νοικοκυριού	≥ 15	≥ 20
	Νοικοκυριά με % χωρητικότητα αποθήκευσης πόσιμου νερού τουλάχιστον 10 λίτρων / άτομο	≥ 70%	≥ 80%
Πρόσβαση στο νερό	Μέγιστη απόσταση [m] από το σημείο συλλογής πόσιμου νερού	≤ 500m	≤ 200m
	Αριθμός ατόμων ανά χρησιμοποιήσιμη αντλία χειρός / πηγάδι	≤ 500	≤ 250
	Αριθμός ατόμων ανά βρύση χρησιμοποιήσιμου νερού	≤ 250	≤ 100
Ποιότητα νερού	Νοικοκυριά που συλλέγουν πόσιμο νερό από προστατευόμενες / επεξεργασμένες πηγές	≥ 70%	≥ 95%
	% δοκιμές ποιότητας νερού σε περιοχές συλλογής μη χλωριωμένου νερού με 0 CFU / 100 ml	≥ 95%	≥ 95%
	Ποσοστά δοκιμών ποιότητας νερού σε χλωριωμένα σημεία συλλογής με FRC στην περιοχή 0,2-2mg / L και θολότητα <5NTU	≥ 95%	≥ 95%

Υγιεινή	Αριθμός ατόμων ανά τουαλέτα	≤ 50	≤ 20
	% Νοικοκυριά με τουαλέτα / αποχωρητήριο	-	$\geq 85\%$
	Νοικοκυριά αναφέρουν αφόδευση σε τουαλέτα	$\geq 60\%$	$\geq 85\%$
Καθαριότητα	Αριθμός ατόμων ανά μπάνιο / ντους καταφύγιου	≤ 50	≤ 20
	Αριθμός ατόμων ανά υπεύθυνο υγιεινής	≤ 500	≤ 1000
	% Νοικοκυριά με πρόσβαση σε σαπούνι	$\geq 70\%$	$\geq 90\%$
	% των αποδεκτών γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας που είναι ικανοποιημένες με τα υλικά και τις εγκαταστάσεις διαχείρισης της εμμηνορροϊκής υγιεινής	$\geq 70\%$	$\geq 90\%$
Στερεά απόβλητα	Νοικοκυριά με πρόσβαση σε εγκαταστάσεις διάθεσης στερεών αποβλήτων	$\geq 70\%$	$\geq 90\%$

UNHCR WASH Πρότυπα για Κοινοτικά Κτίρια

Σχολεία	Κατά μέσο όρο 3 λίτρα πόσιμου νερού διαθέσιμα ανά μαθητή ανά ημέρα
	400 μαθητές ανά χρησιμοποιήσιμη αντλία / πηγάδι
	200 μαθητές ανά βρύση νερού
	50 μαθητές ανά τουαλέτα (30 κορίτσια ανά τουαλέτα, 60 αγόρια ανά τουαλέτα - προσθέστε ουρητήρια για αγόρια)

Κλινικές υγείας /	Κατά μέσο όρο 10 λίτρα πόσιμου νερού διατίθενται ανά εξωτερικούς ασθενείς ανά ημέρα
Κέντρο Διατροφής	Κατά μέσο όρο 50 λίτρα πόσιμου νερού διατίθενται ανά ασθενή / κρεβάτι ανά ημέρα
	1 ξεχωριστό σημείο νερού ανά υγειονομικό κέντρο
	20 εξωτερικοί ασθενείς ανά τουαλέτα
	10 εσωτερικοί ασθενείς / κρεβάτια ανά τουαλέτα

Τα χαρακτηριστικά του σχεδίου WASH που αποσκοπούν στο αίσθημα ασφάλειας και οικειοποίησης, ορίζουν τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

1. Να δίνεται προτεραιότητα στις εγκαταστάσεις τουαλέτας και μπάνιου. Εάν δεν είναι δυνατό, τότε να υποστηρίζονται οι εγκαταστάσεις κοινής χρήσης από μέγιστο 2-3 οικογένειες.
2. Οι κοινόχρηστες τουαλέτες / οι εγκαταστάσεις μπάνιου πρέπει πάντα να διαχωρίζονται μεταξύ των φύλων – με σαφή σήμανση για γυναίκες και άνδρες.
3. Να υποστηρίζονται προσβάσιμες και ουδέτερες ως προς το φύλο (unisex) μονάδες υγιεινής (προτείνεται σε αναλογία 1: 500). Αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άτομα με περιορισμένη κινητικότητα, μητέρες με μικρά παιδιά και άτομα που είναι τρανσέξουαλ για την αποφυγή κακοποίησης ή παρενόχλησης.
4. Εσωτερικές κλειδαριές πρέπει να περιλαμβάνονται στην πόρτα για όλες τις τουαλέτες και τις μονάδες μπάνιου. Οι πόρτες και οι τοίχοι πρέπει να είναι συμπαγείς έτσι ώστε να μην είναι εύκολο να ανοιχθούν τρύπες μέσα από το υλικό.
5. Να σχεδιάζονται εγκαταστάσεις WASH με τρόπο που διασφαλίζει την προστασία της ιδιωτικής ζωής (διαστάσεις, ύψη, υλικά).
6. Να παρέχεται επαρκής φωτισμός για τουαλέτες και μονάδες ντους - τόσο για γυναίκες όσο και για άνδρες χρήστες, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά νυχτερινές ώρες.

7. Να γίνεται σχεδιασμός για τη μείωση του κινδύνου σωματικού τραυματισμού - από αιχμηρά αντικείμενα, ολίσθηση ή παρουσία επικίνδυνων αποβλήτων.

8. Να διασφαλίζεται ότι οι εγκαταστάσεις WASH βρίσκονται σε ασφαλείς περιοχές. Η απόσταση μεταξύ κατοικίας και κοινόχρηστης τουαλέτας να είναι μέγιστο 50 μέτρα.

Εικόνα 49: Ντούζ έκτακτης ανάγκης όπου οι χρήστες εγκατέστησαν το δικό τους όριο

Ελάχιστος αριθμός τουαλετών		
Τοποθεσία	Βραχυπρόθεσμο	μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο
Κοινότητα	1 τουαλέτα για 50 άτομα (κοινόχρηστη)	1 τουαλέτα για 20 άτομα (μικτή οικογένεια)
		1 τουαλέτα για 5 άτομα ή 1 οικογένεια
Περιοχές αγοράς	1 τουαλέτα για 50 πάγκους	1 τουαλέτα για 20 πάγκους
Νοσοκομεία / ιατρικά κέντρα	1 τουαλέτα για 20 κρεβάτια ή 50 εξωτερικούς ασθενείς	1 τουαλέτα για 10 κρεβάτια ή 20 εξωτερικούς ασθενείς
Κέντρα διατροφής	1 τουαλέτα για 50 ενήλικες 1 τουαλέτα για 20 παιδιά	1 τουαλέτα για 20 ενήλικες 1 τουαλέτα για 10 παιδιά

Κέντρα υποδοχής / διέλευσης	1 τουαλέτα για 50 άτομα	
	3: 1 γυναικείες προς ανδρικές	
Σχολεία	1 τουαλέτα για 30 κορίτσια 1 τουαλέτα για 60 αγόρια	1 τουαλέτα για 30 κορίτσια 1 τουαλέτα για 60 αγόρια
Γραφεία		1 τουαλέτα για 20 άτομα

Πρότυπα για διαχείριση αποβλήτων

Η διαχείριση των στερεών αποβλήτων αποτελεί κοινή ευθύνη του συντονισμού πεδίου (συντονισμός και διαχείριση καταυλισμών), καθώς και των τομέων WASH και υγείας. Πρέπει να καθιερώνονται ρουτίνες για την αποθήκευση, τη συλλογή και τη διάθεση απορριμμάτων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιοχές υψηλής πυκνότητας

1. Αποθήκευση. Ένα δοχείο (100 λίτρων) πρέπει να παρέχεται ανά 10 οικογένειες. Εάν είναι δυνατόν, τα δοχεία πρέπει να έχουν καπάκια και οπές αποστράγγισης στο κάτω μέρος. Τα εμπορευματοκιβώτια πρέπει να τοποθετούνται σε ολόκληρο τον καταυλισμό σε μέγιστη απόσταση 15 μέτρων από κάθε κατοικία. Δεν είναι οικονομικό ούτε πρακτικό να χρησιμοποιούνται κάδοι σκυροδέματος.

2. Συλλογή και μεταφορά. Τα σκουπίδια πρέπει να συλλέγονται τακτικά από δοχεία, τουλάχιστον δύο φορές την εβδομάδα. Οι καταυλισμοί κοντά σε μια πόλη μπορούν να επωφεληθούν από τις τοπικές υπηρεσίες απορριμμάτων. Τα καροτσάκια ή τα κάρα που έλκονται με τα ζώα, είναι κατάλληλα για τη μεταφορά.

3. Συχνότητα συλλογής. Το προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας και οι συνεργάτες του πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα σημεία συλλογής οικιακών και εμπορικών αποβλήτων εκκενώνονται τουλάχιστον δύο φορές την εβδομάδα και συχνότερα, εάν απαιτείται.

4. Απορρίμματα αγοράς. Το προσωπικό και οι συνεργάτες της Ύπατης Αρμοστείας πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα απόβλητα από τις αγορές συλλέγονται και διαχειρίζονται έγκαιρα, αποτελεσματικά και υγιεινά.

5. Επικίνδυνες ουσίες. Οι μπαταρίες μολύβδου-οξέος, τα χρησιμοποιημένα χρώματα και τα λάδια και ο σπασμένος ηλεκτρικός εξοπλισμός μπορούν να

δημιουργήσουν σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον, ακόμη και σε μικρές ποσότητες. Σε όλες τις περιπτώσεις, το προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας και οι συνεργάτες του πρέπει να κάνουν ρυθμίσεις για τη συλλογή τέτοιων αποβλήτων ξεχωριστά.

6. Ιατρικά απόβλητα. Οι εταίροι υγείας της Ύπατης Αρμοστείας πρέπει να διασφαλίσουν ότι όλα τα ιατρικά απόβλητα συλλέγονται, διακινούνται, αντιμετωπίζονται και απορρίπτονται με τον ελάχιστο δυνατό κίνδυνο για το προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης, το προσωπικό διαχείρισης αποβλήτων και τα ενδιαφερόμενα άτομα.²⁸

Πρότυπο κάλυψης πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης

Όλοι οι πρόσφυγες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε θεραπευτικές και προληπτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Η απόσταση από τις εγκαταστάσεις υγείας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν σχεδιάζονται και κατασκευάζονται εγκαταστάσεις υγείας. Τουλάχιστον μία μονάδα υγείας πρέπει να βρίσκεται σε απόσταση 5 χιλιομέτρων από τις τοποθεσίες προσφύγων. Όπου αυτό δεν συμβαίνει, πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για αύξηση της κάλυψης. Ο αριθμός των υγειονομικών εγκαταστάσεων πρέπει να επαρκεί για την κάλυψη των βασικών αναγκών υγείας όλων των πληγέντων πληθυσμών.

Τουλάχιστον μία εγκατάσταση υγειονομικής περίθαλψης πρέπει να είναι διαθέσιμη για κάθε 10.000 άτομα.

Σε αγροτικά διασκορπισμένα περιβάλλοντα, πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μία εγκατάσταση υγειονομικής περίθαλψης για κάθε 50.000 άτομα.

Ένα επαρχιακό ή αγροτικό νοσοκομείο πρέπει να είναι διαθέσιμο για κάθε 250.000 άτομα.

Περισσότερα από 10 κρεβάτια σε ασθενείς και μητέρες νεογνών πρέπει να είναι διαθέσιμα για κάθε 10.000 άτομα.²⁹

Πρότυπα για εκπαίδευση

Όλα τα παιδιά και οι νέοι της σχολικής ηλικίας πρέπει να επωφελοούνται από πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο το δυνατόν περισσότερο, καθώς και από προγράμματα κατάλληλα για την προετοιμασία τους για το σχολείο.

28 <https://emergency.unhcr.org/entry/33196/waste-management-standards>

29 <https://emergency.unhcr.org/entry/38924/primary-health-care-coverage-standard>

Εάν τα παιδιά και οι νέοι λάβουν ασφαλή εκπαίδευση καλής ποιότητας κατά τη διάρκεια και μετά από μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης, θα εκτίθενται λιγότερο συχνά σε δραστηριότητες που τους θέτουν σε κίνδυνο. Θα αποκτήσουν επίσης γνώσεις και πνευματικούς πόρους που αυξάνουν την ανθεκτικότητά τους και θα τους βοηθήσουν να προστατευθούν.

Για νέους πρόσφυγες των οποίων η εκπαίδευση διακόπτεται από εκτοπισμό, η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα μπορεί να προσφέρει μια αίσθηση συνέχειας. Για όλα τα παιδιά και τους νέους, ανεξάρτητα από το εάν παρακολούθησαν ή όχι το σχολείο πριν από τον εκτοπισμό, η εκπαίδευση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης μπορεί να προσφέρει μια σταθερή, ασφαλή και εποπτευόμενη ρουτίνα που είναι επιμελής στις ακαδημαϊκές και ψυχοκοινωνικές ανάγκες τους και που αναπτύσσει τις δεξιότητές τους στη ζωή.

Η εκπαίδευση παρέχει στα παιδιά και τους νέους την ευκαιρία να σκεφτούν το μέλλον και να φανταστούν τι είναι δυνατό. Δίνει στους νέους ευκαιρίες να συμμετάσχουν στην κοινωνία και προσφέρει μια καλύτερη ποιότητα ζωής και, με αυτούς τους τρόπους, προστατεύει τόσο τα άτομα όσο και την κοινωνία.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εκπαίδευση ορίζονται στο INEE Handbook, MINIMUM STANDARDS FOR EDUCATION: PREPAREDNESS, RESPONSE, RECOVERY.³⁰

1. Όλα τα παιδιά πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια ή κατάλληλη για το περιβάλλον προετοιμασία ή ταχεία εκπαίδευση καλής ποιότητας κατά την πρώτη φάση έκτακτης ανάγκης.

2. Τα παιδιά και οι νέοι πρόσφυγες πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν σε διαπιστευμένα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα και προγράμματα υπό παρόμοιες συνθήκες με τα παιδιά της τοπικής κοινωνίας.

3. Τα μαθησιακά περιβάλλοντα οφείλουν να είναι ασφαλή και να προωθούν την προστασία και την ψυχοκοινωνική ευημερία των εκπαιδευομένων, των εκπαιδευτικών και άλλου εκπαιδευτικού προσωπικού.

4. Το υλικό διδασκαλίας και μάθησης πρέπει να είναι ευαίσθητο στις συγκρούσεις, να είναι πολιτισμικά, κοινωνικά και γλωσσικά πρέπων, και να είναι κατάλληλο για το συγκεκριμένο πλαίσιο και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων.

5. Οι εκπαιδευτικοί και το εκπαιδευτικό προσωπικό πρέπει περιοδικά, να λαμβάνουν εκπαίδευση που ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία. Οι συνθήκες εργασίας τους οφείλουν να είναι εναρμονισμένες, καθορισμένες με σαφήνεια και κατάλληλα αποζημιωμένες.

30 UNHCR Handbook for Emergencies 4rd Edition, Education emergency standard
<https://inee.org/resources/inee-minimum-standards>

6. Τα μέλη της κοινότητας πρέπει να συμμετέχουν με διαφάνεια και χωρίς διακρίσεις σε διαδικασίες σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης της εκπαιδευτικής παροχής.

Πρότυπα για σχολεία (UNHCR-FUNDED SCHOOLS)	
Πρωτοβάθμια (Επίπεδα 1-8)	Δευτεροβάθμια (Επίπεδα 9 και άνω)
Ελάχιστο 4 ώρες/ημέρα έως επίπεδο 4, 6 ώρες/ημέρα έως επίπεδο 8	Ελάχιστο 6 ώρες/ημέρα
Ελάχιστο 5 ημέρες/εβδομάδα	Ελάχιστο 5 ημέρες/εβδομάδα
Μέγεθος τάξης	Μέγεθος τάξης
35 με 40 μαθητές σε μικρά επίπεδα	35 με 40 μαθητές
25 με 30 μαθητές σε πολυβάθμιες τάξεις	25 με 30 μαθητές σε πολυβάθμιες τάξεις
Καθηγητής ανά τάξη	Καθηγητής ανά μάθημα
Υποδομές	Υποδομές
Μέγεθος τάξης: 6 x 7 m	Μέγεθος τάξης: 6 x 7 m
Τουαλέτες και υποδομές νερού	Τουαλέτες και υποδομές νερού
Αποθηκευτικός χώρος με δυνατότητα κλειδώματος	Αποθηκευτικός χώρος με δυνατότητα κλειδώματος
Παιδική χαρά επαρκής για ψυχαγωγικές δραστηριότητες	Παιδική χαρά επαρκής για ψυχαγωγικές δραστηριότητες
Αίθουσα προσωπικού	Αίθουσα προσωπικού
Αναγνωστήριο/κέντρο πόρων	Αναγνωστήριο/κέντρο πόρων διαθέσιμο στη κοινότητα και το απόγευμα

Κοινοτική υποστήριξη στον καθαρισμό και την κατασκευή του χώρου	Κοινοτική υποστήριξη στον καθαρισμό και την κατασκευή του χώρου
Εξοπλισμός	Εξοπλισμός
Απλά καθίσματα για όλους τους μαθητές	Απλά καθίσματα για όλους τους μαθητές
Ελάχιστος χώρος μαυροπίνακα 2m ²	Ελάχιστος χώρος μαυροπίνακα 2m ²
Καρέκλα και τραπέζι για κάθε δάσκαλο	Καρέκλα και τραπέζι για κάθε δάσκαλο
Αθλητικός εξοπλισμός κ.α.	Αθλητικός εξοπλισμός κ.α.

4.2 Πρότυπα οικειότητας – Συμπεράσματα

Έχοντας ορίσει τα βασικά στοιχεία που διέπουν τους προσφυγικούς καταυλισμούς και μελετώντας την έννοια της οικειότητας, εντοπίζουμε τους παράγοντες οικειότητας για κάθε ένα από τα παραδείγματα μελέτης και οδηγούμαστε στον ορισμό του επιπέδου διαβίωσης που χαρακτηρίζει τον κάθε καταυλισμό.

Πιο συγκεκριμένα σε κάθε περίπτωση μελέτης εξετάστηκαν αρχικά οι ψυχολογικοί παράγοντες οικειότητας που αποτελούνται από την αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας και από τη διατήρηση συνηθειών-αξιών-παραδόσεων. Στη συνέχεια εντοπίστηκαν οι κοινωνικοί παράγοντες που χωρίζονται στην ένταξη μέσω δραστηριοτήτων (αθλήματα, μουσική, παιχνίδι) και στην επαγγελματική πρακτική και εκπαίδευση (συνεισφορά στην οικονομία και αλληλεπίδραση με υπολοίπους). Τέλος, για κάθε περίπτωση μελέτης, εξετάστηκαν οι παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος που αποτελούνται από τη διάταξη καταυλισμού, από τη καθαριότητα την υγιεινή και τις φθορές (ποιότητα κατάσταση) και από τον ιδιωτικό χώρο (αίσθηση, υλικά, προσωπικά αντικείμενα).

Ξεκινώντας με τον καταυλισμό Kakuma στη Κένυα όσον αφορά τους ψυχολογικούς παράγοντες παρατηρείται να χάνεται η αίσθηση της ταυτότητας στο χώρο και οι πρόσφυγες να προσπαθούν μέσω κάποιων δράσεων να ανακτήσουν τη διατήρηση των παραδόσεων. Συνεπώς δεν προβλέπεται από τον αρχικό σχεδιασμό η διατήρηση της αίσθησης ταυτότητας. Όσον αφορά τους κοινωνικούς παράγοντες στον καταυλισμό παρατηρείται η ένταξη των προσφύγων μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων. Έχει δημιουργηθεί μια αυτόνομη οικονομία εντός του καταυλισμού που παρέχει θέσεις εργασίας αλλά δεν υπάρχουν σωστές δομές για την εκπαίδευση και την εργασία εκτός καταυλισμού, γεγονός που εγκλωβίζει τους πρόσφυγες για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Σχετικά με τους παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος εντοπίζονται στοιχεία που καθιστούν το καταυλισμό απομονωμένο, αφιλόξενο και ανθυγιεινό στο σύνολο του, παρότι γίνονται προσπάθειες βελτίωσης τα τελευταία χρόνια. Μόνο οι ιδιωτικοί χώροι των προσφύγων που διακοσμούνται σύμφωνα με τις δικές τους προτιμήσεις αποπνέουν μια αίσθηση οικειότητας. Θεωρώντας μια κλίμακα επιπέδου διαβίωσης η οποία ξεκινά από το κατώτερο επίπεδο της επιβίωσης έως το ανώτερο της ευημερίας, συμπεραίνουμε ότι ο καταυλισμός Kakuma κατατάσσεται μεταξύ των δύο μεσαίων κλιμάκων που είναι η βιωσιμότητα και η κατοικησιμότητα. Πιο συγκεκριμένα ο καταυλισμός παραπέμπει κυρίως στο επίπεδο βιωσιμότητας, καλύπτοντας βασικές συνθήκες άνεσης, παρατηρώντας λίγα στοιχεία κατοικησιμότητας όπως για παράδειγμα η παροχή φωτισμού, αποχέτευσης και χώρων θρησκείας.

Το σύμπλεγμα Dadaab, σε αντίθεση με το καταυλισμό Kakuma, παρουσιάζει

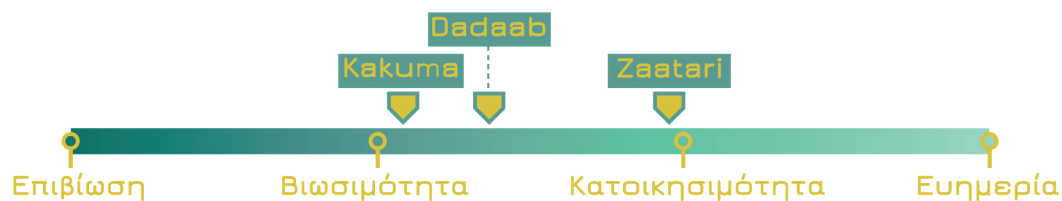
μεγαλύτερη αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας και διατήρησης αξιών και παραδόσεων. Η κομητεία στην οποία βρίσκεται το σύμπλεγμα μοιράζεται πολλά πολιτισμικά στοιχεία με τους Σομαλούς πρόσφυγες και σαν αποτέλεσμα δεν απομακρύνονται τόσο από τη κουλτούρα τους. Οι κοινωνικοί παράγοντες οικειότητας στο Dadaab καλύπτονται επαρκώς αφού παρατηρείται ένταξη μέσω δραστηριοτήτων και μέσω επαγγελμάτων. Μια αξιοσημείωτη παρατήρηση που προκύπτει αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ της κοινότητας υποδοχής και των προσφύγων του συμπλέγματος που επιτρέπουν τις επαγγελματικές σχέσεις και ενισχύουν το αίσθημα συμμετοχής, δίνοντας ελπίδα για τη ζωή μετά τον καταυλισμό.

Όσον αφορά τους παράγοντες του δομημένου περιβάλλοντος, το σύμπλεγμα Dadaab υστερεί, καθώς παρατηρούνται πολλά προβλήματα καθαριότητας και υγιεινής που οδηγούν σε αίσθημα ανασφάλειας. Ο ιδιωτικός χώρος, παρότι θυμίζει παραδοσιακό σομαλικό καταφύγιο, αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες λόγω των υλικών του σε συνδυασμό με τα δύσκολα καιρικά φαινόμενα. Παρότι οι ψυχολογικοί και οι κοινωνικοί παράγοντες ικανοποιούνται περισσότερο στο σύμπλεγμα Dadaab, σε σχέση με τον καταυλισμό Kakuma, το σύμπλεγμα κατατάσσεται και αυτό μεταξύ βιωσιμότητας και κατοικησιμότητας στη κλίμακα επιπέδου διαβίωσης. Αυτό προκύπτει επειδή το Dadaab υστερεί σε βασικούς παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος που σχετίζονται με βασικές ανάγκες για τη διατήρηση ασφάλειας και υγείας των προσφύγων.

Στον καταυλισμό Zaatari στην Ιορδανία δεν υπάρχουν αρκετά χαρακτηριστικά που να ενισχύουν τους ψυχολογικούς παράγοντες οικειότητας, καθώς τα προκατασκευασμένα καταφύγια που επικρατούν δεν προσφέρουν αίσθηση αναγνώρισης πολιτισμικής ταυτότητας. Παρ' όλ' αυτά έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στη θρησκεία και το τζαμί γεγονός που αποδεικνύει την τήρηση θρησκευτικών ακολουθιών - διατήρηση συνηθειών-αξιών-παραδόσεων. Όσον αφορά τους κοινωνικούς παράγοντες υπάρχουν διάφορες δραστηριότητες και επαγγέλματα που ενισχύουν την κοινωνικοποίηση των προσφύγων στον καταυλισμό. Το εμπόριο εντός του καταυλισμού αποτελεί κύρια απασχόληση αλλά πρόκειται κυρίως για άτυπες επιχειρήσεις που καθιστούν την εργασία και τις εμπορικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμες.

Τέλος, μελετώντας τους παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος στον Zaatari παρατηρείται μια προσπάθεια από τους ίδιους τους πρόσφυγες να βελτιώσουν τις συνθήκες γύρω τους. Οποιαδήποτε επέμβαση, είτε πρόκειται για τη διάταξη του καταυλισμού η οποία άλλαξε μορφή, είτε για τη κατασκευή ιδιωτικών εγκαταστάσεων υγιεινής, είτε τέλος, για την κατασκευή και βελτίωση των ιδιωτικών χώρων, είναι σαφές πως αποτελεί πρωτοβουλία των προσφύγων και δεν είναι μέρος του αρχικού σχεδιασμού του καταυλισμού. Οι συνθήκες στον

Zaatarī φαίνονται καλύτερες σε σχέση με τα άλλα παραδείγματα μελέτης, συνεπώς ο καταυλισμός κατατάσσεται στο επίπεδο της κατοικησιμότητας με μερικά στοιχεία να ανήκουν στο επίπεδο βιωσιμότητας και που χρειάζονται ακόμα βελτίωση.

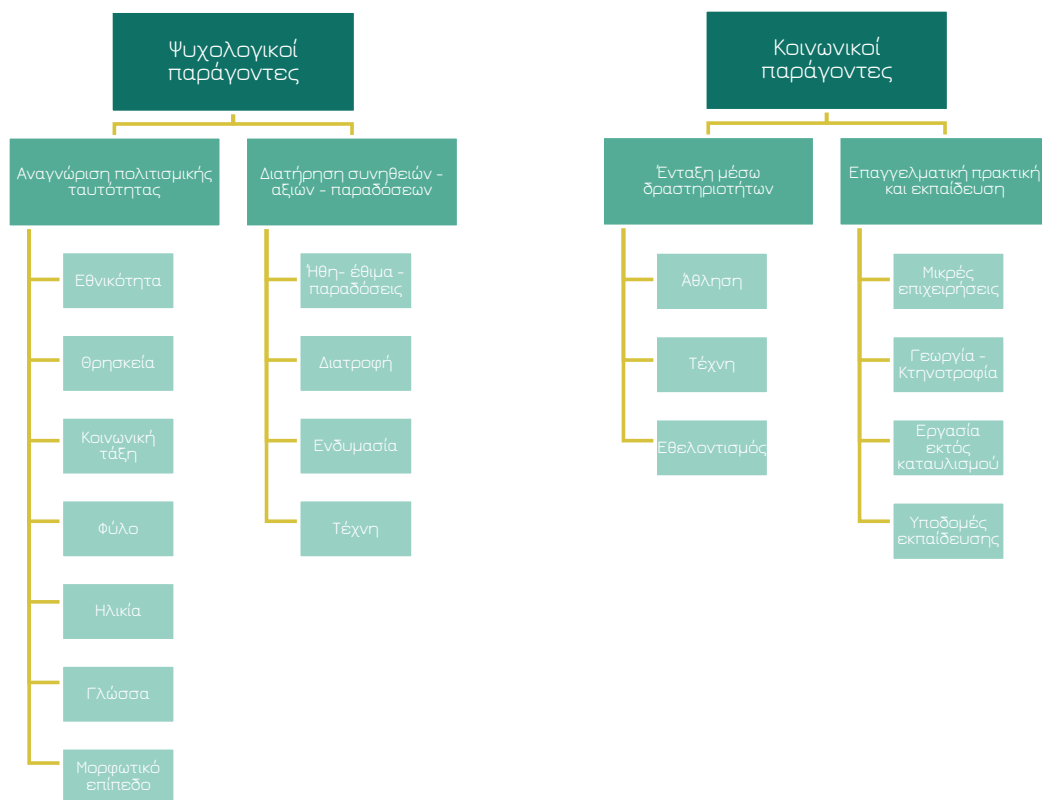
Εικόνα 50: Διάγραμμα σύγκρισης επιπέδου διαβίωσης καταυλισμών που μελετήθηκαν

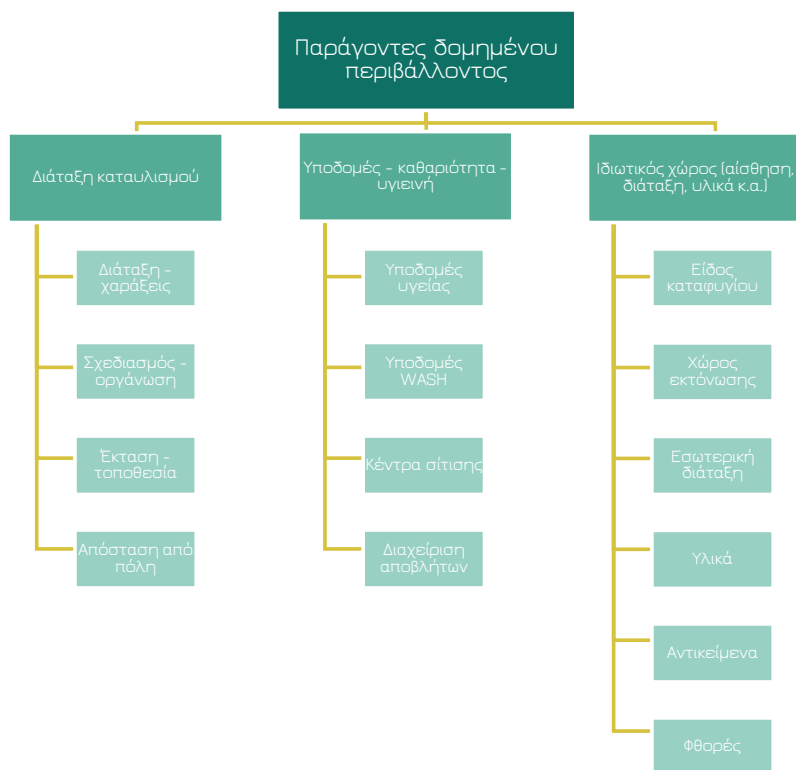
Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι και οι τρεις περιπτώσεις μελέτης αφορούν καταυλισμούς που ιδρύθηκαν αρκετά χρόνια πριν, με τους δυο πρώτους να ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο διάστημα παραμονής των προσφύγων που υπολογίζεται στα 17 χρόνια και τον τρίτο να φτάνει τα 10 χρόνια. Όπως έχει αναφερθεί οι περισσότεροι οργανισμοί και τα κράτη υποδοχής δεν επιδιώκουν μόνιμες λύσεις για την αντιμετώπιση των προσφυγικών κυμάτων που οδηγούν στην ίδρυση καταυλισμών. Ως εκ τούτου, οι καταυλισμοί σχεδιάζονται εξ αρχής με προσωρινό χαρακτήρα που δεν αποπνέει αίσθηση οικειότητας. Έτσι, και για τις τρεις περιπτώσεις μελέτης, ο αρχικός σχεδιασμός σε συνδυασμό με την παρατεταμένη παραμονή των προσφύγων δημιουργεί προβλήματα. Παρατηρείται συχνά, ότι οι πρωτοβουλίες των προσφύγων είναι αυτές που επιδιώκουν την επίλυση των προβλημάτων, τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και την κάλυψη των αναγκών τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις που εντοπίζονται στοιχεία κατοικησιμότητας είναι σημαντικό να τονιστεί ότι πρόκειται για παρεμβάσεις στο δομημένο περιβάλλον από τους ίδιους τους πρόσφυγες.

Προκύπτει λοιπόν ο ακόλουθος προβληματισμός: πως θα ήταν εφικτό να προβλέπονται διάφορες καταστάσεις εξ αρχής, ώστε ο σχεδιασμός να αποκτά ένα χαρακτήρα που αποσκοπεί σε ένα υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης και ιδανικά στην ευημερία των προσφύγων. Στην επόμενη ενότητα προτείνεται ένας οδηγός οικειότητας, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους παράγοντες για τους οποίους έγινε αναφορά στα προηγούμενα κεφάλαια.

4.3 Οδηγός οικειότητας

Ο σχεδιασμός των καταυλισμών όσον αφορά την οικειότητα καθίσταται ελλιπής. Συνδυάζοντας τους παράγοντες οικειότητας που αναφέρονται στην ενότητα 2.2 με τη μελέτη των καταυλισμών προκύπτουν σημαντικές υποκατηγορίες που μπορούν να καθοδηγήσουν σε έναν «φιλικότερο» προς τον πρόσφυγα σχεδιασμό και αποτελούν βάση για τη συγκρότηση ενός οδηγού οικειότητας (βλ. διαγράμματα υποκατηγοριοποίησης).

Εικόνα 51: Διαγράμματα υποκατηγοριοποίησης των παραγόντων οικειότητας

Ο οδηγός οικειότητας χωρίζεται σε 3 βασικούς πίνακες ανάλογα τον παράγοντα. Σκοπός του πίνακα είναι η κάλυψη των αναγκών των προσφύγων καλύπτοντας τους παράγοντες οικειότητας στο μέγιστο βαθμό. Ο πίνακας προτείνεται να συμπληρώνεται σε δυο φάσεις. Αρχικά για κάθε πρόσφυγα εξατομικευμένα συμπληρώνονται τα δεδομένα που αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία – υποδηλώνονται με αστερίσκο * . Σε δεύτερη φάση, οι εκάστοτε σχεδιαστές ενός ήδη υπάρχοντος ή ενός νέου καταυλισμού, καλούνται να συμπληρώσουν τα υπόλοιπα στοιχεία λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά που έχουν προκύψει από τα πρώτα δεδομένα. Καταληκτικά, με την επεξεργασία των τελικών δεδομένων προσανατολίζεται αντίστοιχα και ο σχεδιασμός έτσι ώστε να ικανοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες ανάγκες

ψυχολογικοί παράγοντες	εθνικότητα *	/	Χώρα: _____	Πόλη: _____	Περιοχή: _____
	θρησκεία *	/	☐ κλειστοί χώροι λατρείας (εκκλησία, τζαμί, συναγωγή...)	☐ υπαίθριοι χώροι λατρείας (αυλές, κτλ...)	
	κοινωνική τάξη *	☐ Χαμηλή	☐ Μεσαία	☐ Υψηλή	
	φύλο *	☐ Άρρεν	☐ Θήλυ	☐ Άλλο	
	ηλικία *	☐ 0-4	☐ 5-11	☐ 12-17	☐ 18-59
	ηλικία *	☐ 60 +			
	γλώσσα *	/			
	μορφωτικό επίπεδο *	☐ πρωτοβάθμια εκπαίδευση	☐ δευτεροβάθμια εκπαίδευση	☐ τριτοβάθμια εκπαίδευση	
	ρήθη - έθιμα - παραδόσεις *	/	☐ κλειστοί χώροι τέλεσης	☐ υπαίθριοι χώροι τέλεσης	
	διατροφή *	☐ σουσάτιο	☐ ιδιωτική εσωτερική κουζίνα	☐ ιδιωτική εξωτερική κουζίνα	☐ κοινόχρηστη κουζίνα
	ενδυμασία *	☐ κλασική	☐ παραδοσιακή	☐ θρησκευτική	
	τέχνη *	☐ γλυπτική	☐ εικαστικά	☐ μουσική	☐ λογοτεχνία
				☐ θέατρο	☐ φωτογραφία
					☐ κιν/γράφος

* Πρώτη φάση συμπλήρωσης πίνακα

κοινωνικοί παράγοντες	άθληση	☐ μεγάλες υποδομές (π.χ. γήπεδο)	☐ μεσαίες υποδομές (π.χ. ξεφασκία)	☐ μικρές υποδομές (π.χ. σκάκι)	
	τέχνη	☐ γλυπτική	☐ εικαστικά	☐ μουσική	☐ λογοτεχνία
	εθελοντισμός	☐ εργαστήρια	☐ χώροι συνεδριάσεων	☐ θέατρο	☐ φωτογραφία
	μικρές επιχειρήσεις	☐ εμπόριο	☐ εστίαση	☐ αναψυχή	☐ τουρισμός
	γεωργία - κτηνοτροφία	☐ αποθήκες	☐ στάβλοι	☐ μικρή καλλι/σιμη έκταση (γειτονιά)	☐ μεγάλη καλλι/σιμη έκταση
	εργασία εκτός καταυλισμού	☐ γεωργία	☐ κατασκευές	☐ καθαριότητα	/
	υποδομές εκπαίδευσης	☐ νηπιαγωγείο	☐ δημοτικό	☐ γυμνάσιο	☐ λυκείο

παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος	διάταξη - χάραξεις	☐ ορθοκανονική	☐ οργανική	☐ σε σειρά	☐ σε U σχήμα	☐ άναρχα
	σχεδιασμός - οργάνωση	☐ αρτηρίες	☐ sectors	☐ blocks	☐ community	☐ family
	έκταση - τοποθεσία	/	καιρικές συνθήκες			
	απόσταση από πόλη	/				
	υποδομές υγείας	☐ νοσοκομείο	☐ κέντρα υγείας	☐ ιατρεία		
	υποδομές WASH	☐ παροχή νερού	☐ τουαλέτες	☐ μπάνια	☐ πλυσταριά	
	κέντρα σίτισης	☐ αποθήκες	☐ πρόσβαση	☐ κουζίνες	☐ τραπεζαρίες	
	διαχείριση αποβλήτων	☐ χωματερή	☐ ανακύκλωση	☐ διαχείριση λυμάτων		
	είδος καταφυγίου	☐ σκηνή UNHCR	☐ αυτοσχέδιο	☐ κοντέινερ	☐ προκατασκευασμένο	
	χώρος εκτόνωσης	☐ ατομικός	☐ γειτονιάς	☐ κοινότητας	☐ καταυλισμού	
	εσωτερική διάταξη	☐ ενιαίος	☐ 1 χώρισμα (u/d)	☐ 2 χώρίσματα (u/d, κουζίνα)		
	υλικά	☐ φυσικά	☐ μέταλλο	☐ ύφασμα	☐ πλαστικό	
	αντικείμενα	☐ βασικά παρεχόμενα έκτακτης ανάγκης (κουβέρτες)	☐ προσωπικά αντικείμενα (αναμνηστικά)			
	φθορές	☐ 1ου βαθμού	☐ 2ου βαθμού	☐ 3ου βαθμού		

Εικόνα 52: Οδηγός οικειότητας

 ενδυμασία

υλικά	-----
υφές	-----
χρώματα	-----
πάτερνς	-----

χώρος	υπαίθριος	ημιυπαίθριος	κλειστός	φωτισμός	αερισμός	έκταση (m ²)
γλυπτική						
εικαστικά						
μουσική						
λογοτεχνία						
θέατρο						
φωτογραφία						
κιν/γράφος						

 άθληση

είδος άθλησης	-----
τύπος υποδομής	-----
σχήμα	-----
επιφάνεια (m ²)	-----

χώρος	υπαίθριος	ημιυπαίθριος	κλειστός	φωτισμός	αερισμός	έκταση (m ²)
εμπόριο						
εστίαση						
αναψυχή						
τουρισμός						
βιοτεχνία						

χώρος	υπαίθριος	ημιυπαίθριος	κλειστός	φωτισμός	αερισμός	έκταση (m ²)
αποθήκες						
στάβλαιο						
μικρή καλ. έκταση						
μεγάλη καλ. έκταση						

χώρος	υπαίθριος	ημιυπαίθριος	κλειστός	φωτισμός	αερισμός	έκταση (m ²)
νηπιαγωγείο						
δημοτικό						
γυμνάσιο						
λύκειο						

UNHCR

βασικά πρότυπα
εκτάσεις
λειτουργίες ανα άτομο

 εσωτερική διάταξη

σχήμα	
όρια	
έκταση	

χώρος	έκταση (m ²)	χρήση
ατομικός		
γειτονιάς		
κοινότητας		
καταυλισμού		

 καταφύγιο

σχήμα	
έκταση	
ανοίγματα	
φωτισμός	
αερισμός	

Πιο συγκεκριμένα στον πρώτο πίνακα συμπληρώνονται στοιχεία που αφορούν τα δημογραφικά δεδομένα όπως η εθνικότητα, η θρησκεία, η κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει ο πρόσφυγας, το φύλο, η ηλικία, η γλώσσα και το μορφωτικό του επίπεδο. Έτσι γίνεται η ταυτοποίηση του κοινωνικοοικονομικού προφίλ των προσφύγων. Επιπλέον συλλέγονται στοιχεία που αφορούν τις παραδόσεις, προτιμήσεις στον τρόπο διατροφής και στην ενδυμασία και τις τέχνες που ενδιαφέρουν τους πρόσφυγες, ώστε να γίνει προσπάθεια να συγκροτηθούν απαραίτητες υποδομές.

Στη συνέχεια αφού έχει γίνει μια στατιστική ανάλυση του πληθυσμού και έχει πλέον αναγνωρισθεί το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των προσφύγων, συμπληρώνονται οι δύο επόμενοι πίνακες ώστε να επιλεχθούν οι αντίστοιχες υποδομές που θα ικανοποιούν τις ανάγκες που έχουν προκύψει.

Πιο συγκεκριμένα ο δεύτερος πίνακας που αναφέρεται στους κοινωνικούς παράγοντες περιλαμβάνει στοιχεία για τις υποδομές άθλησης, τα είδη τέχνης και τις υποδομές για τον εθελοντισμό. Επιπλέον συλλέγονται στοιχεία που αφορούν την εργασία και την εκπαίδευση στον καταυλισμό, για παράδειγμα τα είδη μικρών επιχειρήσεων, υποδομές για γεωργία και κτηνοτροφία και ανάγκες για υποδομές εκπαίδευσης.

Ο τρίτος πίνακας που αφορά τους παράγοντες δομημένου περιβάλλοντος περιλαμβάνει στοιχεία που ορίζουν τη διάταξη και την οργάνωση του καταυλισμού, τις βασικές υποδομές υγιεινής και τα χαρακτηριστικά που ορίζουν το καταφύγιο και τον ιδιωτικό χώρο των προσφύγων. Ειδικότερα, ορίζονται (όταν πρόκειται για νέο καταυλισμό) ή ταυτοποιούνται (αν πρόκειται για ήδη υπάρχων) στοιχεία που αφορούν τη διάταξη, την οργάνωση, την έκταση, τη τοποθεσία και την απόσταση του καταυλισμού από τη κοντινότερη πόλη. Έπειτα συμπληρώνονται οι υποδομές υγείας, οι υποδομές WASH, τα κέντρα σίτισης και η διαχείριση των αποβλήτων, τα χαρακτηριστικά των οποίων ορίζει η UNHCR. Κατόπιν, συμπληρώνονται τα στοιχεία που αφορούν τον ιδιωτικό χώρο όπως, το είδος του καταφυγίου και ο χώρος εκτόνωσης, η εσωτερική διάταξη, τα υλικά και τα αντικείμενα των καταφυγίων καθώς σημειώνονται και φθορές που τυχόν έχουν υποστεί ήδη υπάρχοντες δομές.

Τέλος αφού έχουν συμπληρωθεί οι 3 βασικοί πίνακες, ακολουθεί η πιο λεπτομερής ανάλυση κάποιων στοιχείων στους υπο-πίνακες που παρουσιάζονται. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο προτεινόμενος οδηγός οικειότητας λειτουργεί σε συνάρτηση με τα πρότυπα που ορίζει η UNHCR τα οποία αναφέρονται στους πίνακες στην αρχή του κεφαλαίου. Έτσι σε συνδυασμό με τα βασικά πρότυπα ορίζονται εκτάσεις και χαρακτηριστικά των υποδομών στους υπο-πίνακες.

Τα δεδομένα που έχουν προκύψει από την συμπλήρωση του πίνακα αποτελούν βάση για έναν καλύτερο σχεδιασμό του καταυλισμού με γνώμονα την οικειότητα.

5

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

5. Βιβλιογραφία

5.1 Βιβλιογραφικές πηγές

Abhas K. Jha, Jennifer Duyne Barenstein, Priscilla M. Phelps, Daniel Pittet, Stephen Sena, (2010), *Safer Homes, Stronger Communities, A Handbook for Reconstructing after Natural Disasters*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank GLOBAL FACILITY FOR DISASTER REDUCTION AND RECOVERY

Ashbridge Jo, Bengono-Muanze Antonia, Christiaens Britt ,Cook Sarah κ.α., (2012), *Transitional Shelter Guidelines*, International Organization for Migration (IOM), Shelter Centre

Ashmore J., Atsumi S., Badawy L., Birkeland N. M., Dunn G., Gornall S. κ.α., (2015), *Camp Management Toolkit*, International Organization for Migration (IOM), Norwegian Refugee Council (NRC) and UN Refugee Agency (UNHCR), Edition June 2015.

Awet Andemicael, (2011), *Positive energy A review of the role of artistic activities in refugee camps*, June 2011, UNHCR, Policy Development and Evaluation Service (PDES).

Edward T. Hall, (1966), *The hidden Dimension*, USA, ANCHOR BOOKS EDITIONS, 1969, 1990.

Emergency Management Training Unit with the UNHCR Centre for Emergency Preparedness (Bangkok) and Emergency Services, (2017), *Pocket Guide for refugee emergency responders*, InterWorks, LLC

Global Shelter Cluster (2019), *Shelter Projects 2017-2018*, International Organization for Migration (IOM), www.shelterprojects.org

Hall Samuel & Marlen de la Chaux, (2019), *Doing Business in Dadaab, Market Systems Analysis for Local Economic Development in Dadaab*, Kenya, International Labour Organization.

International Finance Corporation, (2018) *Kakuma as a Marketplace*, Washington, D.C.

Jorge Lobos & Maria Gomez-Guillamon, (2011), *ARCHITECTURE FOR HUMANITARIAN EMERGENCIES 1*, The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture

Jorge Lobos, (2011), *ARCHITECTURE FOR HUMANITARIAN EMERGENCIES 2*, The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture

Jorge Lobos, (2013), *ARCHITECTURE FOR HUMANITARIAN EMERGENCIES 3*, The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture

Ledwith Alison, (2014), *Zaatari: The Instant City*, USA, Affordable Housing Institute

Monaghan Chrissie, PhD (New York University), Elisabeth King, PhD (New York University), (2015), *Youth Education Programming and Peacebuilding in Dadaab Refugee Camp: Results and Lessons Learned*, United Nations Children's Fund, Nairobi, Kenya.

Norwegian Refugee Council (NRC), (2018), *Supporting Kakuma's Refugees The Importance of Freedom of Movement*, Norwegian Refugee Council (NRC) & International Human Rights Clinic (IHRC) at Harvard Law School.

Parker Julian, Hakspiel Diego, Foote Andrew, Woods Emily, (2020), *Waste-to-Value Sanitation in Kakuma Refugee Camp*, UNHCR, Bill and Melinda Gates Foundation, Sanivation.

Sphere Association. (2018) *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response*, fourth edition, Geneva, Switzerland.

The Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE), (2010), *Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery*, 2nd edition: INEE Coordinator for Minimum Standards and Network Tools

UNHCR *EDUCATION: Field Guidelines*, February 2003 Geneva

UNHCR *Kenya Statistics Package*, Mar 2020

UNHCR *WASH Manual* - 7th Edition (UNHCR, 2020)

UNHCR, (2007), *Handbook for Emergencies* 3rd Edition, Education emergency standard

UNHCR, (2012) *ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 1951 ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ*, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συμβάσεων No. 2545, Τόμος 189, Σελ. 137.

UNHCR, (2017), *Site report Kakuma* KENYA.

UNHCR, (2020), *Zaatari Refugee Camp* - Factsheet

5.2 Άρθρα

Bertram de Rooij, Dirk Wascher & Maurice Paulissen, *Sustainable Design Principles for Refugee Camps*, Wageningen Environmental Research

D. Albadra, D. Coley & J. Hart (2018) *Toward healthy housing for the displaced*, The Journal of Architecture, 23:1, 115-136,

Eijkelenboom A., Verbeek H., Felix E., J. van Hoof, (2017), *Architectural factors influencing the sense of home in nursing homes: An operationalization for practice*, Frontiers of Architectural Research, Southeast University, Higher Education Press

Elizabeth Cullen Dunn, (2015), *The Failure of Refugee Camps*, Boston Review, Ανακτήθηκε από: <https://bostonreview.net/articles/elizabeth-dunn-failure-refugee-camps/>

Garrison K., (2019) *The Preparedness Cycle: The Five Phases of Emergency Management*, CCS Blog, Ανακτήθηκε από: <https://connectconsulting.biz/the-preparedness-cycle/>

Kirsten McConnachie, (2016), *Camps of Containment: A Genealogy of the Refugee Camp*, Published Sociology Humanity: An International Journal of Human Rights, Humanitarianism and Development

Marion Couldrey and Maurice Herson, (2017), *Shelter in displacement*, Forced Migration Review issue 55, June, Refugee Studies Centre, Department of International Development, University of Oxford

Nabil Sara & Talhouk Reem & Trueman Julie & Kirk David & Bowen Simon & Wright Peter, (2018), *Decorating Public and Private Spaces: Identity and Pride in a Refugee Camp*, CHI'18 Extended Abstracts, Montreal, QC, Canada.

Parker, J.F., Every M.G., (1972), *Habitability Issues in Long-Duration Undersea and Space Mission*. Biotechnology.

Saxbe DE, Repetti R., (2010), *No place like home: home tours correlate with daily patterns of mood and cortisol*. *Pers Soc Psychol Bull*. Μελέτη στο Ακαδημαϊκό περιοδικό Personality and Social Psychology Bulletin

Scott Shall, (2009), *Design like You Give a Damn: Architectural Responses to Humanitarian Crises*, Architecture for Humanity and Expanding Architecture: Design as Activism, Edited by Bryan Bell and Katie Wakeford, Journal of Architectural Education, 62:4, 132-134,

5.3 Ερευνητικές εργασίες

Ayham Dalal, (2017), *Uncovering Culture and Identity in Refugee Camps*, Department of Architecture, Technische Universität Berlin, Germany

Damiana Isabel Pacheco Aviles, (2018), *Architecture after forced migration*, Virginia Polytechnic Institute and State University

Diba Rashidi, and Seyed Behshid Hosseini, (2018), *Redefining Refugee Camps as Livable Cities (Case Study: Saveh Refugee Camp)*. American Journal of Civil Engineering and Architecture, vol. 6, no. 1

Francis McCabe, (2014), *The 4th Solution: Can Refugee Camp Design Facilitate Life Post Camp?*, BSc Hons Architectural Studies, Faculty of Engineering, University of Strathclyde.

James Kennedy, (2008), *Structures for the Displaced: Service and Identity in Refugee Settlements*, Holland, International Forum on Urbanism (Ifou)

Roger Mohammed, (2007), *The Humanitarian Architect*, Faculty of Art, Design & Architecture, Kingston University Architecture Professional Practice

Δ. Ανδρικόπουλος, Α. Δαλκαβούκη, Ν. Ραλλάτου, Χ. Ραφτοπούλου, Σ. Τσιγδινός, (2017), *Οικειοποίηση του δημόσιου χώρου: η περίπτωση του Παγκρατίου. Το ζήτημα της μεθοδολογίας και της θεωρίας στο σχεδιασμό του χώρου*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Σοφία Ελένη Ιατρού και Δέσποινα Ψυχάρáκη, (2017), *Οικειότητα και κατοίκηση: από τη φύση στην τεχνολογία*.

5.4 Κινηματογραφικές ταινίες - Ντοκιμαντέρ

Adrian Bica, *Bringing Back Emotion and Intimacy in Architecture*, TEDxRyersonU

Ai Weiwei, (2017), *Human Flow*

Alain de Botton, *THE PERFECT HOME*

Alexander J. Farrell, (2018), *Refugee*

Amal Kassir, *The Muslim on the airplane*, TEDxMileHighWomen

Daphne Matziaraki, (2016), *4.1 Miles*

Evgeny Afineevsky, (2017), *Cries from Syria*

Florian Wiesner from Haiti and Fabian Bohnet-Waldrapp from Germany , *In Haiti: A road trip documentary (English)*

Gianfranco Rosi, (2016), *Fire At Sea*

Katerina Kliwadenko (Chile, 1985) and architect Mario Novas (Spain, 1977), *Do More With Less (Hacer Mucho Con Poco)*

Lieven Corthouts (2016), *The Invisible City (Kakuma)*

Matthew Heineman, (2017), *City of Ghosts*

Nujeen Mustafa, *I Am Not a Number: A Refugee's Tale*, TEDxExeter

Shuab Mahat and Daniel Quintanillia, *Returning to Dadaab*

5.5 Διαδικτυακές πηγές

<http://wash.unhcr.org/wash-gis-portal/>

<http://www.bookrags.com/studyguide-the-hidden-dimension/#gsc.tab=0>

<http://zaatari360.martinedstrom.com/>

<https://bettershelter.org/about/>

<https://data2.unhcr.org/en/search>

<https://emergency.unhcr.org/entry/33196/waste-management-standards>

<https://emergency.unhcr.org/entry/36774/emergency-shelter-standard>

<https://emergency.unhcr.org/entry/38924/primary-health-care-coverage-standard>

<https://emergency.unhcr.org/entry/39929/wash-in-camps>

<https://emergency.unhcr.org/entry/45581/camp-planning-standards-planned-settlements>

<https://emergency.unhcr.org/topic/29052/settlement-strategy>

<https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch001>

<https://inee.org/resources/inee-minimum-standards>

<https://reliefweb.int/>

<https://reporting.unhcr.org/>

<https://sanivation.com/>

<https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps/#map>

<https://www.elrha.org/project-blog/developing-human-waste-transfer-station-kakuma-refugee-camp/>

<https://www.humanitarianresponse.info/en>

<https://www.iafr.org/project/shelter-for-refugees>

<https://www.internal-displacement.org/database/displacement-data>

<https://www.scout.org/scouting-for-refugees-dadaab-kenya>

<https://www.sharedspacevr.com/returning-to-dadaab>

<https://www.sheltercluster.org/>

<https://www.unhcr.org/7steps/en/shelter/>

<https://www.unhcr.org/en-ie/sport-partnerships.html>

<https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

<https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC>

<https://www.unhcr.org/ke/1576-kakuma-is-bursting-with-sports-talent.html>

<https://www.unhcr.org/ke/dadaab-refugee-complex>

<https://www.unhcr.org/ke/dadaab-refugee-complex>

<https://www.unhcr.org/ke/kakuma-refugee-camp>

<https://www.unrefugees.org/refugee-facts/camps/>

<https://www.unrefugees.org/refugee-facts/camps/>

<https://www.vpr.org/vpr-news/2017-02-01/photos-in-the-worlds-second-largest-refugee-camp-syrians-live-day-by-day>

5.6 Πηγές εικόνων

Εικόνα εξώφυλλο: No where to go, Idomeni, George Butler, <https://www.georgebutler.org/portfolio/no-where-to-go>

Εικόνα 1: Ο κύκλος της τραγωδίας, Προσωπική επεξεργασία

Εικόνα 2: Στατιστικά πληθυσμού UNHCR, <https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC>

Εικόνα 3: Στατιστικά UNHCR, <https://data2.unhcr.org/en/dataviz/6>

Εικόνα 4: Ιεράρχηση αναγκών κατά Maslow, Προσωπική επεξεργασία

Εικόνα 5: Boer war camp, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_National_Archives_UK_-_CO_1069-215-94-Derivative01.jpg

Εικόνα 6: An Armenian refugee camp in the Caucasus, 1920. George Grantham Bain Collection/Library of Congress, Washington, D.C. [digital file no. 27082], <https://www.britannica.com/event/Armenian-Genocide/Genocide>

Εικόνα 7: Οι μεγαλύτεροι καταυλισμοί προσφύγων στον κόσμο, <https://www.unrefugees.org/refugee-facts/camps/>

Εικόνα 8: Προσφυγικοί καταυλισμοί στο κόσμο βάση UNHCR, <https://im.unhcr.org/apps/campmapping/#/>

Εικόνα 9: Οργάνωση ικανοτήτων και πόρων για την αντιμετώπιση απειλών στη ζωή και την ευημερία των προσφύγων, Camp Organization (Manuel Hertz, From Camp to City : Refugee Camps of the Western Sahara, Lars Müller Publishers, 2013, pg. 46)

Εικόνα 10: Sub-block - αρθρωτός σχεδιασμός, Sub-Block - Modular Design Concept, NTS, UNHCR Handbook for Emergencies, 2007, σελ. 214

Εικόνα 11: Κολάζ με στιγμιότυπα από καταφύγια παγκοσμίως, <https://emergency.unhcr.org/entry/36774/emergency-shelter-standard>

Εικόνα 12: Ανάγκες κατά Maslow και επίπεδα διαβίωσης, Προσωπική επεξεργασία

Εικόνα 13: Bing maps - Kakuma Camp, <https://www.bing.com/maps>

Εικόνα 14: Σκηνές σε σειρά στο Kakuma, <https://kakuma.wordpress.com/2012/07/23/increased-population-in-kakuma-camp/>

Εικόνα 15: Διαγωνισμός χωρού Kakuma's Got Talnet, <https://www.irishtimes.com/news/world/africa/young-refugees-of-kakuma-turn-to-music-to-forget-their-troubles-1.3090923>

Εικόνα 16: Διαγωνισμός τραγουδιού Kakuma's Got Talnet, <https://www.irishtimes.com/news/world/africa/young-refugees-of-kakuma-turn-to-music-to-forget-their-troubles-1.3090923>

Εικόνα 17: Μαραθώνιος 5 km στο Kakuma, <https://www.unhcr.org/ke/1576-kakuma-is-bursting-with-sports-talent.html>

Εικόνα 18: Αγορά στο Kakuma, Στιγμιότυπο από ντοκυμαντέρ, The Invisible City [Kakuma], A documentary by Lieven Corthouts (2016)

Εικόνα 19: Μικρή επιχείρηση ραπτικής στο Kakuma, International Finance Corporation, Kakuma as a Marketplace, , 2018, Washington, D.C

Εικόνα 20: Αίθουσα σχολείου στο Kakuma, <https://www.al-fanarmedia.org/2018/03/teachers-refugee-campus-get-welcome-boost/>

Εικόνα 21: Διάταξη Kakuma, <https://forward.com/scribe/405716/a-look-inside-the-kakuma-refugee-camp/>

Εικόνα 22: Πλυμμηρισμένη τουαλέτα στον καταυλισμό, <https://sanivation.com/kakuma>

Εικόνα 23: Sanivation - επεξεργασία αποβλήτων, <https://sanivation.com/kakuma>

Εικόνα 24: Άτυπη κατασκευή καταφυγίου, <https://www.agcrsi.org/life-as-a-refugee/life-in-kakuma-refugee-camp-kenya>

Εικόνα 25: Νέα σπίτια από UNHCR, <https://www.unhcr.org/news/stories/2019/8/5d64e08b4/cash-shelter-programme-empowers-refugees-hosts-kenya.html>

Εικόνα 26: Bing maps - Dadaab, <https://www.bing.com/maps>

Εικόνα 27: Παραδοσιακό tukul, <https://foreignpolicy.com/2016/07/21/the-worlds-largest-refugee-camp-is-invited-to-please-shut-down-kenya-somalia-dadaab/>

Εικόνα 28: Παραδοσιακό τραγούδι στο Dadaab, Στιγμιότυπο από ντοκυμαντέρ, *Returning to Dadaab*, a film by Shuab Mahat and Daniel Quintanillia

Εικόνα 29: Προσκοπισμός στο Dadaab, <https://www.scout.org/scouting-for-refugees-dadaab-kenya>

Εικόνα 30: Αίθουσα σχολείου στο Dadaab, <https://theirworld.org/news/inside-dadaab-refugee-camp-kenya-head-teacher-tells-of-challenges>

Εικόνα 31: Αγορά στη Hagadera, Dadaab, <https://www.ibtimes.com/largest-refugee-camp-pictures-kenya-dangerous-dadaab-camp-ordered-closed-photos-2367548>

Εικόνα 32: Επαρχία Garissa - Τοποθεσία καταυλισμών προσφύγων, <https://reliefweb.int/map/kenya/kenya-garissa-county-overview-location-refugee-camps-november-2011>

Εικόνα 33: Πλημμυρισμένο καταφύγιο στο Dadaab, <https://www.theguardian.com/global-development/2018/may/08/deadly-flash-floods-east-africa-dire-need-kenya-rwanda-somalia>

Εικόνα 34: Πλημμύρα στο Dadaab, <https://www.doctorswithoutborders.org/what-we-do/news-stories/news/kenya-assistance-urgently-needed-vulnerable-somali-refugees>

Εικόνα 35: Αυτοσχέδιο καταφύγιο, Στιγμιότυπο από ντοκυμαντέρ, *Returning to Dadaab*, a film by Shuab Mahat and Daniel Quintanillia

Εικόνα 36: Καταφύγιο στο Dadaab, Στιγμιότυπο από ντοκυμαντέρ, *Returning to Dadaab*, a film by Shuab Mahat and Daniel Quintanillia

Εικόνα 37: Bing maps - Zaatari Camp, <https://www.bing.com/maps>

Εικόνα 38: Καταφύγια στο Zaatari, <https://www.unhcr.org/7steps/en/shelter/>

Εικόνα 39: Τζαμί στο section D7, <https://joaobolan.com/zaatari>

Εικόνα 40: Αίθουσα διδασκαλίας Capoeira, <https://capoeira4refugees.org/zaatari-refugee-camp-district-5/>

Εικόνα 41: Κύρια εμπορική οδός, <https://www.vpr.org/vpr-news/2017-02-01/photos-in-the-worlds-second-largest-refugee-camp-syrians-live-day-by-day>

Εικόνα 42: Παντοπωλείο στο Zaatari, <https://emirateswoman.com/welcome-champs-elysee-zaatari-refugee-camp/>

Εικόνα 43: Αεροφωτογραφία του καταυλισμού, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:An_Aerial_View_of_the_Za%27atri_Refugee_Camp.jpg

Εικόνα 44: Διάταξη σε σχήμα U, <http://refugeecouncilusa.org/largest-refugee-camps/>

Εικόνα 45: Εγκατάσταση νερού στο Zaatari, <https://www.flickr.com/photos/boellstiftung/8089755487/in/photolist-djS7sT-mokg-KF-mom95E-mojhH6-V5PCjY-momcEW-mok54p-mokdGX-moL7AF-UPT-Twy-HNb41Q-p9f8Nb-ULUK8R-momeoA-moMSNq-BYFtJ2-WaCHdY-Un-T49r-mt96GX-mtajhf-mtagZj-zP5vj3-Tjm9Ky-Hc7Xd1-cX7HCf-FR748F-WJ2n3G-WJ2mH3-dqdzAE-k9LKDF-fHZec3-fHZeLC-cX7HL1-fHZeIs-dqddqLe-dqdsU1-igxz6A-fHGCX8-dqdLrA-dqdt1z-dqdsd1-dqdpn3-dqdDDA-fHGEc6-fAdoZy-fHZdxb-fHGESk-fHZeoj-fHGDC8-fHGEoK>

Εικόνα 46: Μεταφορά νερού στο καταυλισμό, https://www.flickr.com/photos/eu_echo/9770223591/in/photostream/

Εικόνα 47: Το σπίτι του Σύριου πρόσφυγα Anas Al Balky: «Όσοι μένουν στο Zaatari ζούμε σε μια έρημο. Θέλουμε να δούμε νερό και δέντρα», <https://www.unhcr.org/7steps/en/shelter/>

Εικόνα 48: Εσωτερικό ενός καταφυγίου, <https://www.vpr.org/vpr-news/2017-02-01/photos-in-the-worlds-second-largest-refugee-camp-syrians-live-day-by-day>

Εικόνα 49: Ντούζ έκτακτης ανάγκης όπου οι χρήστες εγκατέστησαν το δικό τους όριο, UNHCR WASH Manual - 7th Edition (UNHCR, 2020)

Εικόνα 50: Διάγραμμα σύγκρισης επιπέδου διαβίωσης καταυλισμών που μελετήθηκαν, Προσωπική επεξεργασία

Εικόνα 51: Διαγράμματα υποκατηγοριοποίησης των παραγόντων οικειότητας, Προσωπική επεξεργασία

Εικόνα 52: Οδηγός οικειότητας, Προσωπική επεξεργασία

